



T.C.

BARTIN ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DİSİPLİNLERARASILIK BAĞLAMINDA ENSTALASYON SANATI:
ORTAOKUL 8.SINIF ÖĞRENCİLERİNİN DENEYİM VE ALGILARI**

DİLEK MENTEŞ

DANIŞMAN

DOÇ. DR. ESRA YILDIRIM

BARTIN-2025



T.C.

BARTIN ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

**DİSİPLİNLERARASILIK BAĞLAMINDA ENSTALASYON SANATI:
ORTAOKUL 8.SINIF ÖĞRENCİLERİNİN DENEYİM VE ALGILARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Dilek MENTEŞ

JÜRİ ÜYELERİ

Danışman	:	Doç. Dr. Esra YILDIRIM
Üye	:	Doç. Dr. Bahar KARAMAN GÜVENÇ
Üye	:	Doç. Dr. Ezgi TOKDİL

BARTIN-2025

KABUL VE ONAY

Dilek MENTEŞ tarafından hazırlanan “DİSİPLİNLERARASILIK BAĞLAMINDA ENSTALASYON SANATI: ORTAOKUL 8.SINIF ÖĞRENCİLERİNİN DENEYİM VE ALGILARI” başlıklı bu çalışma, 15.12.2025 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Esra YILDIRIM

Üye : Doç. Dr. Bahar KARAMAN GÜVENÇ

Üye : Doç. Dr. Ezgi TOKDİL

Bu tezin kabulü Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun/...../20... tarih ve 20...../.....-..... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Zafer CEYLAN

Enstitü Müdürü

BEYANNAME

Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre Doç. Dr. Esra YILDIRIM danışmanlığında hazırlamış olduğum “DİSİPLİNERARASILIK BAĞLAMINDA ENSTALASYON SANATI: ORTAOKUL 8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN DENEYİM VE ALGILARI” başlıklı yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

15.12.2025

Dilek MENTEŞ

YAPAY ZEKÂ KULLANIMINA İLİŞKİN BEYAN

☒ Tez yazım sürecinde yapay zekâ tabanlı araçlardan **faydalanmadım**.

☐ Tez yazım sürecinde yapay zekâ tabanlı araçlardan **faydalandım**. Bu kapsamda, yapay zekâ destekli araçların kullanımına ilişkin aşağıdaki hususları beyan ederim:

1. Bu çalışmada, yalnızca bilimsel üretim sürecini desteklemek amacıyla yapay zekâ tabanlı araçlardan yararlanılmış olup; kullanılan araçların işlevi, katkı düzeyi ve sınırları açık biçimde eklerde belirtilmiştir. Bu kapsamda kullanılan yapay zekânın kapsamı hipotez geliştirme, teorik tartışma ve yorumlama gibi üst düzey beceri, deneyim ve uzmanlık gerektiren aşamaları içermemektedir.
2. Yapay zekâ kullanımı, çalışmanın özgünlüğüne, bilimsel etik kurallarına ve ilgili mevzuata aykırı olmayacak biçimde gerçekleştirilmiştir.
3. Usulsüz yapay zekâ kullanımı (örneğin: kaynak göstermeksizin metin üretimi, otomatik içerik üretiminin özgün eser gibi sunulması, yanıltıcı kaynak gösterimi vb.) tarafımdan kesinlikle yapılmamıştır.
4. Çalışmanın hazırlanmasında kullanılan yapay zekâ araçları ve işlevleri ekte sunulan tabloda ayrıntılı olarak belirtilmiş olup bu kullanım danışman öğretim üyesinin bilgisi dahilinde gerçekleştirilmiştir.
5. Yukarıda yer alan beyanımın gerçeğe aykırı olduğunun tespiti hâlinde, yükseköğretim mevzuatı, ilgili etik kurallar ve Bartın Üniversitesi disiplin mevzuatı çerçevesinde hakkımda yaptırım uygulanabileceğini bildiğimi ve bu sonuçları kabul ettiğimi taahhüt ederim.

15.12.2025

Dilek MENTEŞ

ÖN SÖZ

Öncelikle “Disiplinlerarasılık Bağlamında Enstalasyon Sanatı: Ortaokul 8. Sınıf Deneyim ve Algıları” isimli tez çalışmamı hazırlarken fikir aşamasından itibaren her anında bilgisini, birikimini ve deneyimini paylaşan, samimi ve güler yüzlü yaklaşımı ile motivasyonumu korumamı sağlayan, değerli hocam Sayın Danışmanım Doç. Dr. Esra YILDIRIM’a teşekkür ederim. Yüksek lisans sürecimde bilgi birikimleri ile daima katkı sunan değerli hocalarım Prof. Dr. Ferhunde KÜÇÜKŞEN ÖNER’e, Doç. Dr. İsmail EYÜPOĞLU’na, Doç. Dr. Bahar KARAMAN GÜVENÇ’e ve Dr. Öğretim Üyesi Ceren DOĞAN’a teşekkürlerimi sunuyorum. Yine araştırma sürecimde yardımlarını esirgemedikleri için Arş. Gör. Ömür GÖKTEPELİLER’E teşekkür ederim. Bana her zaman güven veren, destek ve yorumlarını esirgemeyen, sanat ve eğitim hayatımdaki her türlü sorunda arkamda duran sevgili çocuklarım İzel ve Berke ÖZMEN ile annem Kamer MENTEŞ’e teşekkür ederim.

.

Dilek MENTEŞ

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

DİSİPLİNLERARASILIK BAĞLAMINDA ENSTALASYON SANATI: ORTAOKUL 8.SINIF ÖĞRENCİLERİNİN DENEYİM VE ALGILARI

Dilek MENTEŞ

Bartın Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Esra YILDIRIM

Bartın-2025, sayfa: 116

Bu araştırma, ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin görsel sanatlar dersi içinde gerçekleştirdikleri disiplinlerarası özelliğe sahip enstalasyon sanatı uygulamaları ile ilgili deneyim ve algılarını tespit etmek amacıyla odaklanmaktadır.

Araştırmanın çalışma grubunu, Bartın’da bulunan bir devlet okulunda, ortaokul sekizinci sınıf düzeyinde öğrenim gören 14 gönüllü katılımcı öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan fenomenoloji deseni ile gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler, betimsel analiz kullanılarak, detaylı bir şekilde çözümlenmiş ve rapor halinde sunulmuştur.

Ortaöğretim görsel sanatlar dersi programlarında yer alan yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik kazanımlar içinde bulunan bilişsel, duyuşsal ve psikomotor beceriler geliştirme hedefleri dahilinde mekan kullanımı, atık malzeme kullanımı, üç boyutlu, geri dönüşüm, sürdürülebilirlik algısı oluşturmaya imkan tanıyan, pek çok sanat disiplinini içinde barındıran enstalasyon örneklerini planlamaya dahil etmek amaçlanmıştır. Bu süreçte, gönüllü öğrenciler ile geri dönüşüme varan enstalasyon uygulamaları yapılmıştır. Disiplinlerarası niteliğe sahip enstalasyon sanatının görsel sanatlar eğitimi programlarına

uygulamalı olarak dahil edilmesinin; çağdaş sanatı takip edebilen, görsel sanatlar alanında resim, heykel, mimarlık, tasarım, performans ve yeni medya gibi farklı sanat disiplinlerinin bir arada kullanılabildiğinin farkında olan bireylerin yetiştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Enstalasyon sanatının mekanla kurduğu ilişki ve üç boyutlu yapısı, öğrencilerin mekansal algılarını geliştirerek onları yeni sanatsal arayışlara ve buluşlara yönlendirmekte; düşünce, malzeme ve ifade arasındaki ilişkiyi çok boyutlu biçimde kurgulamalarına olanak tanımaktadır. Bu bağlamda, enstalasyon uygulamalarının görsel sanatlar eğitimi içinde yer alması, yaratıcı, sorgulayıcı ve çağdaş sanat anlayışına açık bireylerin yetiştirilmesine önemli katkılar sunmaktadır.

Ulaşılan bulgulara göre, enstalasyon sanatı uygulamasının katılımcı öğrenciler üzerinde görsel sanatlar dersi algısı bakımından olumlu etkiler yarattığı görülmüştür. Gerçekleştirilen uygulamanın öğrencilerin çağdaş ve disiplinlerarası sanat algılarının gelişmesine, yaratıcı düşünce yönlerinin olumlu değişim göstermesine katkı sunduğu görülmüştür.

Araştırma sonuçlarına göre, görsel sanatlar dersinde ortaokul 8. sınıflar düzeyinde enstalasyon sanatı uygulamalarına yer verilmesi, öğrencilerin bireysel yaratıcılıklarını desteklediği kadar, işbirliğine dayalı değerler kazanımları öğrenme süreçlerini de güçlendirmiştir. Grup olarak gerçekleştirilen çalışmaların, öğrencilerin sosyal etkileşimlerini artırarak, iletişim, yaratıcı düşünme, problem çözme, eleştirel bakış açılarını geliştirerek, sorumluluk alma becerilerini artırmalarına katkıda bulunduğu görülmüştür. Bu bağlamda, öğrenciler sanatsal ve pedagojik açıdan çok yönlü kazanımlar elde etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Sanat eğitimi, disiplinlerarası yaklaşım, görsel sanatlar, çevre bilinci.

ABSTRACT

M.Sc. Thesis

INSTALLATION ART IN THE CONTEXT OF INTERDISCIPLINARITY: EXPERIENCES AND PERCEPTIONS OF SECONDARY SCHOOL 8TH GRADE STUDENTS

Dilek MENTEŞ

Bartın University

Graduate School

Department of Fine Arts Education

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Dr. Department of Fine Arts Education

Bartın-2025, pp: 116

This study aims to identify the experiences and perceptions of eighth-grade middle school students regarding interdisciplinary installation art practices implemented within the visual arts course. The study group consists of 14 volunteer eighth grade students attending a public middle school in the city of Bartın. The research was conducted using the phenomenological design, one of the qualitative research methods. The data obtained were analyzed in detail through content analysis and presented in the form of a report.

Within the framework of the objectives of the secondary school visual arts curriculum, which emphasize the development of creative thinking as well as cognitive, affective, and psychomotor skills, the study aimed to incorporate installation art practices that involve spatial use, three dimensional design, the use of recycled and waste materials, sustainability awareness, and the integration of multiple art disciplines. In this process, installation art practices based on recycling were carried out with volunteer students. It is considered that the practical integration of installation art, which has an interdisciplinary nature, into visual arts education programs contributes to the development of individuals who are able to follow contemporary art and are aware of the combined use of different art disciplines such as painting, sculpture, architecture, design, performance, and new media

within the field of visual arts. The spatial relationship and three dimensional structure inherent in installation art enhance students spatial perception and encourage them toward new artistic explorations and discoveries, enabling them to construct multidimensional relationships between idea, material, and expression.

The findings indicate that installation art practices had positive effects on students perceptions of the visual arts course. The implementation contributed to the development of students awareness of contemporary and interdisciplinary art, as well as to positive changes in their creative thinking skills.

According to the results of the study, including installation art practices at the eighth-grade level in visual arts courses not only supports students' individual creativity but also strengthens learning processes based on collaborative values. Group-based activities increased students' social interactions and contributed to the development of communication skills, creative thinking, problem solving abilities, critical perspectives, and a sense of responsibility. In this respect, the students achieved multifaceted artistic and pedagogical outcomes.

Keywords: Art education, interdisciplinary approach, visual arts, environmental consciousness.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	ii
BEYANNAME	iii
YAPAY ZEKÂ KULLANIMINA İLİŞKİN BEYAN	iv
ÖN SÖZ	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER.....	x
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xiii
TABLolar DİZİNİ.....	xv
EKLER DİZİNİ	xvi
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xvii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.1.1. Problem Cümlesi	2
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi.....	4
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	5
1.5. Araştırmanın Varsayımları	6
1.6. Araştırmanın Tanımları ve Kısaltmalar.....	6
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	8
2.1. Enstalasyon Sanatının Tanımı	8
2.2. Enstalasyon Kelimesinin Kökeni.....	9
2.3. Enstalasyon Sanatının Özellikleri	9
2.4. Enstalasyon Sanatının Ortaya Çıkışı ve Tarihsel Gelişimi	11
2.5. Enstalasyon Çeşitleri	19
2.5.1. İnteraktif (Etkileşimli) Enstalasyon	19
2.5.2. Performans Tabanlı Enstalasyon	20
2.4.3. Duyusal Enstalasyon	21
2.5.4. Politik ve Sosyal İçerikli Enstalasyon.....	22
2.5.5. Mekana Özgü Enstalasyon	27
2.5.6. Işık ve Ses Enstalasyonu	28
2.5.7. Doğa Tabanlı (Çevresel, Ekolojik) Enstalasyon.....	31

2.5.8. Multimedya (Yeni Medya) Enstalasyonu	34
2.6. Enstalasyon Çağdaş Sanat İlişkisi.....	37
2.7. Enstalasyon Kavramsal Sanat İlişkisi.....	38
2.8. Enstalasyon Malzeme Etkileşimi.....	40
2.9. Enstalasyon Mekan İlişkisi	40
2.10. Enstalasyon İzleyici İlişkisi	41
2.13. Sanat Eğitimi.....	43
2.16. İlgili Araştırmalar.....	51
2.17. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	51
2.17.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	58
3. YÖNTEM	61
3.1. Araştırma Modeli.....	61
3.2. Çalışma Grubu	62
3.3. Veri Toplama Araçları	63
3.4. Veri Toplama Süreci.....	66
3.5. Geçerlilik ve Güvenirlik	72
3.6. Verilerin Analizi.....	73
4.1. 8. Sınıf Öğrencilerinin Enstalasyon Sanatı Hakkında Sahip Olduğu Bilgiler ile İlgili Bulgular	74
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	81
5.1. Sonuç ve Tartışma	81
5.1.1. Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Disiplinlerarasılık Bağlamında Enstalasyon Sanatına İlişkin Bilgi Düzeylerine Yönelik Sonuç ve Tartışma	81
5.1.2. Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Enstalasyon Sanatı Uygulaması Öncesindeki Deneyim ve Algılarına Yönelik Sonuç ve Tartışma	82
5.1.3. Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Enstalasyon Sanatı Uygulama Sürecine İlişkin Değerlendirmelerine Yönelik Sonuç ve Tartışma	83
5.1.4. Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Enstalasyon Sanatı Uygulamalarının Görsel Sanatlar Derslerinde Kullanılmasına Dair Görüşlerine Yönelik Sonuç ve Tartışma	84
5.2. Öneriler.....	85
5.2.1. Eğitim ve Müfredat Önerileri	86
5.2.1.1. Disiplinlerarası Yaklaşımın Müfredata Entegrasyonuna Yönelik Öneriler	86

5.2.1.2. Deneyimsel Öğrenmeye Dayalı Uygulamalara Yönelik Öneriler	87
5.2.1.3. Kavramsal ve Mekansal Düşünme Becerilerinin Geliştirilmesine Yönelik Öneriler	87
5.2.1.4. Katılımcı ve İşbirlikçi Öğrenme Ortamlarına Yönelik Öneriler	87
5.2.1.5. Müfredat İçeriğinde Güncel Sanat Uygulamalarına Yönelik Öneriler	87
5.2.2. Öğrenci Deneyimlerine Dayalı Değerlendirme Süreçlerine Yönelik Öneriler	88
5.2.3. Öğretmen Eğitimi ve Kaynak Geliştirmeye Yönelik Öneriler	88
5.2.4. Öğrenci Merkezli Müfredat Önerisine Yönelik Öneriler	88
KAYNAKLAR	89
EKLER	101
ÖZGEÇMİŞ	115

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No	Sayfa No
2.1: Domenico Remps, Merak kabini, Yaklaşık 1690.	11
2.2: Georges Braque, Keman ve Pipo, 1913	12
2.3: Ducamp, Pisuar, 1917	12
2.4: Kurt Schwitters, Merz, 1933	13
2.5: Micheal Heizer, “Double Negative” Arazi sanatı, Nevada çölü, 1969	14
2.6: El Lissitzky, Proun odası, 1923	14
2.7: Yayoi Kusama, Sonsuzluk odaları, 1965	15
2.8: Füsün Onur, Zamanın İkonları, 1990.	16
2.9: Serhat Kiraz, enstalasyon, 2016.	17
2.10: Gülsün Karamustafa, enstalasyon, Hamburger Bahnhof, 2024.	17
2.11: Nil Yalter, Kahire Mısır, 1938	18
2.12: Serkan Özkaya, Ani bir esinti, 2008.	18
2.13: Ayşe Erkmen, B planı enstalasyonu, 2011	19
2.14: Ann Hamilton, Phora, 2005	20
2.15: Carolee Schneemann, İzlemeler perfonmansı, New York, 1973.	21
2.16: Joseph Beuys, Amerika'yı seviyorum Amerika'da beni, New York, 1974	21
2.17: Damien Hirst, Yaşayan birinin gözünde ölümün fiziksel imkansızlığı, 1991	22
2.18: Carolee Schneemann enstalasyonu, Lisson Galeri, 2025.....	23
2.19: Shiota, İstanbul modern, 2024	23
2.20: Hüzeyin Bahri Alptekin ve Michael Morris enstalasyonu, 1992	24
2.21: Doris Salcedo enstalasyonu, İstanbul Bienali, 2023	25
2.22: Joseph Beuys, 20. yüzyılın sonu enstalasyonu, 1982-1983	25
2.23: Ai Weiwei enstalasyonu, Mildred Lane Kemper sanat müzesi, 2019	26
2.24: Serkan Özkaya, Dünya işçileri, postmasters galeri, New York, 2020	26
2.25: Christo ve Jeanne Claude enstalasyonu, Paris, 1975-1985	27
2.26: Allan Kaprol, enstalasyon, 1961-2014.....	28
2.27: James Turrel, Toplantı, Modern sanat müzesi, New York, 2016	28
2.28: Olafur Eliasson, Su, Işık, Sis, 2007.....	29
2.29: Sarkis, Gökkuşak, İstanbul Modern, 2013	30
2.30: Flavın, enstalasyon, Ren-Elbe blim parkı, 1996	30
2.31: Robert Smithon, Spiral mendirek arazi sanatı, Utah, ABD, 1970	31

2.32: Ekkehard Altenburger, Ayna ev, 1996.....	32
2.33: Eduardo Kac, Genesis, 1999	32
2.34: Selin Balcı, Sınırlı dünya, Peri kabı içinde yaşayan küf sporları, 2014-2015	33
2.35: Mel Chin, Tarla maketi enstalasyonları, 1991.	33
2.36: Nele Azevedo, Eriyen insanlar enstalasyonu, 2001.	34
2.37: Pakui Hardware, MAXXI Müzesi, Roma, 2018	35
2.38: Nam June Paik enstalasyonu, Smithsonian Amerikan sanat müzesi, 1995	36
2.39: Refik Anadol, Dijital enstalasyon, 2025.	37
2.40: Ai Weiwei, Sonsuzluk bisikleti, 2013.....	38
2.41: Anish Kapoor, Getto kapısı'ndaki Moriah dağı, 2022.	39
2.42: Carolee Schneemann, Dört kürk kesme tahtası, 1962-1963	39
2.43: Ann Hamilton, Yoksunluk ve aşırılıklar, 1989	42
2.44: Kolb'un deneyimsel öğrenme döngüsü.....	45
3.1: Araştırmanın yapıldığı atölye.....	67
3.2: Araştırmacının çekimi.....	67
3.3: Araştırmacının çekimi.....	68
3.4: Araştırmacının çekimi.....	69
3.5: Enstalasyon uygulaması sırasında araştırmacının çekimi	69
3.6: Araştırmacının çekimi.....	70
3.7: Tamamlanan I. enstalasyon çalışması	70
3.8: Öğrencilerin yaptığı II. enstalasyon çalışması	71
3.9: Tamamlanan II. enstalasyonun farklı açıdan görünüşü	72

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo No	Sayfa No
2.1: 8. sınıf görsel sanatlar dersi görsel iletişim ve biçimlendirme öğrenme alanına yönelik kazanım ve açıklamalar	46
2.2: Görsel sanatlar dersi kazanımları ve enstalasyon sanatının öğrencilere katkıları.....	48
2.3: Görsel sanatlar dersinde enstalasyon sanatının öğrenci bilişsel becerilerine katkıları	49
3.1: Çalışma grubunun cinsiyet özellikleri.....	63
4.1: Enstalasyon kavramı hakkındaki çağrışımlara dair tema-kod tablosu	75
4.2: Enstalasyon sanat uygulaması öncesinde deneyim durumuna ilişkin tema-kod tablosu	77
4.3: Enstalasyon sanat uygulaması sonrasındaki görüşlere ilişkin tema-kod tablosu.....	78
4.4: Öğrenci görüşleri analizi tablosu	79
4.5: Sanat eğitiminde kullanımı hakkında öğrenci görüşleri tablosu	78
4.6: Enstalasyon sanat uygulamalarının sanat eğitiminde kullanımına dair öğrenci görüşleri tablosu	78

EKLER DİZİNİ

Ek	Sayfa
No	No
Ek 1. Etik kurul onayı	101
Ek 2. Enstalasyon sanatı bilgi formu	102
Ek 3. Veli onam formu.....	103
Ek 4. Yarı yapılandırılmış bireysel görüşme formu.....	105
Ek 5. Haftalık ders planları	107
Ek 6. Yapılandırılmış gözlem formu.....	111
Ek 7. Uzman görüş formu	112



SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

KISALTMALAR

MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
TYMM:	: Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli
STEAM	: Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri



1. GİRİŞ

Araştırmanın; problem durumu, amaç, önem, varsayım, sınırlılık ve tanımlamaları tezin birinci bölümünde yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Enstalasyon sanatı, resim, heykel, mimarlık, tasarım, performans ve yeni medya gibi farklı sanat disiplinlerini bir araya getiren disiplinlerarası yapısıyla çağdaş sanatın önemli ifade biçimlerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Bu çok boyutlu sanat pratiği, mekan, malzeme ve kavram ilişkisini bütüncül bir yaklaşımla ele alarak izleyiciyi etkin bir deneyim sürecine dahil etmektedir.

Görsel sanatlar eğitimi bağlamında enstalasyon sanatının disiplinlerarası niteliği, öğrencilerin sanatsal üretimi yalnızca teknik bir etkinlik olarak değil düşünme, sorgulama ve anlamlandırma süreci olarak deneyimlemelerine olanak tanımaktadır. Bu doğrultuda, ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin disiplinlerarasılık bağlamında enstalasyon sanatı uygulamalarına ilişkin deneyim ve algılarının incelenmesi, çağdaş sanat eğitiminin eğitim ortamlarına nasıl entegre edilebileceğine dair önemli veriler sunmaktadır.

Çağdaş eğitim anlayışı, bireylerin bilim, sanat ve teknoloji alanlarında yeterli bilgiye sahip, yaşadığı dönemin gerekliliklerini kavrayabilen, yaratıcı ve eleştirel düşünebilen bireyler olarak yetiştirilmesini hedeflemektedir (Kurdayıoğlu ve Soysal, 2019). Ancak Millî Eğitim Bakanlığı'nın mevcut öğretim programı incelendiğinde, görsel sanatlar derslerinde ağırlıklı olarak geleneksel yöntemlere dayalı, hazır ve satın alınmış malzeme kullanımını teşvik eden uygulamalara yer verildiği görülmektedir (MEB, 2018). Bu durum, çağdaş sanatın kavramsal, mekana özgü ve disiplinlerarası üretim anlayışıyla sınırlı bir ilişki kurulmasına yol açmakta öğrencilerin farklı bilgi alanları, malzeme türleri ve ifade biçimleri arasında bağ kurarak sanatsal üretim gerçekleştirme olanaklarını kısıtlamaktadır. Oysa enstalasyon sanatı, malzeme, mekan, izleyici ve düşünce arasındaki ilişkiyi bütüncül bir yapı içinde ele alan disiplinlerarası bir sanat pratiği olarak, öğrencilerin deneyime dayalı öğrenmelerini ve yaratıcı düşünme süreçlerini desteklemektedir. Görsel sanatlar eğitimi kapsamında bu tür

uygulamalara yer verilmesi, öğrencilerin çağdaş sanatı çok boyutlu bir ifade alanı olarak kavramalarına katkı sağlamaktadır.

Enstalasyon sanatı mekan, obje ve kavramsal bağlam üzerinden şekillenen yapısıyla öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişimlerine katkı sağlamakta, onların sanatsal üretim sürecini yalnızca estetik bir deneyim olmaktan çıkarıp, toplumsal bağlarını, çevreye bakışlarını ve eleştirel düşünme becerilerini de geliştiren bir ifade biçimi haline getirmektedir (Oliveira, 2005). Böylece enstalasyon, öğrencilerin yaşam pratiklerini, sanatsal deneyimle bütünleştirmelerine, çoklu duyular üzerinden öğrenmelerini pekiştirmelerine ve mekanla bütünleşik özgün bir sanatsal dil geliştirmelerine imkân tanımaktadır (Aslan, 2023; Özçam, 2022). Bu bağlamda, disiplinlerarası ve çok boyutlu öğrenme gerçekleşmektedir.

Ortaokul 8. sınıf görsel sanatlar programında enstalasyon sanatına doğrudan yer verilmemesi, öğrencilerin çağdaş sanatın sunduğu çok boyutlu, disiplinlerarası ve deneyime dayalı öğrenme fırsatlarından mahrum kalmasına yol açmaktadır (Başar ve İnce, 2019). Oysa çağdaş sanat pratiklerinin ders programlarında yer alması, öğrencilerin hem sanatsal hem de sosyal becerilerini geliştirmeleri açısından gereklidir. Bu bağlamda, görsel sanatlar derslerinde enstalasyonun yer almayışı, öğrencilerin yaratıcı görsel ifade imkanlarını, eleştirel düşünme becerilerini, mekansal farkındalıklarını ve disiplinlerarası öğrenme süreçlerini geliştirme fırsatlarını sınırlayan temel bir problem durumu olarak ortaya çıkmaktadır.

1.1.1. Problem Cümlesi

Araştırmamın problem cümlesini, “Disiplinlerarasılık bağlamında enstalasyon sanatı: ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin deneyim ve algıları nasıldır?” sorusu oluşturmaktadır.

1.1.2. Alt Problemler

Araştırmanın problem cümlesi esas alınarak belirlenen aşağıdaki alt problemlere ilişkin yanıtlar aranmıştır.

1. Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin disiplinlerarasılık bağlamında enstalasyon sanatına ilişkin bilgi düzeyleri nasıldır?
2. Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin enstalasyon sanatı öğretimi öncesindeki deneyim ve algıları nasıldır?
3. Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin enstalasyon sanatı uygulama sürecine ilişkin değerlendirmeleri nasıldır?
4. Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin enstalasyon sanatı uygulamalarının görsel sanatlar derslerinde kullanılmasına yönelik görüşleri nelerdir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin görsel sanatlar dersinde disiplinlerarası yapıya sahip enstalasyon sanatı uygulamaları yoluyla edindikleri deneyim ve algıları incelemek ve bu uygulamaların öğrenme öğretme sürecine katkılarını ortaya koymaktır. Araştırma, enstalasyon sanatının resim, heykel, mimarlık, şiir, performans, tiyatro ve benzeri farklı sanat disiplinleriyle kurduğu etkileşimi temel alarak, bu çağdaş sanat pratiğinin ortaöğretim görsel sanatlar dersi programında yer alan bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara yönelik kazanımlar bağlamında nasıl bir işlev üstlendiğini belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda çalışmada, disiplinlerarası bir sanat biçimi olan enstalasyonun, öğrencilerin yaratıcı düşünme, problem çözme, iş birliği, iletişim ve sanatsal ifade becerilerinin gelişimine olan katkısı uygulama temelli bir süreç üzerinden değerlendirilmiştir. Araştırma, enstalasyon sanatının görsel sanatlar eğitiminde deneyim temelli, düşünce odaklı ve bütüncül bir öğrenme ortamı sunma potansiyelini ortaya koymayı hedeflemektedir.

Mevcut öğretim programında ortaokul 8. sınıf görsel sanatlar dersleri daha çok çizim, boyama ve sunum gibi geleneksel yöntemlerle yürütülmektedir. Araştırma ile bu geleneksel yaklaşımın ötesine geçilerek, çağdaş sanat pratiklerinin ders içeriğine dahil edilmesi ve öğrencilerin sanatsal deneyimlerini zenginleştiren bir eğitim modeli sunulması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda, enstalasyon sanatının mekân, malzeme çeşitliliği ve interaktif özellikleriyle öğrencilere yeni ifade biçimleri kazandıracağı düşünülmektedir.

Araştırmada, geri dönüşüm, sürdürülebilirlik gibi temalar üzerinden gerçekleştirilen enstalasyon uygulamaları ile, öğrencilerin disiplinlerarası karakterde sanat dalını

deneyimlerken, aynı zamanda kavramsal anlamda da ortaya çıkan tasarımlar üzerinden çok boyutlu bir bakış açısı kazanmaları hedeflenmiştir. Gerçekleştirilen çalışmalar, öğrencilerin kavramsal düşünme, tasarım problemlerini çözme, özgün fikirler üretme ve eleştirel yaklaşım geliştirme becerilerine katkı sunmayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda, öğrencilerin enstalasyon sanatına yönelik farkındalıklarının, deneyimlerinin ve algılarının bütüncül biçimde incelenmesi; bireysel ve grup çalışmaları yoluyla özgüven, merak, empati, saygı ve iş birliği gibi kişisel ve sosyal beceriler kazanmalarının desteklenmesi öngörülmektedir. Çalışmanın, enstalasyon sanatının ortaokul 8. sınıf düzeyindeki uygulanabilirliğine dair örnek bir model sunarak literatüre özgün katkı sağlaması beklenmektedir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Sanat, kendini sürekli yenileyen bir yapıya sahiptir. Bu bağlamda, çağdaş sanattaki sanatsal ifade biçimlerinin sanat eğitimi alanında da yer bulması büyük bir önem taşımaktadır. Sanat, bireylerin çevrelerini algılamalarını ve yorumlamalarını destekleyen bir ifade biçimi olmasının yanı sıra, soyut düşünceleri somutlaştırarak bireyin deneyimlerini geleceğe aktarmasına aracılık eden temel bir olgudur (Tuzlak, 2004).

Ortaokul 8. sınıf düzeyinde öğrencilerin soyut kavramları somutlaştırabilme yetileri geliştiğinden, sanatın bütün dallarını içinde barındıran enstalasyon sanatını deneyimleri onların farklı derslerde edindikleri bilgileri disiplinlerarası bir sanatsal ifade biçimi ile ilişkilendirmelerine imkân tanımaktadır. Böylece öğrenciler, konulara analitik ve eleştirel bir bakış açısı geliştirerek çok boyutlu bir öğrenme süreci yaşamaktadırlar. Bu yönüyle araştırma, hem öğrencilerin disiplinlerarası öğrenme becerilerini geliştirmesi hem de çağdaş sanatın eğitimsel işlevlerinin ortaya konması bakımından önem arz etmektedir.

Enstalasyonun deneyimsel öğrenmeyi destekleyerek teori ve uygulama arasında bağ kurması, mekan algısını geliştirmesi ve izleyiciyi sürece dahil etmesi, pek çok farklı sanat dalını ifade aracı olarak kullanması onu geleneksel sanat dallarından ayıran temel özelliklerdir. Bu doğrultuda, görsel sanatlar dersinde gerçekleştirilen enstalasyon sanatı deneyimleri, öğrencilerin günlük yaşamda karşılaştıkları nesneler aracılığıyla sanatsal birikimlerini zenginleştirmekte ve yaratıcılıklarını artırmaktadır. Dolayısıyla, bu araştırma disiplinlerarası yapısı ile çağdaş ve kavramsal sanat unsurlarını bünyesinde barındıran enstalasyon sanatının eğitim programlarına entegrasyonu açısından örnek teşkil etmektedir.

Literatürde, ortaokul 8. sınıf öğrencilerini kapsayan enstalasyon uygulamalarına yönelik çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir (MEB, 2018). Bu durum, araştırmanın hem özgün bir katkı sunması hem de alan yazındaki boşluğu doldurması bakımından önemini artırmaktadır.

Görsel sanatlar eğitiminde enstalasyon uygulamaları, soyut bilgilerin somut materyallerle ifade edilmesine, mekânın sanatsal bir bağlamda deneyimlenmesine ve disiplinlerarası bilgilerin bütüncül bir öğrenme sürecine dönüşmesine olanak sağlamaktadır. Bu sayede öğrenciler, sanat eleştirisi, sanat tarihi ve estetik gibi farklı disiplinlerle ilişki kurarak çok yönlü bir öğrenme süreci deneyimlemektedirler. Ayrıca, bireylerin enstalasyon uygulamalarıyla kazandıkları sanatsal birikim, onların toplumsal yönlerini güçlendirirken; özgüven, empati, iş birliği ve saygı gibi sosyal becerilerin gelişimini de desteklemektedir.

Sonuç olarak, bu araştırma öğrencilerin duyarlı, yaratıcı ve eleştirel bakış açısına sahip bireyler olarak yetişmelerine katkı sunması açısından önemlidir. Bununla birlikte, elde edilen verilerin görsel sanatlar öğretim programlarının geliştirilmesine yönelik katkı sağlaması da beklenmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Bu çalışma, ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin görsel sanatlar dersi dahilinde, disiplinlerarasılık bağlamında enstalasyon sanatı deneyim ve algılarını tespit etmesi ile sınırlıdır.
- Bu çalışma, 2024-2025 eğitim öğretim yılında Bartın ili, milli eğitime bağlı, bir devlet ortaokulunda 8. sınıfta eğitim gören 14 öğrenci ile sınırlıdır.
- Araştırma, gönüllü katılımcı öğrenciler ile düzenlenen enstalasyon uygulaması sonrasında, deneyim ve algılarına yönelik geliştirilmiş görüşme sorularına verdikleri cevaplarla sınırlıdır.
- Araştırmanın uygulama süreci 4 hafta ile sınırlıdır. Görsel sanatlar dersi 40 dakika ile sınırlıdır.
- 2024-2025 eğitim öğretim yılında ulaşılabilen kaynaklarla sınırlıdır.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırmada;

- Araştırmaya katılan gönüllü öğrencilerin, enstalasyon kurulumu öncesi ve sonrasında sorulan sorulara samimi cevaplar verdikleri kabul edilmektedir.
- Araştırmanın literatür taraması sonucunda erişilen kaynakların nitelikli veriler sağladığı kabul edilmektedir.
- Araştırmanın veri toplama araçlarının, veri değerlendirme süreci için elverişli olduğu düşünülmektedir.

1.6. Araştırmanın Tanımları ve Kısaltmalar

Sanat: Sanat, bireylerin çevrelerini algılamalarını, analiz etmelerini, eleştirel düşüncelerini ve yorumlamalarını sağlayan zihinsel süreçleri desteklerken; aynı zamanda soyut düşünceleri yaratım yoluyla somutlaştıran güçlü bir ifadedir. Renk, çizgi, biçim ve ses gibi öğeler aracılığıyla içsel durumların dışa vurulmasını mümkün kılan sanat, insanların yaşadıkları çevreyi anlamlandırmalarında ve bu deneyimleri geleceğe aktarmalarında önemli bir araç işlevi görmektedir (Tuzlak, 2004).

Çağdaş Sanat: Çağdaş sanat, kavramı ön plana çıkarırken malzeme, teknik ve biçim açısından herhangi bir sınırlılık tanımaz; bu yönüyle kavramsal sanat, performans, enstalasyon ve dijital sanat gibi pek çok pratiği bünyesinde barındırır (Crowther, 2012).

Disiplinlerarasılık: Birden fazla disipline ait araştırma teması ya da akademik konunun yöntem ve verilerinin yapılandırılarak bir arada birleştirilmesi ya da kapsanmasıdır (Cluck, 1980; Kline, 1995).

Görsel Sanat Eğitimi: Okul öncesi dönemden başlayarak, sanat dalları ile ilgili olarak, tüm eğitim süreci boyunca verilmekte olan eğitim ve öğretim amaçlı çalışmaların tümü sanat eğitimi başlığı altında toplanmaktadır. Eğitim yaşamı öğrencilerin öğrendikleri bilgilerin pekişmesi ve yaratıcılıklarının gelişmesi açısından önem taşımaktadır. Bu bağlamda, resim, fotoğraf, heykel, bilgisayar tasarımları, grafik gibi sanat disiplinlerinin

deneyimlenmesi, görsel sanatlar dersi programlarında yer bulması gerekmektedir. (Kırıçoğlu, 2005: 2).

Disiplinlerarası yaklaşım: Eğitim öğretim sürecinde, farklı disiplinlerin adapte edilerek bilgilerin birlikte yeni bir bakış açısıyla harmanlanması yolu ile öğrencilerin analiz ve sentez yapma düzeylerini geliştirmeye yönelik, kavram odaklı bir yaklaşımdır. (Aybek, 2001).

Kavramsal Sanat: Sanatçının, meydana getirdiği eserin kendisine değil, taşıdığı anlama odaklandığı bir sanat akımıdır (Tanyel Başar ve İnce, 2019).

Enstalasyon: Mekan içinde, mekanın özelliklerinden katkı alarak tasarlanan, izleyicinin sürece aktif olarak katıldığı sanat şeklidir (Yıldım, 2014). Çağdaş sanat alanında yerleştirme, kurma, kurulum, düzenleme gibi anlamlar taşıyan bir sanat üretim biçimidir (Taştan, 2018: 49). Enstalasyon, birçok sanat disiplinini içinde barındıran disiplinlerarası bir özelliğe sahiptir (Antmen, 2017).

Yaratıcılık: Bilgiden hareket ederek, önceden var olmayan, sıradanlıktan uzak detaylarla daha önce ortaya konmamış bir fikrin, problem çözme şeklinin var olduğu bir süreçtir (Artut, 2004: 121).

Sanat Eğitimi: Kişinin estetik kaygı duyarak, yaratıcı yönünü ve yeteneklerini duyguları ile düşüncelerini ifade etme sürecidir (Artut, 2004: 89).

MEB: Türkiye’de eğitim ve öğretim faaliyetlerini düzenleyen ve yöneten devlet kurumudur. Okul müfredatlarını oluşturur, öğretmen atama ve eğitim süreçlerini yürütür, öğrencilere yönelik politikalar geliştirir ve eğitim kalitesini artırmak için reformlar gerçekleştirir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2018).

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, enstalasyon tanımı, sözcük kökeni ve tarihsel gelişim süreci ele alınmaktadır. Aynı zamanda, geçmişten günümüze farklı dönemlerde ve çeşitli alanlarda nasıl kullanıldığı incelenecektir.

2.1. Enstalasyon Sanatının Tanımı

Enstalasyon, biçimden çok deneyime odaklanan, farklı sanat disiplinlerini bir araya getiren, mekan ve zaman kavramlarına öncelik veren bir sanatsal anlatım biçimi olarak öne çıkmaktadır. Malzeme açısından herhangi bir sınır tanımayan bu sanat pratiği, bulunduğu mekanı izlenir hale getiren disiplinlerarası bir karakter taşımaktadır (Güner, 2019). 20. yüzyılın sonlarından itibaren mekan düzenlemelerini tanımlamak için kullanılmaya başlanan ve Fransızca kökenli bir terim olan “enstalasyon” (Kwon, 2002: 11) çağdaşlaşma süreciyle birlikte teknolojik yeniliklerin sanata entegre edilmesi sonucunda yeni ifade biçimleri kazanmıştır. Bu gelişmeler, geleneksel sanat anlayışlarının dönüşmesine ve sanatçıların yaratım süreçlerinde farklı deneysel yaklaşımlar benimsemelerine olanak sağlamıştır (Ertok Atmaca, 2011: 295).

Sanatçılar, teknolojik ilerlemeleri takip ederek enstalasyon sanatını hem üretimlerinde hem de sunum biçimlerinde kullanmış, bu sayede eserlerinin görünürlüğünü ve izleyiciyle etkileşimini artırmışlardır. Enstalasyon, bir sanat dalı ya da akımından ziyade, nesnelerin belirli bir mekan içerisinde düzenlenmesi ve konumlandırılması yoluyla gerçekleştirilen bir sanat pratiğidir. Bu sanat biçimi, çeşitli materyallerin bir araya getirilmesiyle oluşturulan üç boyutlu yerleştirmelerden meydana gelmektedir (Gazi, 2021).

Türkçede “yerleştirme sanatı” olarak da ifade edilen enstalasyon, genellikle *site-specific* yani mekana özgü olarak üretilen yapıtları tanımlamak için kullanılmaktadır. *Site-specific* kavramı, bir eserin fiziksel ve kavramsal olarak belirli bir mekâna ait olma durumuna, o mekânın koşullarına bağlı biçimde varlık göstermesine işaret etmektedir (Kwon, 2002: 11).

Bu tanımlardan hareketle enstalasyon sanatı mekân, izleyici ve malzeme arasındaki ilişkiyi yeniden yorumlayan, çağdaş sanat pratikleri içinde özgün bir konuma sahip disiplinlerarası bir ifade biçimi olarak değerlendirilebilir.

2.2. Enstalasyon Kelimesinin Kökeni

Enstalasyon terimi, İngilizce “installation” ve Fransızca “installation” sözcüklerinden türetilmiştir. Bu sözcükler, Geç Latince “installare” (bir şeyi yerine koymak, yerleştirmek) fiiline dayanır ve “kurmak” ya da “yerleştirmek” anlamlarını taşımaktadır. Sözcüğün bu temel anlamı, Türkçeye geçişinde de korunmuş; hem nesne ya da düzenlemenin mekanla ilişkisini hem de bir sistemin kurulma sürecini ifade etmektedir (Oxford English Dictionary, 2024). Bu etimolojik aktarım, sanat bağlamındaki “yerleştirme” kavramına dönüşürken kavramsal olarak da yeni bir anlam alanı kazanmıştır.

Sanat alanında “installation” terimi, 20. yüzyılın ortalarından itibaren özellikle 1960’lı yıllarda mekana dayalı deneysel çalışmalarla birlikte kullanılmaya başlanmıştır. Allan Kaprow’un “environment” kavramı üzerinden geliştirdiği uygulamalar, mekanı bütüncül bir sanatsal deneyim alanı haline getirmiştir. Bu dönemden sonra terim, galeriler ve müzelerde sanatçı ve izleyici etkileşimi temelinde yaygınlaşmıştır (Wilder, 2020). Son yıllarda yapılan araştırmalar, enstalasyon sanatının sadece bir mekansal düzenleme değil, aynı zamanda izleyicide duygusal, bilişsel ve toplumsal etkiler yaratan bir deneyim biçimi olduğunu vurgulamaktadır (Caldarola, 2024; Zohny, 2025). Bu yönüyle enstalasyon, çağdaş sanat pratiklerinde disiplinlerarası bir etkileşim alanı olarak değerlendirilmektedir.

2.3. Enstalasyon Sanatının Özellikleri

Enstalasyon sanatı, sürekli olarak kendisini yenileyen, teknoloji ile bağlarını güçlü tutan bir özelliğe sahiptir. Çağdaş sanat alanında enstalasyon, keskin kurallar taşımayan yapısı sayesinde, teknolojik gelişmelerden katkı alarak sanatsal ifade alanını genişletmektedir (Süzen, 2010). Disiplinlerarası yapısı ile resim, heykel ve fotoğraf gibi tek bir disiplin ifade eden geleneksel sanat üretimlerinden ayrışmakta, sanat dallarının tümünden anlatım biçimi bağlamında yararlanması ile malzeme, uygulama ve sergileme biçimi açısından özgün bir yapı göstermektedir.

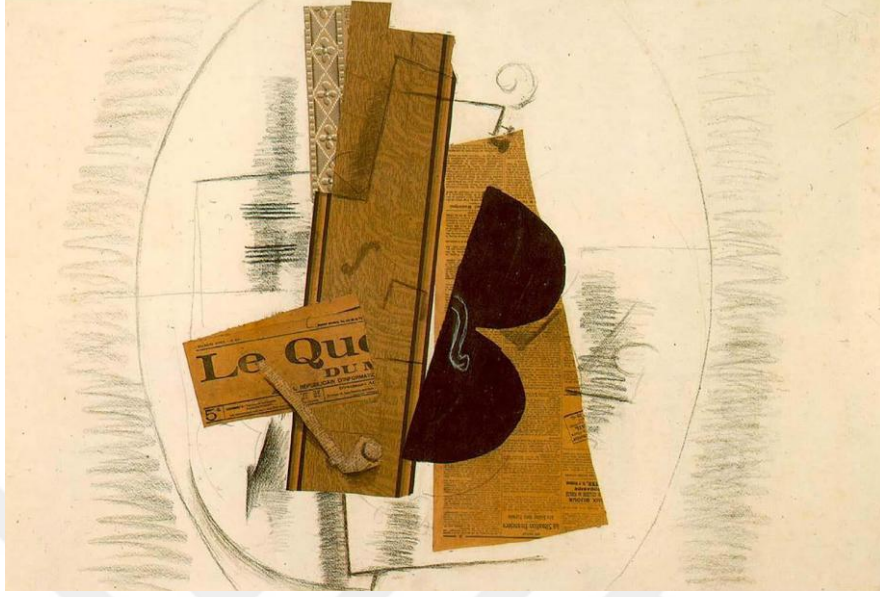
Enstalasyon sanatı, farklı malzeme ve anlatımların birlikte kullanımı ile yerleştirildiği alana yeni bir kimlik kazandırmaktadır. Bu sayede sanatçıların, sanatsal buluşlar yapma arzuları ile sonsuz tarzda tasarımlar deneyimlemelerine imkan tanımaktadır (Danto, 2010). Böylece, kurulduğu mekan içinde yeni bir düzenleme yaratılmaktadır (Sarıkartal, 2007). Eserler, boş depolardan kamusal alanlara kadar farklı yerlerde, mekâna özgü bir biçimde kurgulanırken aynı zamanda kültürel ya da tarihsel temalarla ilişki kurarak düşünsel bir derinlik sunmaktadır (Orkan ve Benli, 2024). Mekanla kurduğu etkileşim sayesinde, nesne ile mekan ilişkisini kapsamlı bir biçimde sorgulayan disiplinlerarası bir sanat dalı olarak öne çıkmaktadır (Günaydın Aslan, 2023). Bu yönüyle enstalasyon, mimarlık, iç mimari, performans sanatı, tiyatro ve yeni medya gibi pek çok disiplin ile doğrudan ilişki kurmaktadır.

Enstalasyon, kurulduğu alan, mekan, aynı zamanda da izleyicinin sürece katılabildiği interaktif bir deneyim alanı oluşturma özelliğine sahiptir (Kelly, 2025). Dolayısıyla enstalasyon sanatı, hem mekânı dönüştüren tarzı, hem de izleyiciyle kurduğu diyalog aracılığıyla, çağdaş sanatın yenilikçi anlatım biçimlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Enstalasyon sanatında kullanılan malzemeler, doğal unsurlardan geri dönüştürülmüş nesnelere kadar geniş bir çeşitlilik göstermektedir. Bu durum, sanatın sürdürülebilirlik ve çevresel farkındalık konularına da katkıda bulunmasını sağlaması bakımından dikkat çekicidir (Scholte, 2021; Kılınç, 2024). Teknolojik araçlar, ışık, ses, video ve hareket gibi öğelerin kullanımı, izleyiciye çok boyutlu bir duyuşsal deneyim sunmaktadır (De Oliveira, Oxley ve Petry, 2003). Bu bağlamda enstalasyon sanatı, malzeme ve teknoloji arasındaki etkileşimi estetik bir deneyime dönüştürerek, çağdaş sanatın yenilikçi ve sürdürülebilir yönünü temsil etmektedir.

Deneysel niteliğiyle enstalasyon, farklı sanat türlerinin bir arada yer aldığı disiplinlerarası bir ifade alanı oluşturmaktadır (Danto, 2010). Bu yönüyle sanatçılara antropoloji, bilim, teknoloji gibi alanlardaki uzmanlarla iş birliği yapma olanağı sağlar (Sarıkartal, 2007). Toplumsal ve evrensel konulara (doğal afetler, göç, çevre sorunları, kadın hakları gibi) dikkat çeken enstalasyonlar, çağdaş sanatın eleştirel ve düşünsel boyutuna katkıda bulunmaktadır (Özkan Bilgiç, 2024; Özçam ve Kayan, 2022). Enstalasyon sanatı, geleneksel sanatın alışlagelmiş sergilenme biçimlerine meydan okuyarak, mekân,

“Merz” yapıları (Şekil 2.4.), gündelik objeleri kavramsal araca dönüştürerek enstalasyonun öncül örneklerini oluşturmuştur (Dietrich, 2006; Sürmeli, 2012).



Şekil 2.2: Georges Braque, Keman ve Pipo, 1913



Şekil 2.3: Ducamp, Pisuar, 1917

Dada ve sürrealist sanatçıların deneysel yaklaşımları, sanatın estetik nesne olmaktan çıkıp toplumsal eleştiri ve müdahale aracına dönüşmesinde etkili olmuştur. Bürger’in (1984) avangard kuramı çerçevesinde değerlendirildiğinde, bu süreç sanatın temsil gücünü yeniden tanımlamıştır. 1960’lı yıllarda kavramsal sanat, performans, süreç sanatı, arazi

sanatı ve fluxus hareketi, izleyici katılımı ve mekâna özgü üretimleri merkeze alarak enstalasyonun çağdaş biçimlerini geliştirmiştir (Gazi, 2021).

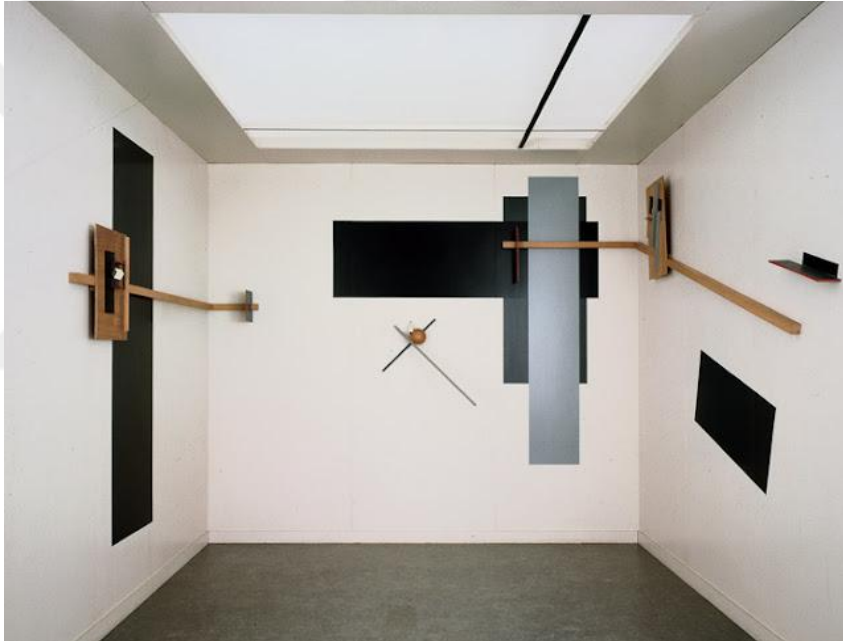


Şekil 2.4: Kurt Schwitters, Merz, 1933

Şekil 2.5.'de görüldüğü üzere geleneksel sergi mekânlarının ötesine geçerek alternatif alanlarda çevresel ve büyük ölçekli enstalasyonlar üretmiş olan Michael Heizer gibi sanatçılar doğa ile sanat arasındaki ilişkiye yeni boyutlar kazandırmıştır. Aynı dönemde video, film ve dijital teknolojiler, izleyici ile etkileşim biçimlerini dönüştürmüş, sanal gerçeklik ve internet tabanlı uygulamalar enstalasyonun fiziksel sınırlarını aşmasına (Şekil 2.6.) olanak sağlamıştır (Paul, 2008).



Şekil 2.5: Micheal Heizer, “Double Negative” Arazi Sanatı, Nevada Çölü, 1969



Şekil 2.6: El Lissitzky, Proun odası, 1923

Şekil 2.7’de yer almakta olan Japon sanatçı Yayoi Kusama, minimalist ve feminist tavrıyla pek çok sanat disiplinlerinde eserlere imza atması ile uluslararası arenada dikkat çeken isimlerindendir (Gazi, 2021). Özellikle kırmızı rengin tonlarına yer verdiği farklı mekanlara konumlandığı puantiyeli enstalasyonları bulunmaktadır (Kıran, 2017).



Şekil 2.7: Yayoi Kusama, Sonsuzluk odaları, 1965

Ülkemizde ise, Tanzimat döneminde, Batı hayranlığı ile birlikte enstalasyon sanatı çağrışımları görülmeye başlanmıştır. Cumhuriyet dönemi, sanat eserlerinin anıtlar ve heykeller üzerinde mimari unsurlara eklenmesiyle gelişimi dikkat çekmektedir. 1970’li ve 1980’li yıllarda özellikle İstanbul sanat ortamında, alışılmamış ortamlarda, değişik malzemeler ile sanat yapılmaya başlanması ile enstalasyonun görünürlüğünü artırmıştır. Bu dönemde Füsun Onur, Ayşe Erkmen, Gülsün Karamustafa, Sarkis ve Hüseyin Bahri Alptekin gibi sanatçılar Türkiye’de çağdaş sanatın öncülerinden olmuşlardır (Pelvanoğlu, 2017).



Şekil 2.8: Füsun Onur, Zamanın ikonları, 1990

Füsun Onur, şekil 2.8.’de yer alan çalışmaları ile Türk heykel sanatında “yerleştirme” anlayışını yaygınlaştıran ilk kadın sanatçı olarak heykelin sergilenme biçimine yeni bir perspektif kazandırmıştır (Yılmaz, 2009: 212). Ayrıca, çağdaş sanatı gündelik hayatla ilişkilendirerek Türkiye’de daha önce sorgulanmamış alanlara yönelmiştir (Erdemci, 2008: 266-267). Ülkemizden 1977 yılından günümüze değin enstalasyonları ile öncü sanatçılarımızdan Serhat Kiraz, rakamlar üzerinden mitoloji ve kadim bilgilere göndermeler yaptığı işlerinden örnek ile şekil 2.9’da yer almaktadır.

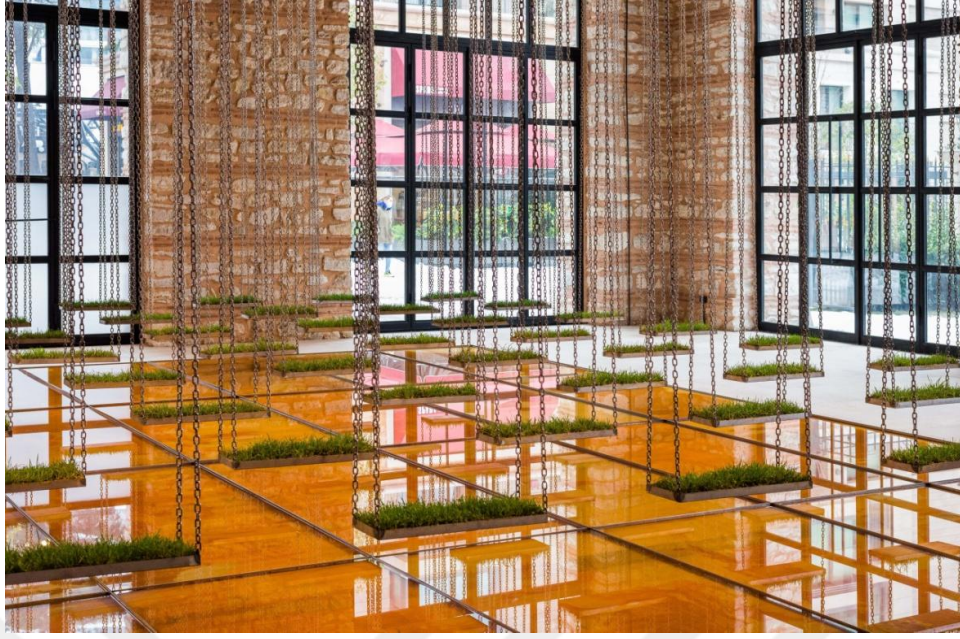


Şekil 2.9: Serhat Kiraz, Enstalasyon, 2016

1990’lardan itibaren bağımsız sanat girişimlerinin artışı, bienaller ve küratörlü sergiler enstalasyonun yerleşmesini sağlamıştır. 2000 sonrası dönemde ise kamusal alanda gerçekleştirilen yerleştirmeler, bienaller ve uluslararası etkinlikler aracılığıyla enstalasyonun görünürlüğü daha da artmıştır (Oral, 2018). Şekil 2.10’da 2024 yılında Almanya’da ülkemizi temsil eden Gülsün Karamustafa’nın enstalasyonu yer almaktadır.



Şekil 2.10: Gülsün Karamustafa, Enstalasyon, Hamburger Bahnhof, 2024

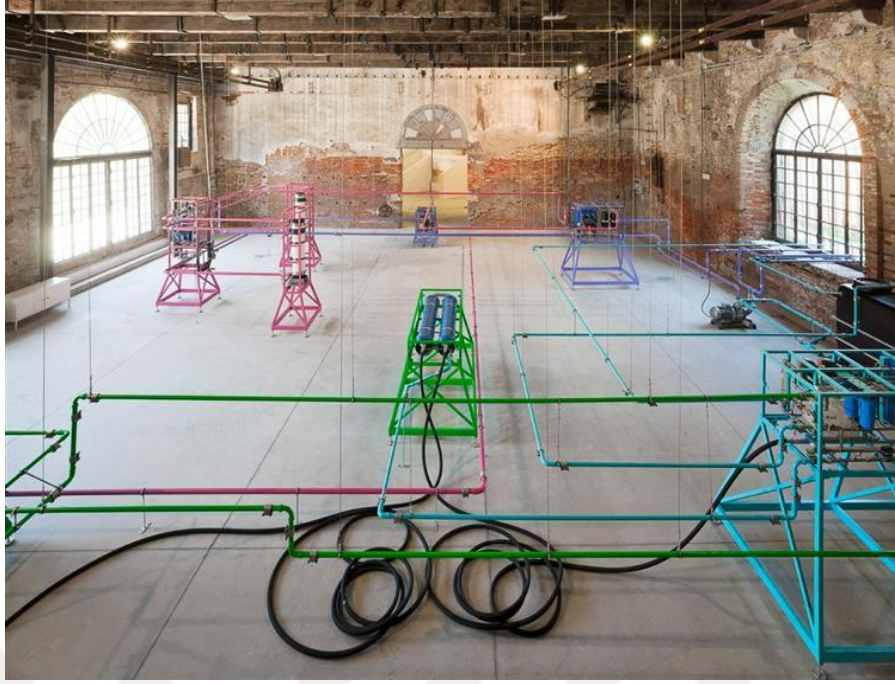


Şekil 2.11: Nil Yalter, Kahire Mısır, 1938

Ülkemizde, 1970'lerden itibaren performans, video, resim gibi birçok disiplinde sanatsal üretimler yapmakta olan Nil Yalter deneysel enstalasyonları ile öne çıkmaktadır (Şekil 2.11). Serkan Özkaya ise, şekil 2.12 'de yer alan örnekte var olduğu üzere malzeme ile mekan ilişkisi temelinde işler üretmektedir (Gazi, 2021). Şekil 2.13'de ise yine ülkemizden Ayşe Erkmen'in 2011 yılında Venedik Bienali Türkiye Pavyonu'nda yer alan enstalasyonu görülmektedir.



Şekil 2.12: Serkan Özkaya, Ani bir esinti, 2008



Şekil 2.13: Ayşe Erkmen, B planı enstalasyonu, 2011

Açık ya da kapalı mekanlarda, geçici veya kalıcı biçimlerde uygulanabilen enstalasyonlar, dünyada olduğu gibi Türkiye’de de giderek artan bir ilgiyle karşılanmaktadır (URL-1, 2025). Günümüzde Tate Modern, MoMA ve Guggenheim gibi kurumlarda yer alan büyük ölçekli çalışmalar enstalasyon sanatını küresel ölçekte kabul gören bir ifade biçimine taşımaktadır (Bishop, 2005).

2.5. Enstalasyon Çeşitleri

Resim, heykel, ışık, ses, video ve mimari unsurların bir arada kullanıldığı disiplinlerarası yapısı sayesinde izleyicinin birden fazla duyusuna hitap etmektedir. Bu bağlamda enstalasyon sanatı, kullanılan mekan, malzeme, süreklilik ve etkileşim düzeyine göre farklı türlere ayrılmaktadır. Aşağıda, enstalasyon sanatının başlıca çeşitleri açıklanarak ele alınmıştır.

2.5.1. İnteraktif (Etkileşimli) Enstalasyon

İzleyicinin fiziksel ya da dijital olarak katılımını gerektirir. Rafael Lozano-Hemmer’in izleyici hareketine duyarlı ışık enstalasyonlarında görüldüğü gibi izleyici yapının bir parçası haline gelir. Ann Hamilton (Şekil 2.14), İlya Kabakov ve Boltanski gibi sanatçılar

için mekanın kültürel ve tarihsel detayları ile sanat izleyicisinin etkileşimi önemlidir. Hamilton’a göre, kişi enstalasyon alanına dahil olarak onunla tek vücut olmaktadır (Godfrey, 2024).



şekil 2.14: Ann Hamilton, Phora, 2005

2.5.2. Performans Tabanlı Enstalasyon

Enstalasyon sanatı, yalnızca teknolojik gelişmelerden değil, aynı zamanda çeşitli disiplinlerdeki kuramsal ve pratik ilerlemelerden de derin biçimde etkilenmektedir. Özellikle performansa dayalı sanat uygulamalarının yaygınlaşması, enstalasyonun avangard tiyatro, ağdaş dans ve benzeri performatif alanlarla etkileşimini artırmış ve bu etkileşim sanatçılara yeni ifade biçimleri sunmalarında imkan tanımıştır (Goldberg, 2001). Bu bağlamda, şekil 2.15’da sanatçının bedeni ya da eylemi eserin bir parçası olmaktadır.

şekil 2.16’da yer alan sanatçı Joseph Beuys, en bilinen performanslarından biri olan “Amerika’yı seviyorum, Amerika da beni seviyor” adlı enstalasyonu 1974’te gerçekleştirilmiştir. Sanatçı, Düsseldorf’tan ambulansla alınarak karton malzemelerle sarılı halde New York’a götürülmüş, Amerikan topraklarına adım atmadan doğrudan galeriye ulaşmıştır. Burada üç gün boyunca bir akalla aynı mekanı paylaşarak insanla hayvan birlikteliğini deneyimlemiştir.



Şekil 2.15: Carolee Schneemann, İzlemeler Perfonmansı, New York, 1973



Şekil 2.16: Joseph Beuys, Amerika'yı seviyorum Amerika'da beni, New York, 1974

2.4.3. Duyusal Enstalasyon

Duyusal enstalasyonlar koku, dokunma, sıcaklık, nem gibi duyuları harekete geçiren çok boyutlu deneyimler sunmaktadır. Kimyasal çözeltiler kullanan işlerinde, disiplinlerarası bir tavra sahiptir. 1991'de gerçekleştirdiği enstalasyonunda 40 kişilik bir kimyager ekibi ile birlikte çalışmıştır. Özel olarak oluşturulan tanka büyük bir köpekbalığı yerleştirdiği işi

izleyicinin duyularına ve dikkatine odaklanmaktadır (Hirst, 1991, Aktr: Karatay, 2019). Damien Hirst, duyuşal enstalasyonlarında, alışılmış malzemeler dışında malzeme seçimleriyle dikkati çekmektedir (Şekil 2.17).



Şekil 2.17: Damien Hirst, Yaşayan birinin gözünde ölümün fiziksel imkansızlığı, 1991

2.5.4. Politik ve Sosyal İçerikli Enstalasyon

Politik ve sosyal içerikli enstalasyonlar, anlatmak istediklerini kavramsal ve minimalist sanat anlayışından hareketle, eleştiri odaklı ve politik duyarlılığa sahip mekan ile bilişsel anlamda bütünleşerek, izleyiciye aktarmaktadırlar. Sosyal içerikli enstalasyonları ile tanınan Carolee Schneemann (Şekil.18), resim, fotoğraf, performans, film, video gibi pek çok alanı çalışmalarına katarak, cinsellik ve politikaya odaklanan dikkat çekici eserler ortaya koymuştur (Gazi, 2021). Enstalasyon sanatı, estetik kaygıların ötesine geçerek savaş, göç, kadına yönelik şiddet gibi toplumsal sorunlara dikkat çeken yapısıyla farkındalık oluşturan bir çağdaş sanat pratiği olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda yalnızca bir sanat türü olarak değil; mekanlara anlam kazandırmak, sosyal olguları görünür kılmak ve izleyiciyle etkileşim kurmak amacıyla da kullanılmaktadır. Bu enstalasyonlar yaşamdaki sorunsallara, tarihsel hesaplaşmalara ve sosyolojik olaylara duyarlılık göstermektedirler.



Şekil 2.18: Carolee Schneemann enstalasyonu, Lisson galeri, 2025

İstanbul Modern’de mekan içinde malzemeyi kullanım şekli ile izleyiciyi yaratım sürecine dahil eden Shiota, varlık ve yokluk kavramlarını ifade ettiği kurgusal bir dünya yaratmaktadır. Burada kendi göç hikayesini betimleyen sanatçı anlamı pekiştirmek için valizler, kimlikler gibi nesneleri ip ağları içine karıştırmıştır (Şekil 2.19).



Şekil 2.19: Shiota, İstanbul modern, 2024

Şekil 2.20’de sanatçı Hüseyin Bahri Alptekin’in sanatçı Micheal Morris ile birlikte gerçekleştirdiği; küreselleşen dünya, kültürel dolaşım, göç olgusu, unutulmuş mekanlar ve çağdaş kentsel yapılar üzerine göndermeler içeren, yorumlayıcı niteliği ile dikkat çekmekte olan enstalasyonlarından bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda felsefe, dilbilim, edebiyat ve müzik gibi farklı disiplinlerden beslenen sanatçı, işlerinde kopya ve aslı çelişkisine yer vermektedir.



Şekil 2.20: Hüseyin Bahri Alptekin ve Michael Morris enstalasyonu, 1992

Sanatçı Doris Salcedo’nun 8. İstanbul Bienali’nde çalıştığı sosyolojik içerikli enstalasyon örneklerinden olan 1550 adetten fazla sandalyeyi üst üste yığarak yerleştirdiği çalışmasının görseli şekil 2.21’de yer almaktadır. Burada gelişigüzel konumlanmakta olan sandalyeler, izleyiciye göç ile kayıp kavramlarını sorgulatmaktadır (Yücel ve Ciritci, 2020: 87).



Şekil 2.21: Doris Salcedo enstalasyonu, İstanbul Bienali, 2023

Joseph Beuys ise, sanat üretiminde estetik kaygılardan çok düşünsel içeriğe odaklanarak, mekanı bir ifade aracı olarak kullanmaktadır (Şekil.22). Sanatçı, günlük yaşamdan aldığı nesne ve mekanları belirli bir düzen içinde konumlandırarak, onları sanatsal bir bağlamda yeniden sunarak, sanat ile yaşam arasındaki sınırları irdelemektedir (Kırca, 2023).



Şekil 2.22: Joseph Beuys, 20. Yüzyılın sonu enstalasyonu, 1982-1983

Çinli çağdaş sanatçı, Ai Weiwei şekil 2.23'deki görselde olduğu gibi sosyal içerikleri ile izleyici ile bağ kuran, dünyanın pek çok yerindeki sanat mekanlarında sergilenen çok sayıda bisikletlerden oluşan enstalasyon örnekleri ile tanınmaktadır.



Şekil 2.23: Ai Weiwei enstalasyonu, Mildred Lane Kemper sanat müzesi, 2019

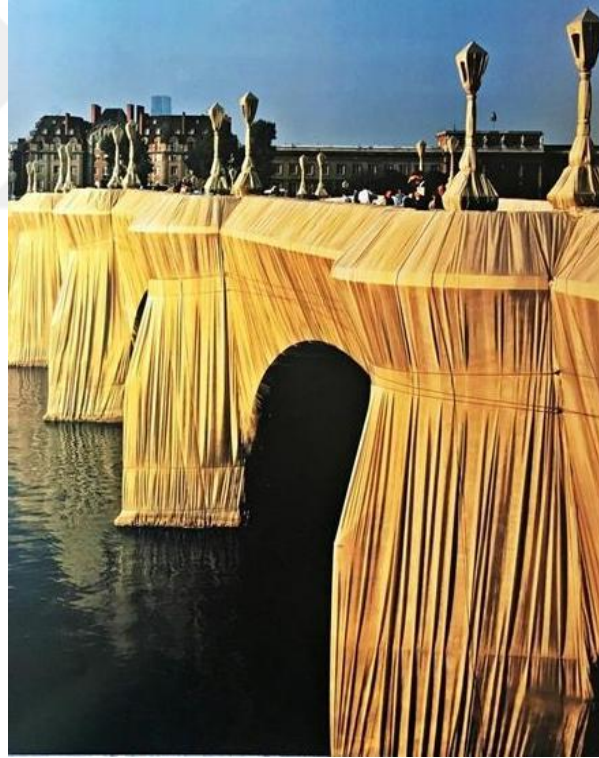


Şekil 2.24: Serkan Özkaya, Dünya işçileri, Postmasters galeri, New York, 2020

Şekil 2.24’de görülmekte olan Serkan Özkaya’nın köpük malzemeden yaptığı yüzlerce figürden oluşan enstalasyonları dünyada işçi olarak çalışan bireyleri betimlemektedir. Tüm bu örneklerden görüldüğü üzere, sosyal ve politik içerikleriyle sanatçıların bu anlatımları izleyiciye kavramsal içeriği yoğun çağrışımlar ile hitap etmektedirler.

2.5.5. Mekana Özgü Enstalasyon

Belirli bir mekan için özel olarak tasarlanan bu yapıtlar, tasarlandığı ortamdan bağımsız düşünülmemeycek bir özellik kazanmaktadırlar. Şekil 2.25’deki Christo ve Jeanne Claude çiftinin çalışmaları, dünyanın önemli merkezlerinde bulunan tarihi eserlerde kurulan, büyük ölçekli ve dış alanların tercih edildiği örneklerdir. Dünyanın pek çok şehrinde tanınmış binaları, köprüleri ve adaları devasa kumaşlarla sararak giydirmektedirler (Küre ve Özsirkıntı Kasap, 2023).



Şekil 2.25: Christo ve Jeanne Claude enstalasyonu, Paris, 1975-1985

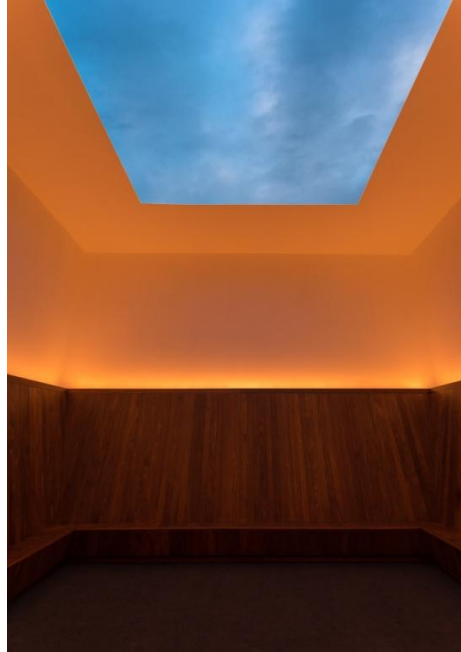
20.yüzyıl ortalarında, Amerikalı sanatçı Allan Kaprow’un “çevre” kavramını ortaya atmasıyla birlikte, sanatın mekanla kurduğu ilişki daha da belirginleşmiştir. Kaprow, çalışmaları ile izleyiciyi yapıtın içine çekerken, bedensel ve zihinsel katılımı esas alan çevresel sanat pratiklerinin öncüsü sayılmaktadır (Şekil 2.26).



Şekil 2.26: Allan Kaprol, enstalasyon, 1961-2014

2.5.6. Işık ve Ses Enstalasyonu

Enstalasyon sanatı, sanatsal üretimlerde görsel ve işitsel öğelerin bir arada kullanıldığı, atmosfer yaratımı ön planda olan, mekanın özelliklerini dönüştürebilen, ses ve ışık illüzyonlarıyla özgün ve deneyime dayalı teknoloji kullanımına imkan tanımaktadır (Başar, 2015). “Işık ve uzay hareketi”nin öncülerinden biri olan James Turrell, şekil 2.27’de yer alan düzenlemelerinde mekanı ışık aracılığıyla yeniden kurgulamakta, izleyicinin algısını fiziksel ve psikolojik düzeyde dönüştürmektedir (Batu Ertung, 2022).



Şekil 2.27: James Turrell, Toplantı, Modern Sanat Müzesi, New York, 2016



Şekil 2.28: Olafur Eliasson, Su, Işık, Sis, 2007

Olafur Eliasson'un şekil 2.28'de yer almakta olan örnek çalışması ısı, ışık, sis vurgusuyla oluşturduğu ışık alanları ile sanat izleyicisi üzerinde bilişsel ve duysal etki bırakan sürece evrilen işlerindendir (Danacı Polat ve Kayahan, 2024).

Ülkemizde ve dünyada Guggenheim Müzesi, Pompidou Merkezi gibi birçok sanat kurumunda enstalasyonları sergilenmiş olan Sarkis ise şekil 2.29'da bellek, mekân, benlik kavramları arasındaki ilişkileri irdelemektedir (Gazi, 2021).



Şekil 2.29: Sarkis, Gökkuşak, İstanbul Modern, 2013

Şekil 2.23’de karşımıza çıkan bir diğer örnek ise, ışık kullanımı ile mekânı görsel anlamda dönüştürürken aynı zamanda da ışığı sanatla harmanlayan enstalasyonları ile dikkat çeken minimalist sanatçı Dan Flavin’dir (Ataseven, 2012).



Şekil 2.30: Flavin, enstalasyon, Ren-Elbe Bilim Parkı, 1996

2.5.7. Doğa Tabanlı (Çevresel, Ekolojik) Enstalasyon

Enstalasyon sanatı, kapalı mekanlardan çıkarak doğanın içinde kendine yer bulmuştur. Doğal malzemelerin kullanımı ve çevre duyarlılığını öne çıkaran çevresel sanat ve arazi sanatı gibi çeşitleriyle sanatın mekânsal sınırlarını genişletmiş ve galerilerin dışına taşan yeni ifade biçimleri oluşturmuştur (Gazi, 2021). Bu tarzda, sanatçı Robert Smithon'ın şekil 2.31'de görülmekte olan “Spiral Mendirek” ve Ekkehard Altenburger'in şekil 2.32'deki “Ayna Ev” arazi sanatı örnekleri dikkat çekicidir.



Şekil 2.31: Robert Smithon, Spiral mendirek arazi sanatı, Utah, ABD, 1970



Şekil 2.32: Ekkehard Altenburger, ayna ev, 1996



Şekil 2.33: Eduardo Kac, Genesis, 1999

Günümüzde çevresel sanat içinde farklı enstalasyon türleri ortaya çıkmıştır. Çevresel enstalasyonun türlerinden restorasyon sanatında, doğada deforme olmuş kısımların yeniden canlandırılması temelinde çalışmalar yapılmaktadır (Kara Sarioğlu, 2018). Bio sanatta ise, biyoloji bilimini sanata entegre edilerek, canlı organizmalarla üretim gerçekleştirilmektedir. Eduardo Kac'a ait şekil 2.33'de görmekte olduğumuz biyoloji ile bilgi teknolojisini bir arada içeren "Genesis", şekil 2.34'de Selin Balcı'nın küf sporları ile

mikroorganizmalar ilişkisini temel alarak, kavramsal anlamda dünya üzerindeki savaşlara gönderme yaptığı “Sınırlı Dünya” ve yine şekil 2.35’de sanatçı Mel Chin’in “Tarla Maketi” çalışmalarını dikkat çekici örneklerdir (Erdoğan, 2018).



Şekil 2.34: Selin Balcı, Sınırlı dünya, Peri kabı içinde yaşayan küf sporları, 2014-2015



Şekil 2.35: Mel Chin, Tarla Maketi Enstalasyonları, 1991

Küresel ısınma gerçeğine vurgu yaparken, kavramsal anlamda çevre problemleriyle bağ kuran, Nele Azevedo'nun meydanlarda eriyen buz figürleri Şekil 2.36'da görülmektedir (Durukan, Taştan, vd. ve Kurt, vd., 2017).



Şekil 2.36: Nele Azevedo, Eriyen İnsanlar Enstalasyonu, 2001

2.5.8. Multimedya (Yeni Medya) Enstalasyonu

Günümüzde sanatçılar, geleneksel yöntemlerle gerçekleştirilemeyen enstalasyonları dijital araçlar sayesinde hayata geçirebilmektedirler. Pek çok çağdaş sanatçı ve tasarımcı, bilgisayarı bir ifade ve üretim aracı olarak kullanarak kendi dijital yerleştirmelerini tasarlamaktadır.

Simülatif kurgu ile sanal ve gerçek arasındaki etkileşim, dijital enstalasyonu önceki sanatsal biçimlerden ayıran temel özellikler arasında yer almaktadır. Dijital enstalasyon, yeni medya teknolojileri ve dijital kültür dinamikleriyle birlikte ele alınmakta ve çağdaş sanat üretiminde özgün bir ifade biçimi olarak konumlanmaktadır. Teknolojinin sürdürülebilir biçimde gelişimiyle paralel olarak ilerleyen dijital sanat, günümüzde çağdaş sanatın tüm disiplinlerinde sanatçılara yeni ifade olanakları sunan bir yaratım alanı haline gelmiştir. Dijital teknolojilerin sanat pratiklerine dâhil edilmesi, yalnızca üretim süreçlerini

dönüştürmekle kalmamış, aynı zamanda sanatın anlatım biçimlerinde de yenilikçi ve farklı yaklaşımların ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.

Dijital enstalasyonlar, benzer biçimde çeşitli sanat disiplinlerini bir araya getirerek çok katmanlı bir anlatım dili oluştururlar. Bunun yanı sıra, robotik unsurların, elektronik sistemlerin, video ve televizyon gibi teknolojilerin sanatsal ifade aracı olarak kullanılmaya başlanmasıyla yeni medya sanatının temel bileşenlerinden biri haline gelmiştir (Güner, 2019). Enstalasyon sanatının farklı medyumlarla etkileşime girmesi, ses ve video enstalasyonları gibi yeni biçimlerin ortaya çıkmasını beraberinde getirmiştir (Pelvanoğlu, 2009: 45).

Pakui Hardware (Şekil 2.37), Ozan Atalan, Eloise Hawser, Simon Stalenhag gibi sanatçılar bilim, teknoloji ve interneti kullanarak ekolojik krizlere yönelik eleştirel enstalasyon çalışmalarıyla öne çıkmaktadır (Özeskici, 2023).



Şekil 2.37: Pakui Hardware, MAXXI Müzesi, Roma, 2018

Çağdaş sanatta multimedya sanatı ve robotik sanat örnekleri artmaktadır. Veri sanatı, sanatçıların veya yazılımcı ekiplerin geliştirdiği özel algoritmalar aracılığıyla çevrim içi verileri sanatsal biçimde dönüştürmesiyle oluşmaktadır (Erdoğan, 2018). Işık kullanarak oluşturduğu enstalasyonlarıyla tanınan, multimedya sanatının öncü sanatçısı Nam June Paik'in üç boyutlu eserleri dikkat çekmektedir (Şekil 2.38).



Şekil 2.38: Nam June Paik enstalasyonu, Smithsonian Amerikan sanat müzesi, 1995

Dijital teknoloji sayesinde kısa sürede pekçok kopyaya erişme, internet yolu ile geniş kitlelere ulaşma gibi imkanların ortaya çıkması sanatı yoğun bir biçimde etkilemiştir. Bu bağlamda sanatçılar alışlagelmiş üretim araçlarından farklı yönelimler ile kendilerini ifade edebilmektedirler Dijital sanatın sergilendiği alanlar arasında, kalıcı ve etkileşimli enstalasyonlara ev sahipliği yapan özel müzeler bulunmaktadır. Bu müzelere örnek olarak, Japonya'nın Tokyo kentindeki ve dünyanın ilk dijital sanat müzesi olarak kabul edilen teamLab Borderless, Mori Müzesi Moma Müzesi gibi önemli sanat kurumları, teknoloji odaklı multidisipliner sergilere yer vermekte ve dijital enstalasyonları koleksiyonlarına dahil ederek bu sanat biçimini desteklemektedir (URL-3, 2025).



Şekil 2.39: Refik Anadol, Dijital Enstalasyon, 2025

Dijital çağda, fiziksel mekanla bütünleşen enstalasyon çalışmaları sanal gerçeklikle etkileşime girerek izleyiciye dinamik ve katılımcı deneyimler sunmaktadır. Bu alanda öne çıkan sanatçılardan bazıları; video enstalasyonlarıyla tanınan Jeffrey Shaw, gündelik malzemeleri elektronik sistemlerle canlandıran Shih-Chieh Huang, baskı tekniklerini yerleştirmeyeyle birleştiren Ian Haig, geleneksel resim anlayışını dijital ortamlarla harmanlayan Jeremy Gardiner ve LED ışıklarıyla etkileyici düzenlemeler gerçekleştiren Erwin Redl'dir. Türkiye'den Refik Anadol (şekil 2.39) da dijital sanatın öncü isimleri arasında yer almaktadır (URL-4, 2025).

2.6. Enstalasyon Çağdaş Sanat İlişkisi

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren modern sanatın sınırlarını aşarak gelişen çağdaş sanat, farklı disiplinlerin bir arada kullanıldığı, izleyicinin katılımını önemseyen ve geleneksel sanat anlayışını sorgulayan bir yaklaşım olarak öne çıkmaktadır. Mekanla kurduğu ilişki, toplumsal meseleleri tartışmaya açma potansiyeli ve izleyiciyi edilgen bir konumdan çıkararak eserin parçası haline getirmesi, çağdaş sanatın belirleyici özellikleri arasında yer almaktadır (Çeken ve İmamoğlu, 2011; Çekici, 2012). Enstalasyon sanatı bienal, sergi ve müzelerde yer bulması ile çağdaş sanat ile bağ kurmaktadır (Buyurgan ve Buyurgan, 2012: 9). Çağdaş sanatçı kavramsal bir yerleştirme içinde malzemenin

kullanım niteliğini değiştirerek yeni bir mekan kurma yolu ile izleyiciye sunabilmektedir. Çağdaş sanatçılar, şemsiyeleri ve kitapları bir araya getirip ya da Ai Weiwei'nin şekil 2.20'da görölen örneğindeki gibi bisikletleri bağlayarak farklı kurgular oluşturabilmektedirler (Renkçi Taştan, 2016). Sanatsal uygulamalar aracılığıyla izleyicinin görsel algısı dönüşmekte ve yeni bir farkındalık düzeyi ortaya çıkmaktadır (Antmen, 2017). Bu bağlamda, enstalasyon sanatı, çağdaş sanatın disiplinlerarası, kavram odaklı ve deneyimsel yapısını somut biçimde yansıtan bir sanat pratiği olarak değerlendirilebilir.

2.7. Enstalasyon Kavramsal Sanat İlişkisi

Enstalasyon sanatı, avangard dönemden itibaren kavramsal sanat akımı içinde gelişmiştir. Kavramsal sanat, estetik beğeni yerine düşünsel iletimi ön plana çıkararak, sanat eserinin anlamını izleyiciye sunulan bilgi, mesaj ve fikirler üzerinden şekillendirmektedir. Bu bağlamda, malzeme ve teknikler yalnızca fikrin aktarımını sağlayan araçlar olarak görölmektedir (Tanyel Başar ve İnce, 2019). Sanatçılar geleneksel üretim biçimlerinin ötesine geçerek deneysel ve yenilikçi ifade yollarına yönelmişlerdir (Oliveria, 2005; Gazi, 2021). Bu süreçte, düşünsel iletişim ön plana çıkarken, izleyicinin algısal ve interaktif katılımı enstalasyonun çok katmanlı yapısını belirleyen temel bir unsur hâline gelmiştir (Bishop, 2005). Böylece sanat, nesnelerden çok ifade ve anlam üzerine yoğunlaşmaktadır.



şekil 2.40: Ai Weiwei, Sonsuzluk bisikleti, 2013

Mekana özgü kurgularla izleyiciye hem fiziksel hem de düşünsel bir deneyim sunan enstalasyonlar, katılımcıyı pasif bir konumdan üretim sürecinin aktif öznesine

dönüştürmektedir (Paul, 2008). Böylelikle sanatın içeriği yeniden tanımlanmakta, izleyici algısı ve mekânsal etkileşim temelinde kavramsal yapılar ortaya çıkmaktadır (Lazzarato, 2017). Mimarlık ve iç mekan tasarımındaki kavramsal dönüşümler de enstalasyon sanatını etkilemiş; sanatçılar kamusal ve özel alanları yeniden tanımlarken bu disiplinlerden aktarılan düşünsel çerçeveleri hem referans hem de eleştirel bir araç olarak kullanmışlardır (Bishop, 2005). Şekil 2.41’de görülmekte olan dünyada bu alanda önde gelen sanatçılardan Anish Kapoor’un düzenlemesi yer almaktadır.



Şekil 2.41: Anish Kapoor, Getto Kapısı'ndaki Moriah Dağı, 2022



Şekil 2.42: Carolee Schneemann, Dört Kürk Kesme Tahtası, 1962-1963

Şekil 2.42’de Carolee Schneemann örneğindeki gibi enstalasyon sanatı fikirsel içeriğe biçimden daha fazla vurgu yaparak sanatsal ifadeyi yeniden yapılandırmaktadır (Joselit, 2005; Foster, 2004). Sonuç olarak, kavramsal sanatla güçlü bir bağ kurmaktadır.

2.8. Enstalasyon Malzeme Etkileşimi

Enstalasyon sanatı, hazır nesne ve mekan olgusunun etkileşimiyle ortaya çıkan mekânsal düzenlemeleri ifade etmektedir (Renkçi Taştan, 2016). Bu üretimlerde nesne kullanımı yaygın olmakla birlikte, sanatçılar zaman zaman nesneye başvurmadan da çalışabilmekte; yapıtlar hem planlı hem de doğaçlama biçimlerde gerçekleştirilebilmektedir (Scholte, 2021, akt. Özkan Bilgiç, 2024).

Kurt Schwitters ve Alberto Burri gibi sanatçılar, malzeme odaklı yaklaşımlarıyla sanat ve malzeme arasındaki ilişkiye farklı boyutlar kazandırmış; bu durum, sanatçıların malzeme kullanımına yönelik düşünsel dönüşümünü yansıtmıştır (Uğrul, 2022). 1980’lerden itibaren ise çağdaş sanatta hazır nesne ve endüstriyel malzemelerin kullanımı belirginleşmiş, taş, dal, deniz kabuğu, plastik, pleksiglas ve alüminyum gibi doğal ve yapay malzemeler aracılığıyla sürdürülebilir üç boyutlu düzenlemeler üretilmiştir (Renkçi Taştan, 2016). Bu süreçte kesip biçme, fotomontaj ve asamblaj gibi teknikler çeşitlenmiş; uluslararası bienallerde yer alan enstalasyonlarda ise atık ve hurda nesneler kullanılarak küresel tüketim döngüsüne yönelik eleştirel bir yaklaşım geliştirilmiştir (Toluyağ, 2020). Sanatçılar, gündelik ve basit malzemelerden güçlü mekân kurguları oluşturarak, mekân, nesne, izleyici arasındaki ilişkiyi dönüştürmüş; iç ve dış mekanlarda devasa yerleştirmelerden yüzey müdahalelerine kadar farklı biçimlerde enstalasyon örnekleri ortaya koymuşlardır (Özeskici, 2023).

2.9. Enstalasyon Mekan İlişkisi

Enstalasyon sanatı, belirli bir mekana özgü olarak tasarlanan, üç boyutlu yapısıyla izleyicinin katılımını gerektiren ve mekanın algısını dönüştüren çağdaş bir sanat biçimidir (Güler, 2014). Bu durum, geleneksel mimari algının ötesinde kültürel mirasın kavramsal sanat aracılığıyla yeniden yorumlanmasına olanak tanımaktadır (Yücel ve Ciritci, 2020). Böylece mekan, yalnızca sergileme alanı değil, aynı zamanda eserin bütünleyici bir parçası haline gelmektedir.

Başlangıçta kapalı galerilerde görülen enstalasyonlar, zamanla kentsel alanlar, meydanlar, bina cepheleri ve ulaşım noktaları gibi kamusal mekanlara taşınmıştır. Böylece, herkesin erişimine açık bir sanat pratiğine dönüşmüştür (Toluyağ, 2020). Scholte'nin vurguladığı gibi, mekana özgü yerleştirmeler ilişkisel bir ağ yapısı sunarak sanat ve izleyici arasında etkileşimli bir bağ kurmaktadır (Bilgiç, 2024).

Enstalasyon sanatı, bilim, fikir ve sanat arasındaki ilişkilere yeni düşünsel ve üretimsel alanlar açmaktadır. Hem iç hem dış mekânlarda uygulanabilmekte olan enstalasyonlar, kimi zaman devasa heykellerle bütünleşerek heykel sanatının sınırlarını da genişletmektedir (Whitham ve Pooke, 2018). Günümüzde sanatçılar, galeri ve müzelerle işbirliği içinde bulundukları mekânlara özgü enstalasyonlar üretmektedirler (Scholte, 2021). Bu çalışmalar, izleyiciye çevresi ile bütünleşen deneyimsel peyzajlar izleme imkanı tanımaktadır (Bilgiç, 2024). Bu bağlamda enstalasyon çok yönlü bir ifade biçimidir.

2.10. Enstalasyon İzleyici İlişkisi

Enstalasyonu diğer sanat biçimlerinden ayıran temel unsur, izleyicinin yalnızca gözlemci değil, eserin bir parçası haline gelmesidir. Bu katılım süreci, izleyicide ilgi, hayranlık, sorgulama, eleştiri, hatta kimi zaman rahatsızlık ya da tikslenme gibi duygusal tepkiler uyandırarak sanatçının ele aldığı kavrama yönelik bir farkındalık oluşturur. Böylece sanatçı ile izleyici arasında anlam yüklü bir etkileşim kurulurken, mekan bu ilişkinin tamamlayıcı bir unsuru haline gelir; eser, yerleştirildiği mekândan bağımsız düşünülmemeyecek ölçüde onunla bütünleşir (Bishop, 2005).

Enstalasyonlar, üç boyutlu yapıları ile kurulduğu mekanın özelliklerini dönüştürerek, izleyicide algısal bir deneyim yaratmaktadırlar (Güler, 2014). Nesne ile mekân arasındaki ilişkiyi sorgularken, izleyicinin kavramsal ve duygusal katılımına odaklanmaktadırlar (Oliveira, 2005). Hamilton'un tanımıyla enstalasyon, izleyiciyi yalnızca çevreleyen değil, aynı zamanda onunla bütünleşen bir deneyim alanı olarak değerlendirilmektedir (Godfrey, 2024).

Enstalasyon sanatı, üç boyutlu uzamsal yapısı ve izleyiciyle aynı mekanda kurduğu doğrudan etkileşim sayesinde geleneksel sanat disiplinlerinden ayrılmaktadır. Bu bağlamda eser, yalnızca sanatçının atölyesinde üretilen bir nesne olmaktan çıkarak, kamusal ya da

doğal alanlarda fiziksel bir varlık kazanmakta ve izleyiciyle hem fikirselsel hem de fiziksel bir iletişim kurmaktadır (Whitham ve Pooke, 2018). Bu sanat biçiminde izleyici, pasif bir konumdan çıkarılarak eserin parçası hâline gelmektedir (Taştan, 2018). Mekan ve malzeme aracılığıyla duyuşsal, mekansal ve bilişsel bir deneyim yaşamaktadır (Antmen, 2017). İzleyicinin bilgi düzeyi, kültürel birikimi ve kişisel yaşantısı, eserin yorumlanma sürecinde belirleyici olmaktadır (Gazi, 2021).

Enstalasyonun kamusal alanlara taşınabilmesi, sanatın halkla doğrudan temas kurmasını sağlayarak, izleyicinin yalnızca gözlemci değil, aktif bir yorumlayıcı ve katılımcı haline gelmesine neden olmuştur (Bilgiç, 2024). Sanat nesnesiyle kurulan bu fiziksel ve çok duyulu temas, geleneksel sanat disiplinlerinin ötesinde bir algısal bağ oluşturma potansiyeli taşımaktadır (Gombrich, 1995). Bu bağlamda Ann Hamilton'un sezgisel algı odaklı eserleri örnek olarak verilebilmektedir (Şekil 2.43). Sanatçı, görme duyusu ile birlikte bal kokusu, dokunsal performanslar ve işitsel unsurlar aracılığı ile izleyicinin deneyimini zenginleştirmekte, hafızanın yanı sıra bilinçdışı çağrışımlarla fiziksel dünya ile ilişkisinin yeniden kurulmasını amaçlamaktadır (Bishop, 2005, aktr: Özkan, 2024).



Şekil 2.43: Ann Hamilton, Yoksunluk ve aşırılıklar, 1989

2.13. Sanat Eğitimi

Toplumların kültürel, bilimsel, teknolojik ve ekonomik alanlarda yaşadığı dönüşümler, sanat eğitiminin amaçlarını, içeriklerini ve uygulama biçimlerini doğrudan etkilemiştir. Değişen dünya koşulları içerisinde sanat eğitimi, bireylerin çağın gereksinimlerine uyum sağlayabilmeleri amacıyla sürekli olarak yenilenen ve gelişen bir yapı kazanmıştır (Yıldırım, 2014). Bu doğrultuda görsel sanatlar eğitimi; öğrencilerin yaratıcılıklarını, estetik algılarını, problem çözme ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmeyi hedefleyen çok yönlü bir öğrenme alanı olarak değerlendirilmektedir (Artut, 2013).

Çağdaş sanat eğitimi anlayışı, sanatsal deneyimleri günlük yaşamla ilişkilendiren ve öğrenciyi sürecin aktif bir öznesi hâline getiren bir öğrenme yaklaşımı sunmaktadır. Bu yaklaşım, bireylerin çevreleriyle ve toplumla anlamlı bağlar kurmalarına, sanatı bir ifade ve iletişim aracı olarak kullanmalarına olanak tanımaktadır (Buyurgan ve Buyurgan, 2020). Bu yönüyle sanat eğitimi, yalnızca teknik becerilerin öğretildiği bir alan olmanın ötesine geçerek öğrencilerin düşünsel, duyuşsal ve sosyal gelişimlerini destekleyen bütüncül bir öğrenme süreci niteliği kazanmaktadır.

Sanatın sürekli değişen ve dönüşen yapısı, çağdaş sanat pratiklerinde yeni ifade biçimlerinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamış; bu durum en belirgin biçimde enstalasyon sanatında kendini göstermiştir. Enstalasyon sanatı, sanatçının mekan, malzeme ve izleyiciyle kurduğu ilişkiyi merkezine alan; geleneksel sergileme anlayışlarının dışına çıkarak sınırsız bir üretim ve deneyim alanı sunan çağdaş bir sanat biçimidir (Danto, 2010). Bu özelliğiyle enstalasyon sanatı, sanatın okul ortamının dışına taşınmasına ve farklı mekanlarda deneyimlenmesine olanak tanıyarak görsel sanatlar eğitimi için alternatif öğrenme ortamları oluşturmaktadır.

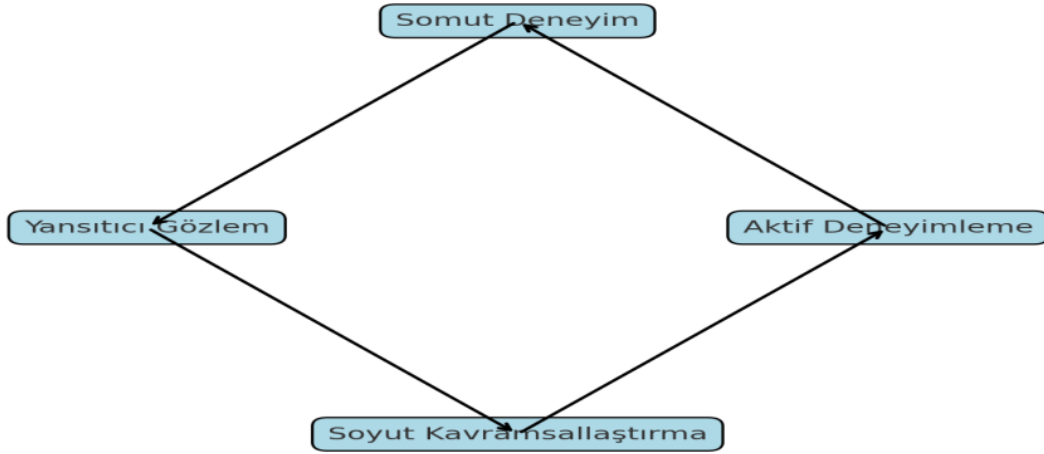
Görsel sanatlar eğitimi, öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişimlerini desteklemenin yanı sıra kişisel, sosyal, akademik ve mesleki becerilerin kazanılmasına da katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda sanat eğitiminin temel amacı, yalnızca sanatsal üretim süreçlerini öğretmek değil; bilginin yorumlanması, yeniden üretilmesi ve anlamlandırılmasını destekleyen çok boyutlu düşünme becerilerini geliştirmektir (Aykut, 2012). Bu anlayış, öğrencilerin sanatı pasif bir izleme alanı olarak değil, aktif bir düşünme ve üretme süreci olarak deneyimlemelerini mümkün kılmaktadır.

Çağdaş sanatla birlikte önem kazanan kavramsal yaklaşımlar, düşünce temelli konuların projeler aracılığıyla görsel sanatlar eğitimine dâhil edilmesini sağlamıştır (Başar ve İnce, 2019). Eğitim bağlamında kavramsal sanat; yaşamsal sorunlara dikkat çekme, yeni ifade biçimleri geliştirme ve katılımcı bir yaratım süreci oluşturma olanağı sunmaktadır. Bu yaklaşım, sanatsal üretimi yalnızca yetenek temelli bir etkinlik olarak ele almamakta; herkesin sanat yapabileceğini ve sanatsal süreçlere katılabileceğini savunmaktadır (Süsoy Şimşek, 2006; akt. Yıldırım, 2014). Bu yönüyle kavramsal sanat, geleneksel sanat eğitimi anlayışlarının ötesine geçerek öğrencilerin sanata yönelik algılarını genişletmektedir.

Enstalasyon sanatının deneyim temelli yapısı, öğrencilerin soyut düşüncelerini somut üretimlerle ilişkilendirmelerine olanak tanımaktadır. Bu süreç, eleştirel düşünme, yorumlama ve estetik değerlendirme becerilerinin gelişimine katkı sağlarken; öğrencilerin sanat yapıtını yalnızca görsel bir nesne olarak değil, düşünsel bir süreç ve anlam üretme alanı olarak kavramalarına imkan tanımaktadır. Böylece öğrenciler, sanatsal üretimi çok yönlü bir deneyim olarak algılayarak sanatın kavramsal boyutuna ilişkin farkındalık geliştirmektedir.

Görsel sanatlar eğitiminde deneyimsel öğrenme, öğrencinin aktif katılımını ve öz keşfini destekleyerek öğrenmenin kalıcılığını artırmaktadır. Kolb'un Deneyimsel Öğrenme Kuramı'na (1984) göre öğrenme; somut yaşantı, yansıtıcı gözlem, soyut kavramsallaştırma ve aktif deneyimleme aşamalarından oluşmaktadır (Şekil 2.44). Enstalasyon gibi çağdaş sanat uygulamaları, bu öğrenme döngüsünü görsel sanatlar eğitimi içerisinde somut bir deneyim alanına dönüştürerek öğrencilerin sürece etkin biçimde katılmalarını sağlamaktadır (Özçam, 2022). Bu bağlamda görsel sanatlar eğitimi, öğrencilerin ilgi, duygu ve düşüncelerine hitap eden içeriklerle yapılandırıldığında, bireysel farklılıkları gözetken kapsayıcı bir öğrenme ortamı sunmaktadır.

Kolb'un Deneyimsel Öğrenme Döngüsü



Şekil 2.44: Kolb'un Deneyimsel Öğrenme Döngüsü

Görsel sanatlar eğitimi; resim, heykel, seramik ve mimari gibi geleneksel alanların yanı sıra grafik, fotoğraf ve çağdaş sanat disiplinlerini de kapsayarak öğrencilere çok yönlü deneyim olanakları sunmaktadır (Başbuğ ve Başbuğ, 2016). İlköğretim düzeyinde bu alanlarla tanışan öğrenciler, sanatı yalnızca resim yapma etkinliği olarak değil, geniş kapsamlı bir öğrenme ve ifade biçimi olarak deneyimlemektedirler (Alakuş ve Mercin, 2009). Bu durum, sanat eğitiminin bireysel gelişimin yanı sıra toplumsal değerlerin aktarılmasında da önemli bir rol üstlenmesini sağlamaktadır.

Ortaokul döneminde öğrencilerin perspektif, mekân düzeni, renk ilişkileri ve ışık-gölge gibi sanatsal becerileri tam olarak gelişmemiştir. Bu süreçte sanat öğretmeni, öğrencilerin yönlendirilmesinde ve sanatsal özgüvenlerinin desteklenmesinde önemli bir rol üstlenmektedir (Buyurgan ve Buyurgan, 2012). Doğalcılık dönemi olarak tanımlanan bu evrede öğrenciler ayrıntılara odaklanmakta, nesneleri gerçekçi biçimde aktarmaya çalışmakta ve güçlü bir hayal gücü sergilemektedirler (Artut, 2004; Kehnemuyi, 1995). Üç boyutlu çalışmaların bu yaş grubunda özgüveni artırdığı, yaratıcılığı desteklediği ve süreci daha eğlenceli hâle getirdiği belirtilmektedir (Özsoy ve Şahan, 2009).

Ergenliğin başlangıcıyla birlikte öğrencilerin görsel, duygusal ve bilişsel gelişimleri belirginleşmekte; gerçekçi anlatımlara yönelim artmaktadır. Piaget'nin "biçimsel işlemler evresi" olarak tanımladığı bu dönemde el becerisi gerektiren sanatsal etkinlikler, öğrencilerin duygusal ve psikolojik gelişimlerine olumlu katkı sağlamaktadır (Kırıçoğlu,

2005). Bu bağlamda çağdaş sanatın deneyim odaklı ve çok boyutlu uygulamalarına yer veren görsel sanatlar eğitimi, öğrencilerin sanatsal üretimi süreç odaklı bir öğrenme alanı olarak deneyimlemelerine olanak tanımaktadır (Tablo 2.1).

Tablo 2.1: 8. sınıf görsel sanatlar dersi görsel iletişim ve biçimlendirme öğrenme alanına yönelik kazanım ve açıklamalar

Öğrenme Alanı	Kazanımlar	Açıklamalar
	Öğrenci, görsel sanat çalışmalarında çizgi, renk, doku, biçim, mekan gibi görsel öğeleri bir arada kullanarak özgün kompozisyonlar oluşturur.	Öğrencilerin farklı tekniklerle deney yapmaları, iki boyutlu ve üç boyutlu düzenlemeler yapmaları teşvik edilir.
	Öğrenci, görsel sanat çalışmalarında iletişim ve ifade aracı olarak görsel sembol ve imgelerden yararlanır.	Karikatür, afiş, logo, tipografi, piktogram gibi uygulamalarla öğrencilerin görsel iletişim becerileri geliştirilir.
Görsel İletişim ve Biçimlendirme	Öğrenci, günlük yaşamında karşılaştığı görsel iletileri analiz eder ve eleştirel bakış açısı geliştirir.	Reklam, televizyon, dijital medya ve çevresel görseller üzerine tartışmalar yapılır.
	Öğrenci, sanat çalışmalarında farklı malzeme ve teknikleri bir araya getirerek yaratıcı tasarımlar geliştirir.	Kâğıt, karton, kil, tel, atık malzeme gibi çeşitli araç-gereçlerle uygulama yapılabilir.
	Öğrenci, bireysel ve grup çalışmalarında görsel iletişim sürecinde işbirliği yapar.	Grup projeleri, ortak tasarımlar ve iş bölümü yoluyla öğrencilerin işbirliği ve sorumluluk bilinci geliştirilir.
	Öğrenci, sanat çalışmalarında toplumsal ve çevresel konuları görsel iletişim yoluyla ifade eder.	Çevre sorunları, toplumsal değerler, kültürel miras ve güncel olaylar üzerine görsel projeler hazırlanabilir.

2.14. Görsel Sanat Eğitimi Alanında Disiplinlerarasılık

Görsel sanat eğitiminde edebiyat, sosyal bilgiler, matematik, fen bilimleri ve teknoloji gibi derslerle kurulacak ilişkiler, öğrencinin yaratıcılığını destekleyerek yeni nitelikler kazandırmaktadır (Aykut, 2006). Disiplinlerarası görsel sanat eğitimi, öğrencilerin farklı dersleri birlikte algılamalarına ve deneyim kazanmalarına imkan tanımaktadır. Disiplinlerarası öğretim, eleştirel düşünme, yaratıcılık ve bilgiyi anlamlandırma becerilerini geliştirmekte (Aksoy, 2021), bilginin beceriye dönüşmesini sağlayarak öğretmenlerin müfredat kaygılarını da hafifletmektedir (Lee, Kim vd., ve Patel, vd., 2023).

Ayrıca öğrencilerin farklı bilgi düzeyleri arasında bağ kurarak üst düzey zihinsel beceriler kazanmalarına imkân tanımaktadır (Müller ve Chen, 2024).

Enstalasyon sanatında STEAM uygulamaları, mekânın sunduğu olanakları zenginleştirerek işitsel, görsel ve duysal boyutlarıyla görsel sanat eğitiminde çok yönlü deneyimler sunmaktadır (Günaydın Aslan, 2023). Bu bağlamda sanat, fen, matematik, sosyal bilimler, psikoloji, felsefe ve mimarlık gibi alanlarla etkileşim kurarak toplumsal eleştiri ve sosyal sorumluluk boyutlarını da içermektedir. Enstalasyonlar şiir, ışık, ses, heykel, fotoğraf, performans, video gibi sanat dallarını aynı anda kullanabilen disiplinlerarası yapıları sayesinde yaparak, yaşayarak öğrenmeyi destekleyerek, öğrencilerin çevre bilinci, kültürel farkındalık, estetik duyarlılık, işbirliği, proje yönetimi ve yaratıcı düşünme gibi pek çok farklı tema ve alanlardaki becerilerini geliştirmelerine imkan tanımaktadırlar (Artut, 2004).

Geleneksel öğretim yöntemlerinden ayrıışan disiplinlerarası yaklaşım, öğrenciyi öğrenme sürecinin merkezine yerleştirmekte ve çok boyutlu düşünme becerileri kazandırmaktadır (Yıldırım, 1996; Ulus, 2019). Tarihsel olarak da Piaget'in bilişsel gelişim kuramından itibaren tek disiplinli yapıdan disiplinlerarası ve disiplinler ötesi anlayışa doğru bir gelişim süreci yaşanmıştır (Öztürk, 2021). Günümüzde ise MEB 2023 vizyonu çerçevesinde beceri temelli öğretim programlarının artışıyla disiplinlerarası uygulamalara yönelik ilgi giderek yükselmiştir (Gülhan, 2022). Bu bağlamda bireylerin yaşamla bağlantılı bilgi ve beceriler edinmesi amaçlanarak, 21. yüzyıl becerileri doğrultusunda özellik taşıyan görsel sanatlar dersi programları yapılarak, yapısında taşıdığı disiplinlerarasılık ile enstalasyon uygulamaları planlamalara dahil edilmelidir.

2.15. Görsel Sanat Eğitiminde Enstalasyon Uygulamaları

Millî Eğitim Bakanlığı'nın (MEB, 2018) ortaokul 8. sınıf görsel sanatlar öğretim programı, görsel iletişim ve biçimlendirme öğrenme alanı üzerinden yapılandırılmış olup, biçimlendirme teknikleri, kompozisyon, malzeme kullanımı ve görsel iletişim araçlarının estetik/işlevsel boyutlarının kavranmasına önem vermektedir (Buyurgan ve Buyurgan, 2012). Bu kapsamda öğrencilerden, sanat çalışmalarını eskizden başlayarak planlama, malzeme seçimi, biçimlendirme ve sunuma kadar adım adım yapılandırmaları beklenmektedir. Ayrıca üç boyutlu uygulamalara yönelim, güncel sanat ve olayların ders

içeriğine dahil edilmesi, gözlem ve farklı bakış açılarının geliştirilmesi de programın öne çıkan yönlerindendir (Freedman, 2003).

Enstalasyon sanatı, bu programın öngördüğü kazanımlarla doğrudan ilişkilendirilebilecek çağdaş bir uygulama alanıdır. Üç boyutlu mekan tasarımına olanak tanınması, farklı malzemelerin birlikte kullanılabilmesi ve öğrencilerin soyut düşünme ile somut nesneler arasında bağ kurabilmesini kolaylaştırması açısından, 8. sınıf öğrencilerinin gelişim düzeyine uygundur (Buyurgan ve Buyurgan, 2012). Bu süreçte tasarım özgürlüğü ve uygulama çeşitliliği, öğrencilerin sanatsal süreçten keyif almalarını ve estetik duyarlılıklarını geliştirmelerini sağlamaktadır (Özsoy ve Şahan, 2009).

Görsel sanatlar eğitimi, toplumsal ve teknolojik değişimlerle paralel olarak sürekli dönüşmektedir. Ancak uygulama temelli bir ders olmasına rağmen programlarda çağdaş sanat pratikleri (enstalasyon, performans, ekosanat vb.) sınırlı şekilde yer almaktadır. 2025-2026 eğitim-öğretim yılında sadece oratokul 5. sınıflarda uygulanmaya başlanan Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM, 2025), bu eksikliği gidermeyi amaçlayan bütüncül bir yaklaşım sunmaktadır. Model, öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerilerini entegre ederek akademik başarı ile karakter gelişimini dengeli bir biçimde desteklemekte; yaşantı temelli, proje odaklı ve disiplinlerarası öğrenmeyi teşvik etmektedir (MEB, 2018). Bu bağlamda, tablo 2.2'yi incelediğimizde, enstalasyon sanatı, yalnızca yetenekli kabul edilen değil tüm öğrencilerin sanatsal üretim süreçlerine katılımını kolaylaştıran, öğretmenin rehberliğiyle perspektif, üçüncü boyut ve mekân algısının gelişmesine katkı sunan önemli bir öğrenme aracıdır (Kırıçoğlu, 2005).

Tablo 2.2: Görsel sanatlar dersi kazanımları ve enstalasyon sanatının öğrencilere katkıları

MEB (2018) Görsel Sanatlar Kazanımları	Enstalasyon Sanatının Öğrencilere Katkıları
Sanat eserlerini kültürel, tarihsel ve toplumsal bağlamda inceler geliştirir.	Öğrenciler, enstalasyonlarda güncel toplumsal veya çevresel temaları işleyerek kültürel farkındalık geliştirir.
Farklı sanat anlayışlarını tanıır ve karşılaştırır.	Çağdaş sanatın bir ifade biçimi olarak enstalasyonu deneyimleyen öğrenciler, geleneksel ve modern sanat anlayışlarını karşılaştırma imkânı bulur.

Tablo 2.2: (devam ediyor)

Görsel sanat çalışmalarında duygu, düşünce ve izlenimlerini ifade eder.	Enstalasyon, bireysel yaratıcılığı ve duygusal dışavurumu destekler; öğrenciler mekânla bütünleşen eserler aracılığıyla kendini özgün biçimde ifade eder.
Farklı malzeme, teknik ve araç-gereçleri kullanarak sanat çalışmaları yapar.	Öğrenciler, geri dönüşüm malzemeleri, dijital araçlar ve doğal nesneler gibi çok çeşitli materyallerle deneyim kazanır.
Sanat çalışmalarında estetik duygularını geliştirir.	Mekânın düzenlenmesi, ışık-gölge dengesi ve üç boyutlu kompozisyonlar aracılığıyla estetik duyarlılık gelişir.
Sanat çalışmalarında planlama, uygulama ve değerlendirme basamaklarını uygular.	Enstalasyon süreci; kavramsal araştırma, tasarım, uygulama ve sergileme aşamalarını içerir, böylece öğrencilerin proje yönetimi becerileri gelişir.
İşbirliği içinde grup çalışması yapar.	Enstalasyon uygulamaları çoğu zaman grup çalışmasına dayanır; öğrenciler iletişim, paylaşım ve sorumluluk bilinci kazanır.
Sanatı diğer disiplinlerle ilişkilendirir.	Enstalasyon, matematik (ölçü, oran), fen (ışık, malzeme), teknoloji (dijital uygulamalar) ve sosyal bilgiler (kültürel, toplumsal bağlam) ile bağlantı kurmayı sağlar.

Enstalasyon sanatı; kavramsal düşünmeyi, yaratıcılığı, mekânsal algıyı, etkileşimli deneyimi ve çağdaş sanatla ilişki kurmayı destekleyen etkili bir eğitim aracıdır (Eyüpoğlu, 2024). Ayrıca STEAM yaklaşımıyla uyumlu biçimde sanat, bilim ve teknolojiyi bütünleştirerek öğrencilerin problem çözme, araştırma, eleştirel düşünme ve yaratıcı ifade gibi üst düzey bilişsel becerilerini geliştirmektedir (Ulus, 2024). Buna dair tablo 2.3 şu şekildedir:

Tablo 2.3: Görsel sanatlar dersinde enstalasyon sanatının öğrenci bilişsel becerilerine katkıları

Kazanım / Hedef	Açıklama
Kavramsal ve kritik düşünme	Nesne-mekân-izleyici ilişkisini düşünerek üretim yapma
Yaratıcılık ve malzeme kullanımı	Alışlagelmişin dışına çıkarak sıradışı materyaller kullanma
Mekânsal farkındalık	Tasarımın yerleşim, etki ve deneyim bağlamı içinde düşünülmesi
Etkileşimli deneyim oluşturma	İzleyiciyi eserin içerisine dahil ederek aktif katılım sağlama
Çağdaş sanatla bağlantı kurulması	Müze, sergi, bienal gibi pratiklerle öğrenciyi çağdaş sanat ortamına hazırlama

Enstalasyon sanatı, öğrenme sürecini etkileşimli, anlamlı ve çağdaş sanat kültürüyle bağlantılı kılan yenilikçi bir uygulama alanı olarak değerlendirilebilir. Görsel sanatlar eğitiminde gerçekleştirilen enstalasyon uygulamaları ile öğrencilere estetik, kavramsal ve disiplinlerarası deneyimler kazandırmak mümkün olacaktır. Sonuç olarak, enstalasyon çalışmalarının görsel sanatlar eğitim programlarına dâhil edilmesi, öğrencilerin sanatsal deneyim alanlarını genişletmekte ve çağdaş sanatın eğitsel işlevlerini somut biçimde görünür kılmaktadır. Bu doğrultuda, öğretim programlarının çağdaş sanat pratikleriyle uyumlu biçimde yeniden yapılandırılması ve disiplinlerarası özelliği ile dikkati çeken enstalasyon sanatına daha fazla yer verilmesi, öğrencilerin yaratıcı düşünme, eleştirel bakış geliştirme ve estetik duyarlılık kazanma süreçlerine önemli katkılar sunacaktır.

Milli Eğitim Bakanlığı Öğretim Programının Çağdaş Sanat Uygulamalarına İmkan

Veren Yönleri: Milli Eğitim Bakanlığı'nın Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (MEB, 2018), öğrencilerin yalnızca geleneksel sanat tekniklerini değil, aynı zamanda çağdaş sanatın yenilikçi, disiplinlerarası ve deneyim temelli yönlerini de keşfetmelerine olanak tanıyan bir yapıya sahiptir. Programın temel yaklaşımı, öğrencinin aktif katılımını, yaratıcı düşünme becerilerini ve özgün ifade biçimlerini destekleyen bir anlayış üzerine kuruludur. Bu yönüyle, enstalasyon sanatı, performans, video art ve çevre temelli sanat gibi çağdaş sanat pratiklerine açık bir zemin sunmaktadır.

- **Disiplinlerarası Öğrenme Anlayışı:** Programda, sanat eğitiminin diğer ders alanlarıyla ilişkilendirilmesi gerektiği vurgulanır. Bu yaklaşım, çağdaş sanatın doğasında yer alan disiplinlerarası yapıyla doğrudan örtüşmektedir. Öğrencilerin bilim, çevre, teknoloji, tarih gibi farklı alanlardan beslenerek sanatsal üretim yapmaları teşvik edilmektedir. Bu durum, enstalasyon sanatı gibi çok boyutlu ve kavramsal çalışmalara uygun bir öğrenme ortamı yaratmaktadır.
- **Görsel İletişim ve Biçimlendirme Öğrenme Alanı:** Bu öğrenme alanı, öğrencilerin “görsel düzenleme, biçimlendirme, tasarım ve mekân ilişkilerini” keşfetmelerini amaçlar. Programın bu bölümü, mekana duyarlı sanat üretimleri, nesne yerleştirmeleri ve izleyiciyle etkileşim kuran sanatsal anlatımlar için uygun bir zemin sağlar. Bu bağlamda öğrenciler, yalnızca iki boyutlu yüzeylerde değil, mekan içinde düşünmeyi öğrenirler. Bu durum, çağdaş sanatın temel özelliklerinden biridir.

- **Yaratıcılık, Eleştirel Düşünme ve İfade Özgürlüğü:** Program, öğrencilerin sanat yoluyla “kendini ifade etme, farklı bakış açıları geliştirme ve estetik yargılar oluşturma” becerilerini geliştirmeyi hedefler. Bu hedefler, çağdaş sanatın bireysel anlatım, toplumsal eleştiri ve yenilik arayışıyla örtüşmektedir. Öğrencilerin kendi yaşantılarından ve güncel toplumsal olaylardan esinlenerek üretim yapmaları teşvik edilir; bu da çağdaş sanatın düşünsel yönünü destekler.
- **Malzeme ve Teknik Çeşitliliği:** Program, öğrencilere farklı malzeme, teknik ve teknolojileri kullanma özgürlüğü tanır. Bu esneklik, geleneksel resim veya heykel sınırlarının ötesine geçilmesini sağlar. Geri dönüştürülmüş materyallerin, dijital araçların, ışık, ses veya doğa unsurlarının kullanımı, çağdaş sanat pratiklerinin eğitim ortamına taşınmasına olanak verir.
- **Değerler Eğitimi ve Güncel Sorunlarla İlişkilendirme:** Program, sanat eğitiminin toplumsal, kültürel ve çevresel farkındalık oluşturma yönünü vurgular. Bu bağlamda, sürdürülebilirlik, çevre bilinci, kültürel çeşitlilik ve toplumsal sorumluluk gibi çağdaş sanatın sıkça ele aldığı temalar ders içeriğiyle bütünleşebilir. Bu durum, öğrencilerin çağdaş kavramsal sanat yaklaşımlarını deneyimlemelerini destekler.

Sonuç Olarak, MEB’in Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı, genel çerçevesi itibarıyla çağdaş sanat uygulamalarına kapalı değil; aksine, deneyimsel, disiplinlerarası ve yaratıcı süreçleri destekleyen esnek yapısı sayesinde, bu tür uygulamalara açık bir pedagojik zemin sunmaktadır. Özellikle 8. sınıf düzeyinde öğrencilerin mekan, malzeme ve anlam ilişkisini sorgulayan çalışmalar yapmaları, enstalasyon sanatı gibi çok disiplinli çağdaş üretim biçimlerini deneyimlemeleri gelişimlerine katkı sunacaktır.

2.16. İlgili Araştırmalar

Bu araştırmada enstalasyon, disiplinlerarasılık, görsel sanat eğitimi gibi anahtar sözcüklerle literatür taranmıştır, bu bağlamda da aşağıdaki çalışmalara ulaşılmıştır.

2.17. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Akgül (1998) “Sanatsal bir anlatım biçimi olan enstalasyonun bireyin kendini gerçekleştirme ve düşüncelerini anlatma ve yaratıcı bir kişilik oluşumuna katkısı, 15-18

yaş grubu ortaöğretim kurumlarında bir deneme” başlıklı yüksek lisans tezinde, enstalasyon sanatının eğitimdeki işlevi incelenmiştir. Çalışma, çağdaş sanatın önemli bir ifade biçimi olan enstalasyonun, ergenlik dönemindeki öğrencilerin bireysel ve yaratıcı gelişimleri üzerindeki etkilerine odaklanmaktadır. Araştırma kapsamında, 15-18 yaş aralığındaki ortaöğretim öğrencilerinin enstalasyon uygulamaları yoluyla kendini ifade etme, özgün düşünme ve yaratıcılığını ortaya koyma süreçleri değerlendirilmiştir. Uygulama temelli etkinliklerden elde edilen veriler gözlem, ürün analizi ve öğrenci ifadeleri aracılığıyla nitel olarak çözümlenmiştir. Bulgular, enstalasyonun yalnızca bir sanat biçimi değil, aynı zamanda öğrencilerin düşünsel derinliklerini artıran, özgüvenlerini geliştiren ve yaratıcılıklarını destekleyen bir öğrenme aracı olduğunu göstermektedir. Ayrıca, sanat yoluyla öğrencilerin problem çözme, eleştirel düşünme ve alternatif bakış açısı geliştirme becerilerinin güçlendiği belirlenmiştir. Sonuç olarak, Akgül’ün araştırması, enstalasyon sanatının eğitim ortamlarında kullanılmasının öğrencilerin estetik ve kişisel gelişimlerine önemli katkılar sunduğunu ortaya koymakta; bu doğrultuda sanat eğitiminin çağdaş yöntemlerle yeniden yapılandırılması gerektiğini vurgulamaktadır.

Heptunalı (2007) tarafından hazırlanan “Günümüzde Plastik Sanatlarda Yeni Sanat Yaklaşımları ve Bu Yaklaşımların Sanat Eğitimindeki Yeri” başlıklı yüksek lisans tezinde, 20. yüzyıldan itibaren yaşanan toplumsal, siyasal, teknolojik ve bilimsel gelişmelerin sanat ve sanat eğitimi üzerindeki etkileri incelenmiştir. Sanatın tarihsel süreçteki işlev ve anlam değişimleri ele alınarak, günümüzde sanatın yalnızca bir nesne olmaktan çıkarak kavramsal ve düşünsel bir boyuta ulaştığı; sanat nesnesinin bir bilgi nesnesi olarak değerlendirilmeye başlandığı ortaya konulmuştur. Araştırma, sanatın toplumsal ve teknolojik dönüşümlerle birlikte modern ve çağdaş sanat anlayışları doğrultusunda yeniden biçimlendiğini; bu değişimlerin Türk sanatına ve sanat eğitimine de yansıdığını göstermektedir. Türkiye’de sanat eğitiminin, çağdaş ve disiplinlerarası yaklaşımları yeterince benimseyemediği, programlarda geleneksel yöntemlerin baskın olduğu belirlenmiştir. Çalışmanın sonucunda, sanat eğitiminin çağın gerekliliklerine uygun biçimde yeniden yapılandırılması gerektiği vurgulanmıştır. Bu bağlamda, bilgi teknolojilerinden yararlanan, disiplinlerarası geçişlere olanak tanıyan ve çağdaş sanat yaklaşımlarını içeren yeni eğitim modellerinin geliştirilmesi önerilmektedir. Ayrıca sanatçı ve sanat eğitimcilerinin, görsel birikim, deneysel üretim ve özgür düşünme becerileri ile donatılmasının önemi vurgulanmıştır. Sanat eğitiminin yerel ve evrensel değerleri bir arada

sorgulayan, katılımcı ve özgürlükçü bir anlayışla yeniden kurgulanması gerekliliği öne çıkarılmıştır.

Azılıoğlu'nun 2011 yılında yapmış olduğu “Sanat Eğitimi Veren Yükseköğretim Kurumlarında Kavramsal Sanat'ın Yansıma Olanakları” adlı tezinde alışılmış sanat üretimi ve malzeme kullanımından farklı olarak iş üreten sanatçıların ifade, felsefe ve yaratıcılık anlamlarında daha farklı boyutlara ulaşarak, toplumun bilinç düzeyine katkı sundukları sonucuna erişmiştir.

Yıldım tarafından 2014 yılında hazırlanan İlköğretim 8. Sınıf Görsel Sanatlar Dersinde Kavramsal Sanat Uygulamalarına İlişkin Algılar (Denizli İli Örneği) başlıklı yüksek lisans tezinde, araştırma bulguları, öğrencilerin kavramsal sanat uygulamalarına yönelik beğeni ve görüşlerinin okul türü, gelir düzeyi ve sanatsal deneyimlerine göre farklılaştığını göstermektedir. Gelir düzeyi yükseldikçe puanların arttığı; ailesinde sanat eğitimi almış birey bulunan ve gelecekte görsel sanatlar eğitimi almayı planlayan öğrencilerin daha yüksek puanlar sergilediği belirlenmiştir. Görseller hakkında ön bilgi verilmesi, öğrencilerin beğeni ve değerlendirme düzeylerini olumlu yönde etkilemiştir. Deney grubundaki öğrenciler, kavramsal sanata yakın yaratıcı ve özgün çalışmalar üretmiş, ancak malzeme ve teknik kullanımında bazı eksiklikler gözlenmiştir. Öğretmen görüşlerine göre, kavramsal sanat uygulamaları öğrencilerin sanata bakışını genişletmekte ve görsel sanatlar dersine önemli katkılar sağlamaktadır. Kavramsal sanat örnekleri arasında özellikle video ve üç boyutlu çalışmaların daha fazla ilgi gördüğü, öğrencilerin bu tür çalışmaları emek yoğun oldukları gerekçesiyle sanat eseri olarak değerlendirdikleri görülmüştür. Öğrenciler soyut duygu ve kavramları ifade etmeye yönelmiş, gözlemlediklerini sanat yoluyla aktarma çabası göstermiştir. Sonuç olarak, kavramsal sanatla karşılaşan öğrencilerin sanata yönelik tutumlarının olumlu yönde değiştiği derslerde üç boyutlu üretim, video çalışmaları ve renk düzenlemeleri yapma isteklerinin arttığı saptanmıştır.

Tuğba Renkçi Taştan'ın 2018 yılında Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü'nde savunduğu, “Türkiye’ de Çağdaş Sanatta Yerleştirme (Enstalasyon) ve Kültür” isimli sanatta yeterlik tezinde, Türkiye’de 1980-2015 yılları arasında, kültür temelli bağlam içinde sergilenen enstalasyon sanatını incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın temel hedefi, çağdaş sanat ortamında kültür ile yerleştirme pratiğinin nasıl kesiştiğini, bu kesişme üzerinden ortaya çıkan sanatsal söylemleri kavramsal, biçimsel ve toplumsal yönleriyle

ortaya koymaktır. Tezde, enstalasyon kavramının günümüzdeki anlamı, tarihsel gelişimi, hazır yapım ilişkisi ve türleri ele alınmıştır. Enstalasyon mekân diyalogu ile mekanın dönüşümü, nesnenin hem biçimsel hem de anlamsal yapıbozumu gibi meseleler tartışılmıştır. Kültür, kültür endüstrisi ve postmodern yaklaşım, küreselleşme ile kültürün dönüşümü gibi üst temalar ele alınarak, kültürel bağlamdaki yerleştirme pratiklerine teorik bir zemin kazandırılmıştır. Yerel kültür nesnelerinin yerleştirme çalışmaları içinde nasıl kullanıldığı, disiplinlerarası yaklaşımlar ve toplumsal dönüşümle kurulan bağlar özellikle vurgulanmıştır. İncelenen örneklem kapsamı, 12'si Türkiye kökenli, 2'si yabancı sanatçı olmak üzere 14 sanatçı ve toplam 30 yerleştirme eseri olarak belirlenmiş; her bir sanatçının en az bir çalışması detaylı olarak analiz edilmiştir. Araştırma, literatür taraması ile belge incelemesi yapılarak yürütülmüştür. Ayrıca, sanatçılar, küratörler, sanat tarihçileri gibi alanında uzman kişilerle yapılan söyleşi ve görüşmeler aracılığıyla nitel veri toplanmıştır. Tezin uygulama kısmında, yazarın kendi enstalasyonları da yer almakta, kuramsal çerçeveden çıkarılan yönelimler pratik uygulamalarla deneyimlenmektedir. Sonuç olarak bu tez, Türkiye'de kültürel bağlamlı enstalasyon sanatının tarihsel sürecini bütüncül bir bakışla sunmayı hedeflemiş ve bu alandaki üretimleri kavramsal düzeyde karşılaştırmalı bir zeminde değerlendirmiştir. Aynı zamanda, Eserlerin kültürel, mekânsal ve biçimsel öğeler aracılığıyla nasıl okunduğu, sanatçının toplumsal ve kültürel dönüşümlerle nasıl diyalog kurduğu açıklanmıştır. Tez, bu alanda gelecekte yapılacak araştırmalar için kaynak niteliği taşıyacak veri ve perspektifler sunmaktadır. Özellikle kültürel içerikli yerleştirme pratiklerinin daha sistematik incelenmesi, bölgesel odaklar, mekân-tema ilişkileri ve izleyici kuramları açısından öneriler sunulmuştur.

Toluyağ, 2020 yılındaki tezinde, enstalasyon sanatının kavramsal sanat içerisindeki gelişimi mekân, nesne, izleyici etkileşimi bağlamında incelenmiş ve bu ilişkinin öğrenci merkezli farkındalık ile örtüştüğü sonucuna ulaşılmıştır. Enstalasyon sanatı, ortaya çıkışından itibaren sanatsal üretimin sınırlarını genişleterek kavramsal düşünmenin gelişiminde önemli bir rol oynamıştır. Gündelik hayatta işlevsel bir değer taşıyan sıradan nesnelerin bağlamlarından koparılarak soyut anlamlarla yeniden yorumlanması, izleyiciyi klasik sanat anlayışından farklı olarak bu tür eserleri çözümlemeye yönlendirmiştir. Sanat nesnesinin farklı mekânlarda sergilenmesi, enstalasyon olgusunun doğuşuna zemin hazırlamıştır. Enstalasyonun sanat dünyasına girişi, galeri ve sergi mekânlarının işlev ve rollerinde de dönüşümlere yol açmıştır. Bu makalede, enstalasyon uygulamalarının sergileme mekânlarıyla kurduğu ilişkiler ve mekânsal boyutta nesneye dair çözümlemeler

ele alınmış; sanat nesnesi ile sergileme alanı arasında bir bağ kurma amacı öne çıkarılmıştır. Çalışma kapsamında, enstalasyon ile mekân ve nesne ilişkisi, belirlenen sanatçılar ve onların eserleri üzerinden değerlendirilmiştir.

İlter (2020) yılında yayınlanan doktora tezinde, görsel sanatlar eğitimi bağlamında disiplinlerarası, proje temelli öğretim anlayışının enstalasyon sanatı ve yaratıcı süreçlerle ilişkilendirildiği görülmektedir. Söz konusu çalışmada, enstalasyonun mekân ve nesne ile kurduğu ilişkiler seçilen sanatçılar ve onların eserleri üzerinden ele alınarak değerlendirilmiştir.

Turan (2023) tarafından hazırlanan “Disiplinlerarası Etkileşim Bağlamında Sanat Eğitimi” başlıklı yüksek lisans tezinde, sanat eğitiminin disiplinlerarası yönü tarihsel ve kuramsal bir çerçevede ele alınmıştır. Çalışmada, disiplinlerarası yaklaşımların yalnızca sanatsal üretim biçimlerini değil, aynı zamanda sanat eğitiminin yöntem, içerik ve hedeflerini de dönüştürdüğü sonucuna ulaşılmıştır. Günümüz sanat eğitiminin gelişimi, disiplinler arası etkileşimlerin artışıyla paralel ilerlemekte; sanatın bilim, teknoloji ve endüstri ile kurduğu güçlü bağ, eğitim alanında yeni modellerin ve araştırma konularının ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Araştırmada, 1900’lerden günümüze kadar uzanan süreçte avangard sanat hareketleri, sanat akımları ve üsluplar aracılığıyla disiplinlerarası etkileşimlerin nasıl şekillendiği ve bu gelişmelerin sanat eğitime yansımaları incelenmiştir. Disiplinlerarası anlayışın kökenleri tarih öncesi dönemlere uzanmakta; Orta çağ’da sanat ve bilimin ortak üretim anlayışıyla birleştiği, Rönesans’ta ise Leonardo da Vinci’nin bu yaklaşımın en güçlü temsilcilerinden biri olduğu görülmektedir. Modernizmle birlikte bağımsızlaşan disiplinler, 20. yüzyılda endüstri ve teknolojideki hızlı gelişmelerin etkisiyle yeniden birlikte çalışma ve etkileşim sürecine girmiştir. Sentetik Kübizm ve kolaj tekniği, bu anlayışın ilk örnekleri olarak değerlendirilirken; Marcel Duchamp’ın hazır-nesne uygulamaları geleneksel sanat anlayışına radikal bir karşı duruşun simgesi olmuştur. Bu dönemde sanat, malzeme, biçim ve içerik bakımından kavramsal bir yön kazanmış ve sanatçının ifade biçimlerine bağlı olarak çok yönlü bir gelişim göstermiştir. Teknolojinin ve dijital sanatın yükselişiyle birlikte sanat, bilgi, bilinç ve eylem ilişkisi içinde daha kavramsal bir boyuta ulaşmıştır. 20. yüzyıl ve sonrasında gelişen çoğulcu anlayışlar, sanatçılara farklı kültür, teknik ve disiplinleri bir arada kullanma olanağı sunmuştur. Bu süreçte sanat ve sanatçı, bilim, teknoloji ve endüstriyle yoğun bir etkileşim içine girerek sentezci bir yaklaşım benimsemiştir. Bu dönüşüm, sanat eğitiminin içeriğine ve

yöntemlerine de yansımış; disiplinlerarası çalışmaların ulusal ve uluslararası düzeyde giderek daha fazla önem kazandığı belirlenmiştir.

Nehir Sağdıç Sarıkaya'nın 2024 yılına ait "Çağdaş sanatta yeni bir yönelim: Sürdürülebilir sanatın sanat eğitimindeki yeri" başlıklı yüksek lisans tezinde, çağdaş sanatta yeni bir yönelim olarak ortaya çıkan "sürdürülebilir sanat" kavramı ve bu kavramın sanat eğitimi içindeki yeri ele alınmıştır. Araştırmada, sürdürülebilirliğin çok boyutlu yapısı disiplinlerarası bir bakış açısıyla incelenmiş ve sürdürülebilirlik ile sanat arasındaki ilişki güncel örnekler üzerinden değerlendirilmiştir. Çalışmanın amacı, sürdürülebilir sanatın taşıdığı değerleri, hedeflerini ve sanat eğitimine sağladığı katkıları ortaya koymaktır. Bu kapsamda, sanatçı, akademisyen, mimar, müsteşar ve koleksiyonerlerden oluşan bir grupta yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Bulgular, sürdürülebilir sanatın yalnızca çevresel duyarlılıkla sınırlı kalmayıp kültürel, toplumsal ve eğitsel boyutlarıyla da sanat eğitiminde önemli bir rol üstlendiğini göstermektedir. Tez, sürdürülebilir sanatın eğitim programlarına dahil edilmesinin, öğrencilerde hem sanatsal hem de ekolojik farkındalığın gelişmesine katkı sağlayacağını vurgulamaktadır.

Nilüfer Özakçaoğlu Aydın, doktora tezinde Nilüfer Özakçaoğlu Aydın'ın 2024 yılına ait doktora tezinde, disiplinlerarası, tematik ve bağlamsal yaklaşımlara dayalı bir sanat eğitimi modeli geliştirilmiştir. Günümüzün hızla değişen bilgi ve teknoloji ortamı, sanat eğitimi de dönüştürmüş, sanat artık yalnızca boya ve tuval ile sınırlı kalmayıp farklı disiplinler ve malzemelerden beslenen bir alan haline gelmiştir. Araştırma, öğrencilerin disiplinler arası bağlantılar kurarak özgün ifade biçimleri geliştirmelerini, farklı perspektiflerden bakmalarını ve yaratıcılıklarını artırmalarını amaçlamaktadır. Yöntem olarak araştırmacının uygulayıcı rol üstlendiği uygulamalı eylem araştırması deseni tercih edilmiştir. Marmara Üniversitesi'nin çeşitli fakültelerinden seçilen 10 öğrenciyle yürütülen çalışmada; gözlem, öz değerlendirme formları, ölçekler, sanat eleştirisi yöntemleri, görsel kayıtlar ve dijital yazışmalar yoluyla veri toplanmış, elde edilen veriler betimsel analizle çözümlenmiştir. Bulgular, farklı akademik alanlardan gelen öğrencilerin sanatsal üretim süreçlerine katkı sunduğunu ve bu etkileşimin yaratıcı ifade biçimlerini zenginleştirdiğini göstermektedir. Çalışma, disiplinlerarası sanat eğitiminin yalnızca sanat eğitimi alan öğrencilerin üretkenliğini desteklemekle kalmadığını; aynı zamanda farklı alanlardan gelen öğrencilerin sanatsal bakış açılarını da geliştirdiğini ortaya koymuştur. Sonuç olarak,

önerilen bu modelin sanat eğitimi programlarına entegre edilmesinin, öğrencilerin sanatsal yaratıcılıklarını güçlendirecek ve disiplinler arası iş birliğini teşvik edecek önemli bir katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Özkan Bilgiç, (2024) yılında çalıştığı Anadolu Üniv. İç Mimarlık Anasanat Dalı “Yerleştirme (Enstalasyon) ve Yer-Mekana Özgü Yerleştirme Sanatı: Sanatçının Yer-Mekan Tanımı Üzerine Bir İrdeleme” başlıklı, sanatta yeterlik tezinde, enstalasyon sanatının temel özellikleri tanımlanmış; sanatçıların mekâna ve mekân kavramına yaklaşımları ile üretim süreçlerinde kullandıkları yöntemler incelenmiştir. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden amaçlı örnekleme kullanılarak, mekâna özgü en az bir eser üretmiş sanatçılar çalışma grubunu oluşturmuştur. Bu sanatçılarla yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiş, elde edilen veriler söylem ve betimsel analiz teknikleriyle değerlendirilmiştir. Bulgular, enstalasyon sanatının güncel bir tanımının yapılmasına, sanatçıların mekân algısına dayalı yeni bir kavramsal çerçevenin oluşturulmasına ve enstalasyon ile mekân arasındaki etkileşimin ayrıntılı biçimde ortaya konmasına katkı sağlamıştır.

Demet Koroğlu Güngör’ün (2025) Yıldız Teknik Üniv. Sosyal Bilm. Enstitüsü, Sanat Ana Bilim Dalı, Sanat ve Tasarım Sanat Dalı, “Çağdaş Enstalasyon Sanatına Göstergebilimsel Yaklaşım” doktora tezinde, çağdaş enstalasyon sanatının anlamlandırılmasına yönelik göstergebilimsel bir çözümleme modeli geliştirilmiştir. Hazır nesne kullanımının sanat anlayışında yarattığı köklü dönüşüm, izleyicinin eserle kurduğu ilişkiyi yeniden şekillendirmiş ve özellikle enstalasyon sanatında alımlayıcı için yönlendirici yöntemlere duyulan ihtiyacı artırmıştır. Çalışmada, ulusal ve uluslararası ölçekte üretim yapan sanatçılarla görüşmeler gerçekleştirilmiş; seçilen eserler göstergebilimsel çözümleme teknikleriyle incelenmiştir. Bu yaklaşım, yorum odaklı öznel değerlendirmelerin ötesine geçerek eserlerin yapısal ve anlamsal katmanlarını sistematik biçimde açığa çıkarmayı amaçlamaktadır. Araştırma kapsamında betimsel kaynak taraması yapılmış; sanatçıların üretim süreçleri, yaşam öyküleri ve eserlerine ilişkin görüşleri toplanmıştır. İncelemelerde anlam çözümleme ve karşıt anlamlar şemaları kullanılarak, enstalasyon eserlerinin çok katmanlı yapısı ortaya konmuştur. Elde edilen bulgular, göstergebilimsel çözümleme yönteminin çağdaş enstalasyon sanatında izleyiciye rehberlik ederek, sanat eserinin içerdiği anlam bağlantılarını kavramada etkili bir araç sunduğunu göstermektedir.

2.17.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Pelowski, 2018 yılındaki He ve diğerlerinin “Intervention and Renewal, Interpretation of Installation Art in Urban Public Space” (Müdahale ve Yenileme, Kentsel Kamusal Alanda Enstalasyon Sanatının Yorumlanması) isimli makalelerinde, enstalasyon sanatının kent içi kamusal alanlara müdahalesinde mekanı sanatsal boyuta taşımayı amaçlamaktadır. Kent içinde dolaşan sıradan insanın kendini sanatsal bir nesnenin ortasında bularak deneyimlemesi üzerine bir araştırmadır.

Sheridan Horn (2006), “Inspiration into Installation: An Exploration of Contemporary Experience through Art” isimli çalışmasında, Okul ortamında yapılan geçici enstalasyonların öğrenci, öğretmen ve toplum üzerinde çağdaş sanat deneyimi açısından olumlarını incelemektedir.

Raphael Vella (2015) "Education as Installation Art" isimli makalesinde, çağdaş sanatçıların eğitim ortamlarını mekân olarak kullanarak bilgi aktarımı, güç yapıları ve okuryazarlığı nasıl sorguladığını analiz etmektedir.

Ibrahim, G. ve Evans, M. (2020) enstalasyon sanatı uygulamalarını erken tasarım müfredatına dahil ederek öğrencilerin, 21. yüzyıl tasarım okuryazarlığını geliştirmek için vazgeçilmez olan bedensel biliş, duyuşal düşünme ve yapılandırmacı öğrenme becerilerini geliştirdiklerini savunmaktadır. Aynı şekilde, teknoloji kullanımı ile tasarlanan enstalasyonların öğrencilere zamansal ve mekansal problemleri çözme yolu ile, tasarım yapmayı öğrettiğini ve böylece geleceğe dönük alanlara hazırladığını belirtmektedir.

Sui ve Yodmalee 2024 yılında yaptıkları “Exploring the Educational Potential of Immersive New Media Art” başlıklı araştırmalarında, Çin’deki kentsel ortamlar üzerinden yeni medya enstalasyonlarının sanat eğitimiyle bütünleşmesini incelemektedir. Çalışmalarında aynı zamanda, özellikle halkın, sanat ile etkileşimini ön plana çıkarmaktadırlar. Sanat ve teknoloji alanları birleşmeye devam etmekte olan yeni medya enstalasyon sanatının, kentsel ticari alanlarda daha da önemli bir rol oynayarak halkın kültürel ve eğitim deneyimlerini zenginleştireceğine dikkat çekmektedir. Araştırmada sanat, kültür ve kentsel kalkınma alanlarındaki paydaşların, bu dönüştürücü sanat

formunun eğitim potansiyelini ve kültürel etkisini en üst düzeye çıkarmak için gelişimini desteklemeye ve beslemeye devam etmesinin zorunlu olduğu ifade edilmektedir.

Kakembo Aisha Annet (2024) “The Impact of Interactive Art Installations on Science Education” başlıklı bu çalışma, bilim eğitimi ile interaktif sanat enstalasyonlarının kesişimini inceleyen yapay etkileşimin bilişsel ve duyuşsal öğrenmeye katkısını çerçevelerle ele almaktadır.

Ibanez, 2024 yılına ait “Spaces for aesthetic creation and experimentation in art education: installation as genre for teaching and learning” isimli makalesinde, anaokulu ve ilkokul öğretmen adayları üzerine odaklanmaktadır. Araştırmasında, enstalasyon sanatı kökenlerine ait kısa bir literatür taramasının ardından, öğretmen okullarında okuyan öğrenciler için tasarlanmış uygulamalı bir eğitim deneyimi gerçekleştirmektedir. Bu deneyim öğretmen adaylarının küçükboyutta enstalasyonlar yaratmasına dayanmaktadır.; Bu süreç öğretim deneyimi ve estetik uygulama aracılığının bir arada yürütülmesi sayesinde hem yaratıcılığı hem de eğitimci olarak kendi rollerine yönelik düşünmeyi teşvik etmektedir. Yöntemsel olarak makale, uygulama temelli ve nitel-betimsel yaklaşımına yakın görünmektedir. Vaka ile deneyim tanımı, örneklem olarak öğretmen adaylarının uygulama süreçleri, görsel materyaller ve yazarın analizi ile yorumları ön planda bulunmaktadır.

Kumar ve Pandey 2025 yılına ait “Reframing Space: Exploring Video Installation as Pedagogy in Design Education. ShodhShreejan: Journal of Creative Research Insights” çalışmalarında, temel düzey bir tasarım eğitimi programında mekansal sorgulama için bir ortam olarak video enstalasyonunun pedagojik potansiyelini ele almaktadır. Çevrimiçi içeriği tüketme biçimimizin video ve mekana bakış açımızı değiştirdiği pandemi sonrası ortamda, bu araştırma video enstalasyonunu yeni bir deneyimsel öğrenme yolu olarak gündeme getirmektedir. Tasarım Vakfı öğrencileriyle mekana özgü bir Enstalasyon atölyesi aracılığıyla çalışma, anlatıyı oluşturmak ve algıyı geliştirmek için zamanı kullanarak belirli bir mekanda bir form geliştirmek amacıyla hareketli görüntülerin bir ortam olarak entegrasyonunu ele almaktadır. Kullanılan teoriler, nitel gözlemlere ve öğrenci yansımalarına dayanan medya sanatı, genişletilmiş sinema ve mekansal formlar ve estetik teorileridir. Bulgular, video enstalasyonunun genç tasarımcılarda eleştirel düşünmeyi, mekansal bilinci ve yaratıcı risk almayı teşvik eden disiplinlerarası öğrenme

için mkemmek bir alan olduğunu vurgulamaktadır. Bu makale, yeni medya pedagojisi üzerine tartışmaya katkıda bulunmakta ve ilk tasarım eğitiminde sürükleyici, medya tabanlı yaklaşımları tanıtmak için bir model önermektedir.



3. YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama ve analiz edilmesi süreçleri hakkında açıklamalara yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Araştırma, nitel araştırma yöntemi ile yapılmıştır. Nitel araştırma, bireysel ve toplumsal olgular hakkında çevreden ve diğer etkenlerden sınırlandırılmış değişkenlere indirgenemeyecek ölçüde detaylar içeren ve birbiri ile bağlantılı epistemolojik varsayımlara dayanan bir veri desenine sahiptir (Denzin ve Lincoln, 2008; Baltacı, 2018).

Araştırma, katılımcıların süreç içindeki deneyimleri ile öğretimin geliştirilmesini hedeflemekte olan nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji modeliyle yürütülmüştür. Fenomenoloji, günlük yaşamda karşılaşılan olaylar, bireyin öznel deneyimleri, algıları ve durumları gibi çeşitli olguları incelemek için tasarlanmaktadır. Kişinin yaşantılarını temel alan ve bu deneyimlerin ifade edilmesine odaklanan bir araştırma desendir (Tekindal ve Uğuz Arsu, 2020). Nitel araştırmalar için örneklem belirlenmesi, araştırmanın geçerlik ve güvenirliğini etkilediğinden oldukça önem arz etmektedir (Mertens, 2014, aktr: Baltacı, 2018).

Sanat eğitiminde fenomenoloji, çağdaş süreçlerde bireylerin öznel sanatsal deneyimlerini görünür kılmak için uygun bir yöntemdir. Fenomenolojik analizler, bireylerin yaşantılarını, algı süreçlerini ve bu deneyimlerin taşıdığı anlamları ortaya çıkarmaya odaklanmaktadır. Bu bağlamda, analiz yapılırken olguyu tanımlayan temaların açığa çıkarılması ve verinin kavramsallaştırılması amaçlanır; elde edilen sonuçlar genellikle doğrudan alıntılarla desteklenen betimleyici bir anlatımla sunulmaktadır. Ayrıca, bulgular ilgili temalar çerçevesinde açıklanarak yorumlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu araştırmada benimsenen fenomenoloji yaklaşımı, öğrencilerin enstalasyon sanatına dair edinimleri, anlayışları ve yaşantılarını derinlemesine kavramayı amaçlamaktadır.

Fenomenoloji araştırması, kişisel kavramların ve olağanüstü deneyimlerin anlamını ortaya çıkartmaktadır. Bu araştırmalar, kişisel deneyim ve algıların veriye dönüşmesi anlamında

kullanılmaktadır. Elde edilen veriler, betimsel içerik analizi yöntemiyle detaylı bir şekilde analiz edilerek, rapor halinde sunulmuştur. Betimsel analiz ile görüşme yapılan bireyleri tanıtıcı bulgular değerlendirilerek veriler tanımlanmaya çalışılırken, birbirine benzediği ve birbiriyle ilişkisi olduğu tespit edilen veriler belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilerek yorumlanmaktadır. Böylece, katılımcıların görüşleri doğrultusunda elde edilen bilgiler tanımlanmaktadır (Altunışık, 2010: 322).

Fenomenoloji deseninin bu araştırma için tercih edilme sebebi, sınırlı sayıda ortaokul öğrenci grubuna, disiplinlerarasılık bağlamında, enstalasyon sanatına dair eğitimin verilmesi yolu ile deneyim, algı ve düşüncelerinin ayrıntılı bir biçimde inceleme imkanına kavuşulacağına düşünülmesidir.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Bartın ilinde, bir devlet ortaokulunda öğrenim görmekte olan, 8. sınıf düzeyinde, 6 erkek ve 8 kız, toplam 14 gönüllü öğrenci oluşturmaktadır. Nitel araştırmalarda örneklem büyüklüğü, istatistiksel genellemeden ziyade veri doygunluğu esas alınarak belirlenmekte olup, görüşmeye dayalı çalışmalarda katılımcı sayısının 5 ile 25 kişi arasında değişebileceği belirtilmektedir (Rubin ve Babbie, 2016). Konunun odak noktasından verimli veriler elde edebilmek açısından çalışma grubu belirlenirken amaçlı örnekleme yöntemi tercih edilmiştir.

Planlamada gönüllü katılımcı öğrencilerin yer alması önemsenmiştir. Çalışma grubunu oluşturan gönüllü katılımcı öğrenciler belirlenirken, yapılacak olan araştırmada ulaşılmaya çalışılan hedefler bakımından sınıf ve yaş düzeyleri bakımından hazır bulunuşluk durumları önemsenmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Araştırmacının aynı okulda görev yapması nedeniyle, elverişli örnekleme ile rahatlıkla ulaşılabilecek bir çalışma grubu tespit edilmiştir.

Fazla sayıda katılımcıyla yapılan araştırmalarda sonuçların ayrıntılı taranması kolay olmayacağı için verilerin analiz edilmesi karmaşıklaşacaktır (McNabb, 2015). Araştırmada genişlik ve derinlik bağlamında, değişik uygulama deneyimlerine ulaşma hedefi az kişi, az süre ve standart materyaller ile de sağlanabilmektedir (Baltacı, 2018). Bu açıdan, araştırma bütün sınıf ile değil, sayı sınırı konularak gönüllü katılımcı öğrenciler ile

gerçekleştirilmiştir.

Çalışma grubuna ait bilgiler Tablo 3.1’de verilmiştir.

Tablo 3.1: Çalışma grubunun cinsiyet özellikleri

Katılımcı	Cinsiyet
K1	Kız
K2	Erkek
K3	Kız
K4	Kız
K5	Kız
K6	Kız
K7	Kız
K8	Kız
K9	Kız
K10	Erkek
K11	Erkek
K12	Erkek
K13	Erkek
K14	Erkek

3.3.Verİ Toplama Araçları

Araştırmanın verileri, ön hazırlık ve alanyazın araştırmasına bağlı olarak “enstalasyon sanatı bilgi formu”, “uygulama günlükleri”, “yarı yapılandırılmış görüşme formu”, “araştırmacı gözlem notları” ve “ses/görüntü kayıtları” ile gözlemler, görsel materyaller, öğrenci enstalasyon uygulamaları, yoluyla toplanmıştır (Merriam, 2013). Çalışmada yöneltilen sorular, yapılan gözlemler ve ilişkilendirilen dokümanlar, araştırmanın kuramsal çerçevesi doğrultusunda şekillenmektedir.

Araştırmanın veri toplama sürecinde disiplinlerarasılık bağlamında enstalasyon sanatı ile ilgili dokümanlar araştırılarak literatür taraması yapılmıştır. Veriler gönüllü ortaokul 8. sınıf öğrencileri ile görüşme yoluyla toplanmıştır. Gönüllü öğrencilerin velilerine veli onam formu gönderilmiştir. Veli onam formu Ek 2’de bulunmaktadır. Bu süreçte yarı yapılandırılmış odak görüşme soruları cevaplanırken sorulara açıklayıcı katkılar eklenerek,

gereksinim duyulduğunda ise yeni sorular oluşturulmuştur. Katılımcının sözel ifadeleri yanı sıra genelden özele gidilerek, doküman inceleme yöntemleri kullanılarak araştırma geliştirilmiştir.

Araştırmada kullanılan son veri toplama aracı, uygulama sürecine ilişkin araştırmacı gözlemlerinin sistematik biçimde kaydedilmesi amacıyla tutulan araştırmacı gözlem notlarıdır. Bu notlar kapsamında, uygulama sürecinde öğrencilerin sergiledikleri davranışlar, duyuşsal durumları, materyal ve donanım kullanımına ilişkin yeterlilikleri ile süreç boyunca karşılaşılan güçlükler dikkate alınmıştır. Elde edilen gözlem verileri, öğrencilerin uygulama sürecindeki tutumlarını ve yaşadıkları zorlukları daha ayrıntılı biçimde değerlendirmeye olanak sağlamaktadır.

Görüşme formları, verilen ortak tema üzerinde farklı bireylerin benzer cevaplarını elde etme durumunu gözler önüne sermektedir (Bogdan ve Biklen, 1992).

Enstalasyon Sanatı Bilgi Formu: Öğrencilerin uygulama yapmadan önce enstalasyon sanatına dair sahip oldukları fikirleri ve bilgi düzeylerini ölçmek amacıyla yöneltilen sorulardan meydana gelmektedir. Bu formda, katılımcıların enstalasyon kavramını nasıl tanımladıkları, bu kavramı sanatla nasıl ilişkilendirdikleri, daha önce enstalasyon sanat örnekleriyle karşılaşmış ve karşılaşmadıkları ve bu alanda herhangi bir uygulama deneyimlerinin olup olmadığına yönelik dört adet açık uçlu görüşme sorusu yer almaktadır (Ek-1).

Uygulama Günlükleri: Araştırmanın uygulama sürecinde, öğrencilerin bireysel deneyimlerini daha ayrıntılı biçimde ortaya koyabilmek amacıyla ikinci veri toplama aracı olarak uygulama günlüklerinden yararlanılmıştır. Yarı yapılandırılmış bir yapıya sahip olan bu günlükler; öğrencilerin haftalık enstalasyon sanat etkinliklerine ilişkin duygu ve düşüncelerini, çalışmaların kendilerine sağladığı kazanımları ve süreçte karşılaştıkları güçlükleri belirlemeye yönelik açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Günlüklerin temel amacı, öğrencilerin gerçekleştirdikleri uygulamalara ilişkin görüşlerini zaman geçmeden ifade edebilmelerini sağlamaktır. Bu doğrultuda, iki ayrı haftada gerçekleştirilen uygulamalar sonrasında öğrencilerden günlüklerini düzenli olarak doldurmaları istenmiştir.

Yarı Yapılandırılmış Bireysel Görüşme Formu: Enstalasyon sanatına yönelik öğrenci deneyimlerinin, öğrenme süreçlerinin ve algılarının derinlemesine analiz edilebilmesi amacıyla bireysel görüşme yöntemi kullanılmıştır. Katılımcıların soruları doğal bir diyalog akışı içerisinde özgürce yanıtladığı, araştırmacının ise verilen yanıtlar doğrultusunda süreci yönlendirebildiği görüşme tekniği, esnek yapısıyla nitel veri toplamada sıkça tercih edilen bir yöntemdir (Akman Dömbekci ve Erişen, 2022). Belirli soru ve temaları içeren görüşme formu, toplanan verilerin düzenlenmesini ve analiz sürecinin yapılandırılmış bir şekilde yürütülmesini kolaylaştırmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021).

Görüşme, araştırmaya katılan bireylerin belirli bir konu ya da duruma ilişkin duygu ve düşüncelerinin derinlemesine anlaşılmasını amaçlayan bir veri toplama yöntemidir (Karataş, 2017). Katılımcılar ile karşılıklı söyleşi tarzında uygulanır ve bilgi toplama amacı gütmektedir (Berg ve Lune, 2015). Diğer bir deyiş ile görüşme önceden belirlenmiş bir amaç için ve bir düzen çerçevesinde bireyler arasında yapılan sohbetlerdir (Coşkun, Altunışık ve Yıldırım, 2017). Bu amaçla, araştırmanın alt problemlerini kapsayan ve kolay algılanan, 4 sorudan oluşan öğrenci görüşme formu (Ek-4) kullanılmış, sorulara sondalar eklenmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme türünde, önceden hazırlanmış soruları içeren bir görüşme formu bulunmakta olup, görüşme sürecinde verilerin ayrıntılanabilmesi ya da eksik kalan bilgilerin tamamlanabilmesi amacıyla ek veya sonda sorular yöneltilebilmektedir (Karataş, 2017). Sorular katılımcı öğrencilerin enstalasyon sanatı deneyimleri ile ilgili kendilerini özgür bir biçimde aktarabilmelerine imkan verecek şekilde hazırlanmıştır.

Görüşme formu için üç alan uzmanının görüşüne başvurulmuş, uzmanların önerileri doğrultusunda soruların açıklığı ve kapsamı geliştirilmiştir. Bu süreç, formun geçerlilik ve güvenilirliğini artırmış olup, Ek-7’de sunulmuştur.

Araştırmacı Gözlem Notları: Araştırmada kullanılan son veri toplama aracı olan araştırmacı gözlem notları, uygulama sürecine ilişkin araştırmacı gözlemlerinin kayıt altına alınması amacıyla tutulmuştur. Bu notlar kapsamında, uygulama sırasında öğrencilerin sergiledikleri davranışlar, duyuşsal tepkiler, materyal kullanımına ilişkin yeterlilikleri ile süreçte karşılaşılan güçlükler dikkate alınmıştır. Araştırmacının gerçekleştirdiği bu gözlemler, öğrencilerin uygulama sırasındaki tutumlarını ve yaşadıkları zorlukları daha ayrıntılı biçimde değerlendirmeye olanak sağlamaktadır.

Tüm veri toplama araçları için hazırlanan sorular, içerik geçerliğinin sağlanması amacıyla alanında uzman öğretmenlerin görüşlerine sunulmuş ve gerekli değerlendirmeler yapılmıştır (Ek-6). Ayrıca, soruların açıklık ve anlaşılabilirlik düzeylerini belirlemek üzere bir pilot uygulama gerçekleştirilmiş; elde edilen geri bildirimler doğrultusunda sorulara son şekli verilmiştir.

3.4. Veri Toplama Süreci

Araştırmanın verileri, 2024-2025 eğitim-öğretim yılı güz döneminde, 14 katılımcı öğrencinin 2 haftalık süre içinde enstalasyon sanatı uygulaması ile ilgili çalışmalar yapmaları ile toplanmıştır. Bu bağlamda, veriler görüşme, gözlem, yazılı dökümanların incelenmesi ve bulguların değerlendirilmesi şeklinde ilerleyen, önceliği betimsel verilerin ayrıntılı bir şekilde incelenmesi olan nitel araştırma süreci oluşturulmuştur (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Araştırmada, yarı yapılandırılmış sorulardan oluşan görüşme veri toplama araçları olarak kullanılmıştır. Öğrencilerin bu sorulara verdikleri cevaplar içerik analizi kullanılarak incelenmiştir.

İlk hafta, bilgi düzeyleri tespit edilen katılımcı öğrencilere, şekil 3.1’de görülmekte olan atölye ortamında, araştırmacı tarafından enstalasyon sanatının tarihçesi ve uygulama teknikleri üzerine bir sunum gerçekleştirilerek, konu ile ilgili kavramlar hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Katılımcılardan yedişer kişilik iki grup oluşturmaları ve araştırma kapsamında gerçekleştirecekleri enstalasyon uygulaması öncesinde konu ile ilgili araştırma yapmaları istenmiştir.



Şekil 3.1: Araştırmanın yapıldığı atölye, 03.02.2025

Öğrencilerden çevrelerindeki hazır nesneleri inceleyerek bu nesnelerle hangi kavramları enstalasyon yoluyla anlatabileceklerini tasarımları istenmiştir. Böylece oluşturulan fikirler araştırmacının da katılımı ile beyin fırtınası yapılarak değerlendirilmiş, yapılacak olan enstalasyon uygulamasının manifestosu üzerinde görüş birliğine varılarak, yerleştirmenin mekan içinde nereye konumlandırılacağı netleştirilerek, kullanılacak materyallerin neler olabileceğine karar verilerek, katılımcılardan kullanmayı düşündükleri hazır malzemeler ile atık malzemeleri belirlemeleri, gelecek haftaya kadar temin etmeleri istenmiştir. Aynı zamanda, okul içinde enstalasyon kurabilecekleri alanları araştırarak, mekan tespiti yapmaları istenmiştir.



Şekil 3.2: Araştırmacının çekimi, 10.02.2025

İkinci hafta enstalasyon uygulaması yapılmıştır (Şekil 3.2). Öğrenciler kendi aralarında beyin fırtınası, akran öğrenmesi ve deneme-yanılma yöntemiyle “mekan”, “çevre”, “kimlik”, “bilimsel kavram” gibi temalar üzerinden üç boyutlu tasarımlar oluşturmuşlardır. Bu süreçte onlara rehberlik yapılmış, cesaretsiz görülen öğrenciler yapım aşamasında motive edilmiştir.



Şekil 3.3: Araştırmacının çekimi, 10.02.2025

Öğrencilerle gerçekleştirilen enstalasyon yaratım sürecinde, taburelerden oluşan modifiye ürünler, siyah renkli çöp poşetleri ile kaplanmıştır. Grup çalışması ile öğrenciler tarafından siyah poşet kaplanmış tabureler deneysel bir şekilde yan yana ve üst üste konarak farklı tasarımlar elde edilmiştir. Böylece inşa ettikleri çevre içine daha önceden ezdikleri bulunmuş plastik su şişelerini yerleştirmişlerdir (Şekil 3.3), (Şekil 3.4), (Şekil 3.5), (Şekil 3.6).



Şekil 3.4: Araştırmacının çekimi, 10.02.2025



Şekil 3.5: Enstalasyon uygulaması sırasında araştırmacının çekimi, 10.02.2025

Enstalasyon uygulama sürecinin tamamlanması sonrasında (Şekil 3.7), 8. sınıf öğrencilerinin deneyimleri üzerine, yarı yapılandırılmış görüşme soruları yöneltilmiş, bu aşamada araştırma ortamındaki etkileşimler hakkında bilgiye sahip olunabilmesi bakımından bir gözlemsel veri toplama tekniği olan ses ve video kaydı yapılmıştır. Görüşme esnasında katılımcılar ile empati kurularak, soruların daha iyi anlaşılması adına tarafsız bir biçimde farklı destekleyici sorular yöneltilmiştir.



Şekil 3.6: Araştırmacının çekimi, 10.02.2025.



Şekil 3.7: Tamamlanan I. enstalasyon çalışması, 10.02.2025

Görüşmelerin ses kayıt cihazı ile kaydedilmesi hem araştırmacı hem de katılımcı açısından olduğu kadar görüşmenin niteliği bakımından da önem taşımaktadır. Ses kaydı, katılımcının ifade ettiği tüm sözcüklerin eksiksiz olarak elde edilmesini sağlayarak, veri analiz sürecinde önemli bir kolaylık sunmaktadır. Bununla birlikte, kayıt alınması katılımcının kendini baskı altında hissetmesine ve düşüncelerini tamamen açık biçimde

ifade edememesine yol açabilmektedir (Edwards ve Skinners, 2009). Uygulama sonrasında görüntü kaydı yapılan katılımcı öğrencilerden, bu durumun onları heyecanlandığı yönünde geri bildirim alınması sonucunda, ortak karar alınarak, araştırmaya yalnızca ses kayıtları ile devam edilmiştir. Ayrıca görüşme sırasında kısa hatırlatıcı notlar tutulmuş, görüşme tamamlandıktan sonra, bu notlar kullanılarak röportaj metni zaman kaybetmeden yazıya aktarılmıştır.

Günlük yaşamda kullanılan plastik atık su şişeleri gelişigüzel ezilerek şekillendirilmiş ve kompozisyona dahil edilmiştir. Burada öğrenciler, tasarımları ile doğada plastiğin yıllarca yok olmayan özelliğine kavramsal anlamda vurgu yapmışlardır.



Şekil 3.8: Öğrencilerin yaptığı II. enstalasyon çalışması, 10.02.2025

Plastik, ağırlıklı madde olarak yerleştirmenin bütününe hakimdir. Çünkü dönüşmemekte, önemli ve zararlı bir atık olarak dünyanın ekolojik dengesine zarar vermektedir. Bu uygulamada, plastik malzeme enstalasyon kurulumu ile, yeni bir forma bürünerek, sürdürülebilirlik ve geri dönüşüm mesajı taşımaktadır (Şekil 3.8), (Şekil 3.9).



Şekil 3.9: Tamamlanan II. enstalasyonun farklı açıdan görünümü, 10.02.2025

3.5. Geçerlilik ve Güvenirlik

Bu araştırmada, ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin enstalasyon sanatı süreçlerindeki deneyimlerini inceleyen nitel bir yaklaşım benimsenmiştir. Nitel araştırmalarda geçerlilik, araştırmacının katılımcı deneyimlerini olduğu gibi, öznel yargılardan uzak biçimde aktarabilmesiyle doğrudan ilişkilidir. Nitel araştırmalarda geçerliliğin sağlanmasında araştırmacının sahadaki etkileşimini açık biçimde tanımlaması ve katılımcı görüşlerini doğrudan yansıtması önem taşımaktadır (Miles ve Huberman 2015). Bu doğrultuda, araştırmacı süreç boyunca öğrencilerin ifade biçimlerine müdahale etmeden gözlem yapmış, elde edilen verileri öğrenci günlükleri, yarı yapılandırılmış görüşmeler ve uygulama sürecine ait gözlemlerle destekleyerek inandırıcılığı güçlendirmiştir.

Birden çok veri toplama yönteminin kullanılması elde edilen bulguların geçerliği ve güvenirliliğini artırma açısından önemlidir. İç geçerlilik, araştırmacının veri toplama sürecinde sistematik biçimde tutarlılık göstermesi ve sürece ilişkin öz değerlendirme yapmasıyla desteklenmiştir. Dış geçerlilik açısından, çalışmanın bulguları genelleme yapmadan, benzer bağlamlara aktarılabilirliği açısından dikkate alınmıştır. (Yıldırım ve Şimşek, 2021: 89). Bu amaçla, araştırma ortamı, katılımcı profili ve uygulama süreci ayrıntılı biçimde tanımlanmıştır.

Güvenirlik, çalışmayı yürütmekte olan araştırmacı ile kendisiyle görüşme yapılan katılımcı diyalogundan elde edilen verilerin taranması ile sağlanmaktadır (Edwards ve Skinner, 2009). Yapılan araştırma sırasında kullanılan farklı veri toplama tekniklerinden elde edilen bulgular birlikte değerlendirilerek, veriler arasında çapraz doğrulama yapılarak güvenilirlik sağlanmıştır. Kodlama sürecinde analiz adımları açık biçimde belgelenmiş, araştırmacı günlüğü aracılığıyla veri analizinde alınan kararlar sistematik olarak kaydedilmiştir.

Sonuç olarak, araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliği, çoklu veri kaynaklarının bütüncül biçimde kullanılması, araştırmacının tarafsızlık ilkesine bağlı kalması, analiz sürecinin izlenebilirliği ve bulguların katılımcı temsiline dayandırılmasıyla sağlanmıştır. Bu yaklaşımlar, enstalasyon sanatı uygulamalarının öğrenci deneyimlerine dayalı olarak niteliksel açıdan güvenilir ve geçerli biçimde değerlendirilebilmesini mümkün kılmaktadır.

3.6. Verilerin Analizi

Araştırma sürecinde çalışma grubunun deneyim ve algılarını değerlendirmek amacıyla kısa notlar tutulmuş; yazılı belgeler ve görüşme verileri belirli bir amaca yönelik olarak saklanıp özetlenmiştir. Ses kayıtları dikkatli ve düzenli bir biçimde dinlenerek, katılımcı ifadeleri dakikası ve saniyesi belirtilerek alıntılanmış ve görüşmelerin tam metinleri bilgisayar ortamında yazıya aktarılmıştır. Bu bağlamda elde edilen veriler incelenip araştırma konusu ile doğrudan ilişkili olanlar seçilerek veri azaltma süreci gerçekleştirilmiştir. Ardından, analiz edilecek veriler belirlenip adlandırılarak kodlama oluşturulmuştur (Gürbüz ve Şahin, 2017). Bu süreçte, hem yazım yoluyla elde edilen görüşme metinleri hem de görüşme esnasında katılımcının gösterdiği tepkiler ile görüşmecinin tuttuğu notlar birlikte dikkate alınarak, görüşmenin özünü içeren bir değerlendirmesi hazırlanmıştır (Merriam, 2013; Miller, 2014). İçerik analizi, betimsel analiz yöntemi ile öğrencilerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşme sonuçlarına ve araştırmacı gözlem notlarına göre gerçekleştirilmiştir.

Temel amacı verileri ayrıntılı bir biçimde analiz etmek olan betimsel analiz, nitel araştırmalarda verilerin önceden belirlenmiş tema veya kavramlar doğrultusunda düzenlenip yorumlanmasını ifade etmektedir (Şimşek ve Yıldırım, 2021). Araştırmacı tarafından tema ve kodları oluşturmak amacıyla veriler defalarca incelenmiştir.

4. BULGULAR VE YORUM

Enstalasyon uygulaması öncesinde, öğrencilerin bu sanat türüne ilişkin bilinç düzeylerini belirlemek amacıyla bilgi formları uygulanmıştır. Uygulama süreci boyunca katılımcı öğrencilerle enstalasyon oluşturma aşamaları hakkında yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu bölümde, katılımcı öğrencilerin enstalasyon uygulama sürecine ilişkin deneyimlerini ortaya koyan bulgular, elde edilen verilerin analiz edilmesiyle belirlenen temalar ve başlıklar altında sunulmaktadır. Görüşmeler kapsamında araştırmaya katılan öğrencilere, birbiriyle ilişkili dört yarı yapılandırılmış soru yöneltilmiştir.

Araştırmada, öğrencilerin verdikleri yanıtlar özgün halleriyle aktarılmış; kimlik gizliliğini korumak amacıyla katılımcı isimleri yerine numaralar kullanılmıştır. Ayrıca bulguların çözümlenmesinde elde edilen kod ve temalara da tablolarda yer verilmiştir. Bulgular bölümünde, alt problemlerin incelenmesi amacıyla yöneltilen sorular doğrultusunda elde edilen temel sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

4.1. 8. Sınıf Öğrencilerinin Enstalasyon Sanatı Hakkında Sahip Olduğu Bilgiler ile İlgili Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemine ilişkin veriler, uygulama öncesinde katılımcı öğrencilere uygulanan “Enstalasyon sanatı bilgi formu” aracılığıyla elde edilmiştir (Ek-3). Gönüllü katılımcı öğrencilerin konuya dair bilgi düzeylerini anlamak üzere, “Enstalasyon sanatı hakkında neler biliyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Böylece elde edilen bulgular betimsel analiz yöntemi ile incelenmiştir. Elde edilen veriler temalar ve kodlar oluşturularak Tablo 4.1’de yorumlanmış ve sunulmuştur. Öğrencilerin yanıtları şöyledir:

K1 Öğrenci: Geri dönüşümdür. Kullanılan malzemelerin güzel görünmesini sağlayan şeyler.

K2 Öğrenci: Heykel gibi bir şey.

K3 Öğrenci: Etrafımızdaki güzellikleri görmek dikkat çekmek adına yapılır. Yapılan uygulamalar, resimler, projeler.

K4 Öğrenci: Herhangi bir yeri dekore etmek.

K5 Öğrenci: Mekan gerekli, her türlü malzeme kullanılabilir.

K6 Öğrenci: Örüntü gibi.

K7 Öğrenci: Bir olayın anlatılması için yapılır, her türlü malzeme kullanılabilir.

K8 Öğrenci: Heykel gibi.

K9 Öğrenci: Günlük hayattan bildiğimiz her şey enstalasyondur. enstalasyon bir sanattır.

K10 Öğrenci: Yaşamdaki her şey eğer görebilirse enstalasyondur, yani sanattır.

K11 Öğrenci: Enstalasyon bir şeylerin tekrarlanmasıdır. Örneğin sandalyelerin tekrarlanması bir resim sınıfında veya kırmızı caddedeki o tuğlalar olabilir veya aradaki sokaktaki şemsiyeler.

K12 Öğrenci: Örüntü gibi.

K13 Öğrenci: Bir şeyin düzeni örneğin fotoğraf gibi tekrarlanmasıdır.

K14 Öğrenci: Doğadaki, günlük hayattaki her şeyin sanata yansımasıdır. Günlük hayattan bildiğimiz her şey enstalasyondur.

Tablo 4.1: Enstalasyon kavramı hakkındaki çağrışımlara dair tema-kod tablosu

Tema	Kod	Frekans (f)	Yüzde (%)
Enstalasyon Sanatı Bilgi Formu	Geri dönüşüm ve malzeme kullanımı K1, K5, K7	3	21,4
	Heykel ve üç boyutlu sanat algısı K2, K8	2	14,2
	Günlük hayat ve çevreyle ilişkilendirme K9, K10, K14	3	21,4
	Düzen, tekrar ve örüntü teması K6, K11, K12, K13	4	28,57
	Anlam, ifade ve mesaj iletimi K3	1	7,14
	Mekan ve yerleştirme teması K4, K5	2	14,2

Tablo 4.1 incelendiğinde, verilen cevaplara göre elde edilen temalar şunlardır:

Geri Dönüşüm ve Malzeme Kullanımı Teması: K1, K5, K7 katılımcıların verdikleri yanıtlar ışığında, öğrenciler enstalasyon sanatını çeşitli malzemelerin bir araya getirilmesi, geri dönüştürülmesi ve estetik bir biçimde sunulması olarak algılamışlardır. Bu yaklaşım, sanatın üretim sürecinde çevresel farkındalık ve yaratıcılığa dikkat çektiklerini göstermektedir.

Heykel ve Üç Boyutlu Sanat Algısı Teması: Bazı öğrenciler K2, K8 enstalasyonu heykel gibi üç boyutlu bir sanat biçimi olarak tanımlamışlardır. Bu durum, öğrencilerin enstalasyonun mekânsal ve nesnel yönlerini heykel sanatıyla ilişkilendirdiklerini göstermektedir.

Günlük Hayat ve Çevreyle İlişkilendirme Teması: K9, K10, K14 enstalasyonun yaşamın içinden doğan bir sanat biçimi olduğunu vurgulamışlardır. Günlük yaşamdaki nesne ve olayların sanata dönüşebileceği fikri, öğrencilerin enstalasyonun kavramsal boyutuna dair farkındalık geliştirdiklerini göstermektedir.

Düzen, Tekrar ve Örüntü Teması: Bazı öğrenciler K6, K11, K12, K13 enstalasyonu örüntü, tekrar, düzen kavramlarıyla özdeşleştirmiştir. Bu, biçimsel olarak düzenleme ve tekrar ilkelerinin fark edildiğini, estetik düzenin sanatın bir unsuru olarak algılandığını göstermektedir.

Enstalasyonun bir olayı anlatma, dikkat çekme veya düşünciyi ifade etme aracı olarak görülmesi, öğrencilerin sanatı bir iletişim biçimi olarak kavradıklarını göstermektedir (K3).

Bazı öğrenciler K4, K5 enstalasyonu bir mekânın dekore edilmesi ya da düzenlenmesiyle ilişkilendirmiştir. Bu durum, enstalasyon sanatının mekanla bütünleşen yönüne dair yüzeysel de olsa bir farkındalık taşıdıklarını ortaya koymaktadır. Cevaplar incelendiğinde öğrencilerin enstalasyon hakkındaki bilgi düzeylerinin genellikle yüzeysel olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmanın birinci alt problemi doğrultusunda katılımcı öğrencilere ikinci soru olarak “Uygulama öncesinde nasıl deneyimlere sahipsiniz, daha önce enstalasyon yaptınız mı?” sorusu yöneltilmiştir. Bu sorudan elde edilen veriler ışığında oluşturulan tema-kod tablosu Tablo 4.2’de verilmiştir.

K1 Öğrenci: Yapmış olabilirim, deniz kenarında oyun oynarken.

K2 Öğrenci: Hayır, yapmadım.

K3 Öğrenci: Yapmadım.

K4 Öğrenci: Yapmadım.

K5 Öğrenci: Yapmadım.

K6 Öğrenci: Yapmadım.

K7 Öğrenci: Yapmadım.

K8 Öğrenci: Yapmadım.

K9 Öğrenci: Evet yaptım galiba. Deniz kenarında kumdan kaleler yaptım.

K10 Öğrenci: Yapmadım.

K11 Öğrenci: Galiba. Enstalasyon çam ağacı süslemek olabilir. Çünkü her tarafına aynı süsleri yerleştirmiştim.

K12 Öğrenci: Yapmadım.

K13 Öğrenci: Yapmadım.

K14 Öğrenci: Yapmadım.

Tablo 4.2: Enstalasyon sanat uygulaması öncesinde deneyim durumuna ilişkin tema-kod tablosu

Tema	Kod	Frekans (f)	Yüzde (%)
Uygulama öncesinde enstalasyon sanatı deneyimi	Yaptım	-	-
	Yapmadım	11	78,57
	Emin değilim	3	21,4

Tablo 4.2'de yer alan veriler incelendiğinde, katılımcıların ifadelerine göre, 11 öğrencinin enstalasyon sanatı uygulaması yapmadığı, 3 öğrencinin ise yaptığını düşündüğü ancak bundan emin olmadıkları belirlenmiştir. Emin olmayan öğrencilerden ikisi kumda yaptıkları kuleleri, biri ise çam ağacı süsleme etkinliğini enstalasyonla ilişkilendirmiştir. Ancak yapılan değerlendirmeler sonucunda, araştırma kapsamında yer alan öğrencilerin enstalasyon sanatına yönelik doğrudan bir uygulama deneyimine sahip olmadıkları görülmüştür. Dolayısıyla, katılımcıların tamamının enstalasyon sanatıyla ilgili somut bir deneyim yaşamadıkları tespit edilmiştir.

Öğrencilerin enstalasyon uygulaması sırasındaki görüşleri ile ilgili yorumları sorulduğunda katılımcıların tamamı deneyimlerini olumlu ifade ederek, zevkli, eğlenceli ve kolay bulduklarını belirtmişlerdir.

Araştırmanın ikinci alt problemi olan, uygulama sonrasında sorulan “Öğrencilerin enstalasyon sanatı uygulama süreci hakkında algıları nasıldır?” “Enstalasyon sanatı uygulamasında dikkatlerini çeken noktalar nelerdir?” “Yapmış olduğumuz uygulamada dikkatinizi çeken noktalar nelerdir?”, “Enstalasyon uygulama süreci deneyimleri nasıldır?” sorularına katılımcı öğrencilerin verdikleri cevaplar tema-kod tablosu şeklinde, Tablo 4.3’de gösterilmiştir. Görüşme sorularına Ek 4’ten ulaşabilirsiniz.

K 1: Gayet eğlenceli ve güzel bir etkinlikti. Plastik ürünleri sanat için kullanmamız dikkatimi çekti. Tabureleri çöp poşetleriyle sarıp, ortalarına pet şişeleri serpiştirdik ve bunları takım olarak farklı şekillere soktuk.

K 2: Zor olmadı, çevredeki atık malzemeleri kullandık ve kolayca yaptık. Yapım aşaması benim çok dikkatimi çekti, özellikle kullandığımız malzemeler. Bir mekan bulduk ve içerisinde denediğimiz birkaç tasarımı seçtik.

K 3: Herkesin bulabileceği malzemeler ile yapıldı, gayet kolay. En kolay malzemelerden bile sanat eserleri çıkması dikkatimi çekti. Atık malzemeleri değerlendirdik, hiçbir malzeme boşa gitmedi.

K 4: Güzel. Şişeler ve tabureler dikkatimi çekti. Şişeleri ortaya attık, tabureleri dizdik.

- K 5: Kolay ve zahmetsiz olduğu için güzel, çevre kirliliğine dikkat çekiyor. Sandalyelere çöp poşetleri geçirdik ve plastik şişeleri ezerek onları balığa benzettik.
- K 6: Güzel geçti, eğlendik, geri dönüştürülecek malzemeleri kullanmak dikkatimi çekti. Birçok doğadan aldığımız malzemeleri kullanarak bir sanat yaptık.
- K 7: Farkındalık yaptığımızı düşünüyorum, güzeldi, atık malzemeleri kullandığımız için sıkılmamamız ve zorlanmamamız dikkat çekiciydi. Tabureler çöp poşeti geçirip, ortasında şişeleri düzenleyerek anlam vermeye çalıştık.
- K 8: Hepimizin çok eğlendiğini ve hepimize yararı olduğunu düşünüyorum, tabureler dikkatimi çekti. Taburelere poşet geçirip, pet şişeleri ezdik ve bir anlam vermeye çalıştık.
- K 9: Eğlenceli olarak değerlendiririm, pet şişeler dikkatimi çekti. Takım çalışmasıyla pet şişeleri kullandık.
- K 10: Gayet eğlenceli, kolay ve hızlı bir şekilde geçti. Kullandığımız malzemelerle interaktif bir proje olduğunu düşünüyorum. Çöp poşetlerini taburelere geçirdik ve sağdan-soldan bulduğumuz pet şişeleri ezdik.
- K 11: İlk başta yapacağımızı belirlemek konusunda kararsızdık, zamanla oluşmaya başladıkça aklımıza yeni fikirler geldi. Yaptığımız işte dikkatimiz çeken noktalar anlatmak istediğimiz şeyi güzel anlatabilmek oldu. Uygulama öncesinde bir konu belirledik, sonra bu konu içinden aklımıza gelen fikirleri tartışıp yapacağımız şeye karar verdik.
- K 12: Daha gözlemci olmamızı sağlıyor. Özellikle kullanılmış (atık) malzemeler kullanmamız dikkatimi çekti. Arkadaşlarımızla birlik sağladık, beraberlik ekip ruhunu tattık.
- K 13: Kolay ve eğlenceliydi. Kullandığımız malzemeler ile atölyenin zeminine çalışmayı kurmamız dikkatimi çekti. Grup olarak malzemeleri kullanarak tasarım yapmak güzeldi.
- K 14: Değişik bir görsel sanatlar dersi oldu. Malzemeler ilginç geldi bana. Örüntü oluşturur gibi düzenleyerek yere yerleştirdik her şeyi.

Araştırmanın üçüncü alt problemi “Oratokul 8. Sınıf öğrencilerinin “Enstalasyon uygulama sürecine ilişkin değerlendirmeleri nasıldır?” sorusuna verilen cevaplar doğrultusunda tablo 4.3.’te yer alan verilere ulaşılmıştır.

Tablo 4.3: Enstalasyon sanat uygulaması sonrasındaki görüşlere ilişkin tema-kod tablosu

Tema	Alt tema	Kod	Frekans (f)	Yüzde (%)
Enstalasyon Uygulaması Hakkındaki Düşünceler	Görüşler	Güzel	2	14,28
		Eğlenceli	9	64,28
		Değişik	1	7,14
		Yararlı	2	14,28
	Dikkat Çeken Noktalar	Atık malzemeler	12	85,71
		Grup çalışması	1	7,14
		Sıkılmamak	1	7,14
		Kolay	4	28,57

Yine araştırmanın üçüncü alt problemine dair verilen yanıtlara dair detaylı analiz tablo 4.4.’de yer almaktadır.

Tablo 4.4: Öğrenci görüşleri analizi tablosu

Tema	Kod	Frekans (f)	Yüzde (%)
Deneyim	Enstalasyon uygulaması deneyimine sahip	11	78,57
	değilim		
	Enstalasyon uygulaması deneyimine sahibim	–	–
Sanatsal Niteliği	Kararsızım	3	21,42
	Enstalasyon uygulaması kolay ve eğlenceliydi	14	100
	Enstalasyon çalışması uygulaması keyifsizdi	–	–
Dikkatinizi Çeken Noktalar	İnteraktif bir çalışma oluşu	1	7,14
	Yapım aşaması	1	7,14
	Kullandığımız malzeme	8	57,14
	Konu	1	7,14
	Atölyenin zeminine kurmamız	1	7,14
	Grup çalışmasının verimliliği	1	7,14
	Değişik bir görsel sanatlar dersi oldu	1	7,14
	Enstalasyon tasarım aşaması kolaydı	14	100
	Enstalasyon uygulama aşaması kolaydı	14	100

Araştırmanın dördüncü alt problem kapsamında, katılımcılara yöneltilen “enstalasyon uygulamalarının görsel sanatlar derslerinde kullanılmasına yönelik görüşleriniz nelerdir?” sorusuna verilen yanıtlar ile ilgili tablo 4.5’de yer almaktadır. Katılımcıların verdikleri cevaplar şu şekildedir.

K1 Öğrenci: Güzel olur.

K2 Öğrenci: Olumlu olduğunu düşünüyorum. Çünkü bize kültür katıyor.

K3 Öğrenci: Ders daha zevkli geçer bence.

K4 Öğrenci: Kullanabiliriz. Sadece resim değil, başka şeyler de denemek eğlenceli olabilir.

K5 Öğrenci: Gayet güzel ve eğlenceli olacaktır. Farklılık olur.

K6 Öğrenci: Olumlu bakıyorum. Çünkü resim yapamayan arkadaşlarımız için de gayet kolay ve eğlenceli olur.

K7 Öğrenci: Çok güzel olur. Matematik, fen gibi başka derslerde edindiğimiz bilgileri kullanmış oluruz.

K8 Öğrenci: İyi olur, çünkü bakış açımız değişiyor, ders sadece resim yaparak geçmiyor.

K9 Öğrenci: Evet isterim. Doğayla iç içe oluruz. Öğrendiklerimizi unutmayız, başka derslerde de yararlanırız diye düşünüyorum.

K10 Öğrenci: Bence güzel ve eğlenceli olur.

K11 Öğrenci: Değişiklik olur. Çevre problemlerini daha kolay öğreniriz.

K12 Öğrenci: Farklı malzemeleri kullanmış oluruz, iyi olur.

K13 Öğrenci: Güzel olur.

K14 Öğrenci: Olumlu olur. Böyle değişik malzemelerle çalıştığımızda öğrendiklerimiz daha çok aklımızda kalır.

Tablo 4.5: Sanat eğitiminde kullanımı hakkında öğrenci görüşleri tablosu

Tema	Kod	Frekans (f)	Yüzde (%)
Enstalasyonun sanat eğitiminde yer alması	Olumlu	14	100%
hakkındaki düşünceler	Olumsuz	-	-

Tablo 4.6. ‘da görüldüğü üzere, dördüncü alt probleme yönelik enstalasyon sanat uygulamalarının sanat eğitiminde kullanıma dair öğrencilerin görüşlerini gösteren bulgulara ait analizde, 5 öğrenci (K1, K11, K12, K13, K14) teknik bilgi ve beceri gelişimi vurgusu yansımıştır. 9 öğrenci ise, (K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10) değerlerin gelişimi ifadelerinde bulunmuşlardır. Bu bulgulara göre, öğrencilerin 35,71’ i teknik beceri, %64,28’ i ise değerler kazanımı üzerinde durmuşlardır. Bu bağlamda enstalasyon uygulamalarının, öğrencilerin bilişsel kazanımları ile birlikte estetik algılarını, duygusal, farkındalıklarını da desteklediği görülmüştür.

Tablo 4.6: Enstalasyon sanat uygulamalarının sanat eğitiminde kullanımına dair öğrenci görüşleri tablosu

Tema	Kod	Frekans (f)	Yüzde (%)
Enstalasyonun Sanat Eğitiminde Kullanımına Dair Görüşler	Teknik bilgi ve beceri gelişimi (farkındalık, deneyimleyerek akılda kalıcı öğrenme, disiplinlerarası öğrenme, alışılmamış malzemelerin kullanımı) K1, K11, K12, K13, K14	5	35,71
	Değerlerin gelişimi (güzel, eğlenceli, kültürel gelişim, başarı, motive edici, odaklanma, farklı bakış açısı geliştirme) K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10	9	64,28

Elde edilen bulgular, enstalasyon sanatının öğrenciler tarafından çok yönlü, öğretici ve ifade olanakları geniş bir sanat etkinliği olarak algılandığını göstermektedir.

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırma kapsamında elde edilen verilerin analizinden ortaya çıkan bulgular ele alınarak, çalışmanın amaçları doğrultusunda sonuçlar tartışılmış ve bu bulgulara dayalı öneriler sunulmuştur.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu bölümde, araştırma sürecinde kullanılan yöntemler ve gerçekleştirilen veri analizleri doğrultusunda elde edilen bulgular yorumlanmakta, çalışmanın temel amaçları çerçevesinde ulaşılan sonuçlar ve öneriler ele alınmaktadır.

5.1.1. Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Disiplinlerarasılık Bağlamında Enstalasyon Sanatına İlişkin Bilgi Düzeylerine Yönelik Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın ilk alt problemi olan ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin disiplinlerarasılık bağlamında instalasyon sanatına ilişkin bilgi düzeyleri nasıldır? sorusuna instalasyon sanat uygulaması öncesinde öğrencilerin %78,57'si deneyime sahip olmadıklarını, %21,4'ü ise emin olmadıkları cevaplarını vermişlerdir.

Araştırma bulguları, ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin instalasyon sanatı ve bu sanatın disiplinlerarası yapısına ilişkin bilgi düzeylerinin uygulama öncesinde sınırlı olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin büyük bir bölümünün instalasyon sanatını daha önce duymadığı ve bu sanat pratiğini diğer sanat disiplinleriyle ilişkilendirmekte güçlük yaşadığı belirlenmiştir. Enstalasyonun mekan, malzeme ve kavram ilişkisi üzerinden kurgulanan çok katmanlı yapısı, başlangıç aşamasında öğrenciler tarafından soyut bir içerik olarak algılanmıştır. Bu durum, çağdaş sanat uygulamalarının görsel sanatlar derslerinde yeterince yer bulmamasının doğal bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

Görsel sanatlar derslerinde disiplinlerarası özellik taşıyan çağdaş sanat uygulamalarından biri olan instalasyona yer verilmesinin, yenilikçi düşünebilen, özgün tasarımlar geliştirebilen ve düşüncelerini uygulamaya dönüştürebilen bir öğrenci profili oluşturulmasına katkı sağladığı ifade edilmektedir (Bishop, 2012). Uygulama süreci ilerledikçe öğrencilerin, instalasyon sanatını yalnızca görsel bir üretim olarak değil; resim,

heykel, mimarlık, tasarım, performans ve yeni medya gibi farklı sanat disiplinlerini bir araya getiren disiplinlerarası bir sanat pratiği olarak kavradıkları belirlenmiştir. Bu bağlamda araştırma, enstalasyon sanatının disiplinlerarası yapısının öğrenciler tarafından doğrudan deneyim yoluyla anlamlandırılabilirdiğini ortaya koymaktadır.

Sanatın yenilikçi yaklaşımlarının ve farklı disiplinlerinin, çeşitli malzemelerin bir arada kullanımına olanak tanıyan enstalasyon uygulamalarında bütünleştiği görülmektedir. Bu tür uygulamaların görsel sanatlar dersinde yer alması, öğrencilerin sanatsal kavram ve becerileri daha etkili biçimde öğrenmelerine, eleştirel düşünme pratikleri geliştirmelerine ve problem çözme becerilerinin desteklenmesine katkı sağlamaktadır (Parker, 2015).

Bu araştırma kapsamında gerçekleştirilen uygulamalar sonucunda, disiplinlerarası yapısı ile enstalasyon sanatının görsel sanatlar eğitimi programlarına uygulama temelli olarak dahil edilmesinin, öğrencilerin çağdaş sanata yönelik farkındalıklarını artırdığı görülmüştür.

5.1.2. Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Enstalasyon Sanatı Uygulaması Öncesindeki Deneyim ve Algılarına Yönelik Sonuç ve Tartışma

Araştırma kapsamında elde edilen veriler, öğrencilerin enstalasyon sanatıyla ilgili uygulama öncesi algılarının oldukça sınırlı olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin çoğunluğu, görsel sanatlar dersini daha çok iki boyutlu çalışmalar ve alışlagelen atölye uygulamalarıyla ilişkilendirmiş, yapılacak olan uygulamaya yönelik algılarının yeterince gelişmediği belirlenmiştir. Bu durum, öğrencilerin çağdaş sanat ortamlarında sıkça karşılaşılan disiplinlerarası niteliğe sahip enstalasyon türü eserleri anlamlandırmakta güçlük yaşamalarına neden olabilecek bir durum olarak değerlendirilmektedir. Yanıtlar incelendiğinde, enstalasyon sanatını kavramsal olarak yeterince tanımadıklarını ve farkındalık düzeylerinin sınırlı olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda öğrencilerden alınan cevaplar; geri dönüşüm ve malzeme kullanımı (21,4), heykel ve üç boyutlu sanat algısı (14,2), günlük hayat ve çevreyle ilişkilendirme (21,4), düzen, tekrar ve örüntü teması (28,57), anlam, ifade ve mesaj iletimi (7,14), mekan ve yerleştirme teması (14,2) çerçevelerinde yer almaktadır. Tüm bu algılar, öğrencilerin görsel sanatlar derslerinde ağırlıklı olarak iki boyutlu ve ürün odaklı çalışmalarla karşılaşmalarının bir sonucu olarak değerlendirilebilir (Buyurgan ve Buyurgan, 2020). Bu bağlamda, çağdaş sanatın düşünce

temelli yapısının öğrenciler tarafından anlaşılabilmesi için ön bilgilendirme ve yönlendirilmiş deneyim süreçlerinin önemli olduğu görülmektedir (Özsoy, 2006). Öğrencilerin bu bağlamdaki ilk farkındalıkları uygulama süreci öncesinde gerçekleştirilen bilgilendirme ve örnek incelemeleri sayesinde oluşmaya başlamıştır. Bu bulgu, çağdaş sanatın öğrenciler tarafından doğrudan kavranmasının güç olduğunu, bu nedenle yapılandırılmış ve yönlendirilmiş deneyim süreçlerinin öğrenme üzerindeki belirleyici rolünü ortaya koymaktadır.

5.1.3. Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Enstalasyon Sanatı Uygulama Sürecine İlişkin Değerlendirmelerine Yönelik Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın üçüncü alt problemi “Yapmış olduğumuz instalasyon uygulama sürecini nasıl değerlendirirsiniz?” sorusu ile ele alınmıştır.

Öğrencilerin tamamı, disiplinlerarasılık bağlamında instalasyon sanatı uygulaması için kolay ve eğlenceliydi diye nitelermelerde bulunurken, kullandıkları malzemenin dikkat çekici olduğunu söylemişlerdir. Enstalasyon sanat uygulaması sonrasındaki görüşlere ilişkin tema kod tablosu incelendiğinde, öğrencilerin güzel (14,28), eğlenceli (64,28), değişik (7,14), yararlı (14,28) görüşlerinde bulundukları görülmüştür. Dikkat çeken noktalar olarak da atık malzeme kullanımı (85,71), grup çalışması (7,14), sıkılmamak (7,14) ve kolaylık (28,57) vurgularını yapmışlardır.

Araştırma sürecinde gerçekleştirilen instalasyon uygulamaları, öğrenciler tarafından genellikle kolay, eğlenceli ve farklı bir öğrenme deneyimi olarak değerlendirilmiştir. Öğrencilerin uygulama sürecinde sanatsal üretime aktif olarak katıldıkları, süreci yalnızca bir ürün ortaya koyma etkinliği olarak değil, fikir geliştirme, problem çözme ve anlam üretme süreci olarak deneyimledikleri belirlenmiştir. Öğrencilerin sanatsal üretimi yalnızca bir ürün ortaya koyma süreci olarak değil, fikir geliştirme ve problem çözmeye dayalı bir öğrenme deneyimi olarak değerlendirmeleri, sanat eğitiminde süreç temelli yaklaşımların önemini ortaya koymaktadır (Ergün, 2012). Öğrencilerin malzeme, mekan ve düşünce arasındaki ilişkiyi kurmaya çalışmaları, instalasyonun kavramsal yönüne ilişkin farkındalık kazandıklarını göstermektedir. Bu bağlamda, öğrencilerin %35,71’ i teknik beceri (farkındalık, deneyimleyerek akılda kalıcı öğrenme, disiplinlerarası öğrenme, farklı malzeme kullanımı), %64,28’ i ise değerler kazanımı (güzel, eğlenceli, kültürel gelişim,

başarı, motive edici, odaklanma, farklı bakış açısı geliştirme) vurgusu yapmışlardır. Bu da disiplinlerarasılık bağlamında enstalasyon sanatının öğretici olduğu kadar duygusal ve psikolojik gelişimi destekleyen çok yönlü bir sanat etkinliği olduğunu göstermektedir.

Uygulama sürecinde öğrencilerin atık ve gündelik malzemeleri sanatsal bir ifade aracı olarak kullanmaları, malzeme algılarında belirgin bir dönüşüm yaratarak estetik ve kavramsal düşünme becerilerini destekler niteliktedir (Buyurgan ve Buyurgan, 2020). Öğrenciler, bu malzemeleri yalnızca işlevsel nesneler olarak değil, estetik ve kavramsal anlam taşıyan unsurlar olarak değerlendirmeye başlamışlardır. Karşılaşılan sorunlara alternatif çözümler üretmeleri, problem çözme becerilerinin sanatsal üretim yoluyla desteklendiğini göstermektedir. Grup çalışmaları ise iş birliği, iletişim ve sorumluluk alma becerilerinin gelişmesine katkı sağlamıştır.

5.1.4. Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Enstalasyon Sanatı Uygulamalarının Görsel Sanatlar Derslerinde Kullanılmasına Dair Görüşlerine Yönelik Sonuç ve Tartışma

Araştırma bulguları, öğrencilerin enstalasyon sanatı uygulamalarının görsel sanatlar derslerinde yer almasına yönelik görüşlerinin %100 frekansla olumlu olduğunu göstermektedir.

Sanat eğitimi, öğrenci motivasyonu üzerinde olumlu etki ortaya koymaktadır (Artut, 2013). Öğrenciler, enstalasyon çalışmaları sayesinde derse olan ilgilerinin arttığını, kendilerini daha özgür ifade edebildiklerini ve dersin daha eğlenceli hale geldiğini belirtmişlerdir. Enstalasyonun mekanla doğrudan ilişki kuran yapısı, öğrencilerin okul ortamını bir üretim ve sergileme alanı olarak algılamalarına katkı sağlamaktadır (Kwon, 2004). Bu durum öğrencilerin öğrenme ortamına yönelik aidiyet duygularını güçlendirmiştir.

Disiplinlerarası yapıya sahip enstalasyon uygulamalarının, proje temelli ve deneyim odaklı öğrenme anlayışıyla örtüşerek STEAM yaklaşımı kapsamında değerlendirilebileceği görülmektedir (Yakman ve Lee, 2012). Elde edilen bulgular doğrultusunda, enstalasyon sanatının görsel sanatlar derslerinde yer almasının, çağdaş sanat anlayışına uygun, öğrenci merkezli ve deneyim temelli bir öğrenme ortamı sunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda pekçok sanat türünü içinde bulunduran yapısı sayesinde enstalasyon sanatı,

öğrencilerin farklı derslerde edindikleri bilgi ve becerileri bütüncül bir biçimde kullanmalarına olanak tanımaktadır. Bu yönüyle enstalasyon uygulamalarının, STEAM yaklaşımıyla da örtüşen, proje temelli ve disiplinlerarası bir öğretim pratiği olarak görsel sanatlar eğitimi programlarına entegre edilmesinin önemli bir eğitimsel potansiyel taşıdığı düşünülmektedir.

Araştırma sonuçları, enstalasyon sanatının görsel sanatlar eğitimi içinde disiplinlerarası bir öğrenme ortamı oluşturduğunu göstermektedir. Bu uygulamalar sayesinde öğrenciler, sanatsal üretimi yalnızca teknik bir etkinlik olarak değil düşünsel, sorgulayıcı ve bütüncül bir süreç olarak deneyimlemişlerdir. Enstalasyon çalışmaları, farklı sanatsal bilgi alanlarının bir arada kullanılmasına olanak tanıyarak öğrencilerin çok yönlü düşünme ve anlam kurma becerilerini desteklemiştir.

Sonuç olarak bu araştırma, disiplinlerarası yapıya sahip enstalasyon sanatının farklı malzeme ve anlatım biçimlerini bir araya getirerek yerleştirildiği mekâna yeni bir kimlik kazandıran, ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin sanatsal üretim süreçlerine aktif katılımını destekleyen düşünce temelli bir öğrenme yaklaşımı sunduğunu ortaya koymaktadır. Enstalasyon uygulamaları, öğrencilerin yalnızca sanatsal ürünler ortaya koymalarını değil farklı disiplinleri, malzemeleri ve mekansal ilişkileri bütüncül biçimde kurgulamalarını, kendilerini ifade etmelerini ve sosyal etkileşim yoluyla öğrenmelerini sağlamıştır. Bu yönüyle enstalasyon sanatı, teknik öğretimin ötesine geçen, çok boyutlu öğrenme ile birlikte bireysel ve toplumsal değerlerin gelişimini destekleyen güçlü bir sanat eğitimi aracı olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda, görsel sanatlar öğretim programlarında planlı ve sürdürülebilir biçimde daha fazla yer alması gerektiğine işaret etmektedir.

5.2. Öneriler

Araştırma sürecinde elde edilen bulgular doğrultusunda, disiplinlerarası bir yaklaşım çerçevesinde enstalasyon sanatının eğitim süreçlerindeki konumu, öğrenciler üzerindeki etkileri ve uygulanma biçimlerine ilişkin çeşitli öneriler geliştirilmiştir. Bu öneriler, hem sanat eğitimi alanında uygulama yapan eğitimciler için hem de konuyu farklı açılardan incelemek isteyen araştırmacılar için yönlendirici bir nitelik taşımaktadır. Aşağıda yer alan alt başlıklarda, söz konusu öneriler hedef kitleler dikkate alınarak sınıflandırılmış ve sunulmuştur.

5.2.1. Eğitim ve Müfredat Önerileri

Eğitim ve müfredat önerileri, enstalasyon sanatının disiplinlerarası yapısından hareketle, sanat eğitimi programlarının daha esnek, bütüncül ve öğrenci odaklı bir biçimde yeniden ele alınmasını amaçlamaktadır. Bu kapsamda ve işbirlikçi öğrenme geliştirilen öneriler; disiplinlerarası yaklaşımın müfredata entegrasyonu, deneyimsel öğrenmeye dayalı uygulamaların desteklenmesi, kavramsal ve mekansal düşünme becerilerinin geliştirilmesi ile katılımcı ortamlarının oluşturulmasına odaklanmaktadır. Ayrıca, güncel sanat uygulamalarının müfredat içeriğine dahil edilmesi, öğrenci deneyimlerini merkeze alan değerlendirme süreçlerinin benimsenmesi ve öğretmen eğitimi ile kaynak geliştirme çalışmalarının güçlendirilmesi, önerilerin temel bileşenleri arasında yer almaktadır. Bu doğrultuda, öğrenci merkezli bir müfredat anlayışının benimsenmesi, disiplinlerarası özelliğe sahip enstalasyon sanatının eğitim süreçlerindeki potansiyelinin daha etkin ve sürdürülebilir biçimde kullanılmasına katkı sağlayacaktır.

5.2.1.1. Disiplinlerarası Yaklaşımın Müfredata Entegrasyonuna Yönelik Öneriler

Millî Eğitim Bakanlığı Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nda yer alan, öğrencilerin yaratıcı düşünme, eleştirel bakış açısı geliştirme, farklı ifade biçimlerini tanıma ve sanatsal üretim sürecine aktif katılım sağlama hedefleri doğrultusunda enstalasyon sanatı, disiplinlerarası bir öğrenme alanı olarak önemli bir potansiyel sunmaktadır. Görsel sanatlar derslerinde enstalasyon uygulamalarına yer verilmesi, öğrencilerin mekan, malzeme ve kavram ilişkilerini deneyimleyerek öğrenmelerine olanak tanırken; fen, sosyal bilgiler, Türkçe, matematik ve müzik gibi farklı derslerde edindikleri bilgi ve becerileri sanatsal üretim sürecine dâhil etmelerini desteklemektedir. Bu yönüyle enstalasyon sanatı, öğretim programında vurgulanan proje temelli, öğrenci merkezli ve deneyim odaklı öğrenme anlayışıyla örtüşmekte ve müfredata bütüncül bir yaklaşımla entegre edilebilmektedir. Enstalasyonun resim, heykel, mimarlık, tasarım, performans ve yeni medya gibi farklı sanat disiplinlerini bir araya getiren yapısı ise, öğrencilerin çağdaş sanata ilişkin farkındalıklarını artırarak çok yönlü ve yaratıcı bireyler olarak yetişmelerine katkı sağlamaktadır.

5.2.1.2. Deneyimsel Öğrenmeye Dayalı Uygulamalara Yönelik Öneriler

Öğrencilerin sanatsal sürece yalnızca gözlemci değil, aynı zamanda üretici ve dönüştürücü birer özne olarak katılımı teşvik edilmelidir. Deneyimsel öğrenme sayesinde öğrenciler bireysel yaratıcılıklarını ifade etmenin yanında, grup çalışmaları ile iş birliği, problem çözme ve eleştirel düşünme becerileri geliştirebilirler.

5.2.1.3. Kavramsal ve Mekansal Düşünme Becerilerinin Geliştirilmesine Yönelik Öneriler

Disiplinlerarası özelliği ile enstalasyon, sanat dallarının tümünden anlatım biçimi bağlamında yararlanması ile malzeme, uygulama ve sergileme biçimi açısından özgün bir yapı göstermektedir. Enstalasyon sanatı, farklı malzeme ve anlatımların birlikte kullanımı ile yerleştirildiği alana yeni bir kimlik kazandırmaktadır. Enstalasyon çalışmaları yapıları sağlanarak, öğrencilerin nesne, mekan ve izleyici ilişkisini kurmaları sağlanarak kavramsal düşünme becerileri desteklenmelidir. Özellikle 8. sınıf düzeyinde, soyut kavramları somutlaştırabilme yeteleri geliştiğinden, enstalasyon sanatına dayalı etkinlikler öğrencilerin yaratıcı düşünme, tasarım ve estetik farkındalıklarını güçlendirmelerine katkı sunacaktır.

5.2.1.4. Katılımcı ve İşbirlikçi Öğrenme Ortamlarına Yönelik Öneriler

Enstalasyon projeleri grup çalışmasına dayalı şekilde tasarlanmalı, öğrencilerin fikir üretme, görev paylaşımı ve ortak üretim süreçlerine aktif olarak katılmaları sağlanmalıdır. Bu yaklaşım, toplumsal sorumluluk bilincini, kültürel çeşitliliğe saygıyı ve empati becerilerini geliştirmede etkili olacaktır.

5.2.1.5. Müfredat İçeriğinde Güncel Sanat Uygulamalarına Yönelik Öneriler

Çağdaş sanatın temel ifade biçimlerinden biri haline gelen enstalasyon sanatı, öğrencilere güncel sanat anlayışını aktarmada önemli bir araç olacaktır. Müfredatta yalnızca geleneksel

sanat üretim yöntemleri değil, çağdaş sanat biçimleri de yer almalıdır. Böylelikle öğrenciler sanatın yaşayan, dönüşen bir alan olduğunun bilincine varacaktır.

5.2.2. Öğrenci Deneyimlerine Dayalı Değerlendirme Süreçlerine Yönelik Öneriler

Enstalasyon projelerinde değerlendirmenin, ürün odağının yanı sıra süreç, deneyim ve öğrenci algılarını da kapsayan bir nitelikte olması önerilmektedir. Yansıtıcı günlükler, öğrenci sunumları, grup tartışmaları ve öz değerlendirme formları müfredata entegre edilerek, öğrencilerin kendi öğrenmelerini fark etmeleri desteklenmelidir.

5.2.3. Öğretmen Eğitimi ve Kaynak Geliştirmeye Yönelik Öneriler

Görsel sanatlar öğretmenlerinin enstalasyon sanatı ve disiplinlerarası öğretim konularında hizmet içi eğitimlerle desteklenmesi önerilmektedir. Müfredatta enstalasyon çalışmalarının uygulanabilmesi için öğretim materyalleri, rehber kitapçıklar ve örnek etkinlik tasarımları geliştirilmelidir.

5.2.4. Öğrenci Merkezli Müfredat Önerisine Yönelik Öneriler

Araştırma bulguları, ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin enstalasyon çalışmalarını dersi daha eğlenceli, anlamlı ve farklı kıldığı yönünde algıladıklarını ortaya koymuştur. Bu durum, sanat eğitiminin öğrencilerin aktif katılımı ve deneyimleri üzerine inşa edilmesi gerektiğini göstermektedir. Öğrenci merkezli bir müfredat anlayışı, enstalasyon sanatını yalnızca bir sanat üretim biçimi olarak değil, aynı zamanda öğrencinin bireysel yaratıcılığını, işbirlikçi öğrenme becerilerini ve öğrenmeye yönelik motivasyonunu artıran bir pedagojik araç olarak ele almalıdır. Bu bağlamda, müfredatta enstalasyon uygulamalarına yer verilmesi, öğrencilerin dersi daha ilgi çekici bulmalarını sağlamak ve öğrenme sürecini içselleştirmelerine katkıda bulunmaktadır.

KAYNAKLAR

- Akay, A. (2008). *Ali Akay 6 Kasım 2006. Çağdaş Sanat Konuşmaları 3: 90'lı Yıllarda Türkiye'de Çağdaş Sanat*. Ed. Levent Çalıkoglu. İstanbul: YKY Yayınları. 17-48.
- Akman Dömbekci, H. ve Erişen, M.A. (2022). Nitel araştırmalarda görüşme tekniği. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22, (Özel Sayı 2): 141-160.
- Ataseven, Y. (2012). *20. yüzyıl plastik sanatlarında mekân kullanımının dönüşümü: Enstalasyon sanatı*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aksoy, A. (2007). *Giriş Olasılıklar, Duruşlar, Müzakere, güncel sanatta kamusal alan tartışmaları*. (Ed. Pelin Tan ve Sezgin Boynik). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Aksoy, C. (2021). *Cross-disciplinary Teaching Practices in Turkey*. *Eğitim Bilimleri Dergisi*.
- Alakuş A.O. ve Mercin, L., (2009). *Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar Öğretimi*, Ankara: Pegem Yayınları.
- Altındere, H. ve Süreyya, E. (2015). *User's Manual: Contemporary Art In Turkey 1975-* Bölüm 2: Sanatçılar. İstanbul: Revolver Yayınevi.
- Araslı, Ö. Y. (2003). *1987-2001 Yılları Arasında Düzenlenen Uluslararası İstanbul Bienalleri'ne Katılan Türk Sanatçılar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Antmen, A. (2017). *20.Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Artun, A. (2022). *Sanat manifestoları avangard sanat ve direniş*. İletişim Yayınları
- Artun, A. (2016). *Sanatın omurgası: Dada, yapısöküm, eleştiri*. İletişim Yayınları.
- Artut, K. (2004). *Sanat Eğitimi, Kuramları ve Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aybek, B. (2001). Disiplinlerarası (bütünleştirilmiş) öğretim yaklaşımı. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, (3): 1-7.
- Aykut, A. (2012). *Sanat eğitiminde estetik*. İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Baltacı, A. (2017). Nitel Veri Analizinde Miles-Huberman Modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED)*, 3(1): 1-15.
- Baltacı, A. (2018). Nitel Araştırmalarda Örnekleme Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. *BEÜ SBE Derg.*, 7(1): 231-274.

- Batu Ertung, B. (2022). James Turrell'in Işıkla Şekillenen Enstalasyonları. *İdil*, 97: 1325–1337. doi: 10.7816/idil-11-97-06
- Başbuğ, F. ve Başbuğ, Z. (2016) Görsel Sanatlar Eğitimi Üzerine Notlar *Akdeniz Sanat Dergisi*, 9(8).
- Başdemir, C. (2022). Etkileşimli *Dijital Enstalasyon* Tasarımları ve Bir Uygulama (Sanatta Yeterlik Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Berg, B. L. ve Lune, H. (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (Çev. Aydın H.). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Berger, J. (2023). *Görme Biçimleri*. İstanbul: Metis Yayınları
- Bertling, J. G. (2023). *Art education for a sustainable planet./Sürdürülebilir Bir Gezegen İçin Sanat Eğitimi*, K-12 Sınıflarında Ekopedagojiyi Benimsemek, Teachers College Press. (Disiplinlerarası ESD/ekosanat çerçevesi ve sınıf uygulamaları)
- Bishop, C. (2005). *Installation Art: A Critical History*. London, Tate Publishing.
- Buyurgan, S. ve Buyurgan, U. (2020). *Sanat Eğitimi ve Öğretimi. Eğitimin Her Kademesine Yönelik Yöntem ve Tekniklerle*, 87. Baskı. Ankara: Pegem Yayınları. 12-13.
- Bürger, P. (2024). *Avangard kuramı*, Çev. Erol Özbek ve Şeyda Öztürk, İstanbul, İletişim Yayıncılık
- Caldarola, E. (2024). *On affective installation art. Topoi*. Springer. <https://doi.org/10.1007/s11245-024-10032-z>
- Coşkun, R., Altunışık, R. ve Yıldırım, E. (2017). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: SPSS uygulamalı*. Sakarya: Sakarya yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2013). *Research Design: Qualitative, Quantitative, And Mixed Methods Approaches*. New York: Sage.
- Creswell, J.W. (2021). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* [Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches]. S. B. Demir ve M. Bütün, Trans. (Eds.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Creswell, J. W. ve Clark, V. L. P. (2016). *Designing And Conducting Mixed Methods Research*. New York: Sage
- Crowther, P. (2012). *The phenomenology of modern art: Exploding the boundaries of aesthetics*. Routledge.
- Çeken, M. ve İmamoğlu, V. (2011). Çağdaş sanat eğitiminin gerekliliği üzerine bir değerlendirme. *Sanat Eğitimi Dergisi*, 2(3): 45-56.

- Çekici, E. (2012). Günümüz sanatında disiplinlerarası yaklaşımlar. *Sanat Kuramı ve Eleştiri Dergisi*, 4(7): 101-118.
- Danacı Polat, B. ve Kayahan, Z. (2024). Olafur Eliasson'un enstalasyonları üzerine değerlendirmeler, *International Academic Social Resources Journal*, 9(3): 336-348. (e-ISSN: 2636-7637), DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.12598769>
- Danto, A. C. (2010), *Sanatın Sonundan Sonra, Çağdaş Sanat ve Tarihin Sınır Çizgisi*, Çev: Zeynep Demirsü, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Durukan, S. N. G., Taştan, T. R., ve Kurt, E. Ö. (2017). İstanbul'da kamusal alanda sergilenmiş enstalasyonlara ilişkin envanter çalışması (1990-2015). *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(8): 38-72. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/itobiad/issue/33435/347730>
- Edwards, A. ve Skinner, J. (2009). *Qualitative research in sport management*. Oxford: Elsevier.
- Erdoğan, S. (2018). *Yeni medya sanatı bağlamında dijital enstalasyon ve eğitimdeki yeri* Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Ergün, M. (2012). *Sanat eğitimi ve çağdaş yaklaşımlar*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Ertok Atmaca, A. (2011). Modern Sanat ve Bilgisayar Destekli Sanat Çalışmaları (Dijital Art), *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (37): 293-302. <https://dergipark.org.tr/en/pub/esosder/issue/6151/82627>.
- Eyüpoğlu, İ. (2024). Sanat Eğitiminde Kavramsal Yaklaşımlar: Resim-İş Öğretmenliği Programı Öğrencilerinin Kavramsal Sanat Deneyimleri ve Algıları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi* (62): 3711-3731. <https://doi.org/10.53444/deubefd.1534356>
- Freedman, K. (2003). *Teaching visual culture: Curriculum, aesthetics, and the social life of art*. Teachers College Press.
- Foster, H. (2004). *The Return of the Real: The Avant-Garde at the End of the Century*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Fu, X., Zsoka, A., Umuhire, R. (2020). *Multidimensional environmental awareness: affective, cognitive, and conative components*. [As cited in broader environmental awareness framework]
- Gazi, A. (2021). *Güncel Türkiye Sanatında Enstalasyon: Nesne ve Mekân Üstüne Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Goldberg, R. (2001). *Performance Art: From Futurism to the Present*. London: Thames & Hudson.
- Gombrich, E. H. J. (2024). *Sanatın Öyküsü*, Ömer Erduran ve Erol Erduran (Çev). İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Güler, K. (2014). Çağdaş Sanata Mekan Bağlamında Bir Bakış. *Tasarım+Kuram Dergisi*, 17: 39-52
- Gülhan, F. (2022). Türkiye’de Yapılmış STEAM / [STEM + A (Sanat)] Araştırmalarındaki Eğilimlerin Analizi. *Turkish Journal of Educational Studies*, 9(1): 23-46. <https://doi.org/10.33907/turkjes.737496>
- Günaydın Aslan, L. (2023). *Çağdaş Sanatta Nesne Mekan İlişkileri Bakımından Anlatımcı Bir Tavrı Olarak Enstalasyon*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi. Güzel Sanatlar Enstitüsü Resim Anasanat Dalı, İzmir.
- Güner, G. (2019). *Sanal Teknolojik Etkileşimler Bağlamında Dijital Enstalasyon*. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Resim Anasanat Dalı, Samsun.
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2017). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri felsefe-yöntem-analiz*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Gürkan, B. (2019). Ortaokul Öğretmenlerinin Disiplinler Ararası Öğretim Uygulamalarına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 9(1): 91-124
- Haidu, R. (2015). Installation art. Reading contemporary performance: Theatricality across genres, *kaprow* 12: 40–41. <https://doi.org/10.1145/763993.763994>
- Joselit, D. (2005). *Infinite Regress: Marcel Duchamp 1910–1941*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Kastner, J., ve Wallis, B. (1998). *Land and Environmental Art*. London: Phaidon Press.
- Kahraman, H. B., (2013). *Türkiye’de Çağdaş Sanat*, İstanbul: Akbank Sanat.
- Kandırılmaz, M. ve Üredi, P. (2024). Disiplinler arası öğretim uygulamalarında karşılaşılan sorunlar ve çözümler: Öğretim elemanı, okul yöneticisi ve öğretmen görüşleri. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(3): 1376-1399. <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2024.-1407292>.
- Kaplanoglu L. (2010). Sanatsal Bir Değer Olarak Kolaj, *Sanat Dergisi*.101
- Karataş, Z. (2017). Sosyal bilim araştırmalarında paradigma değişimi: Nitel yaklaşımın yükselişi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1): 68-86. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tushad/issue/31792/350444>
- Karatay, A. (2019). Duyulardan Algılara Kodlanan Sanat: İnteraktif Enstalasyon Sanatı. *ulakbilge*, 39: 511-518. doi: 10.7816/ulakbilge-07-39-01
- Katıracı, M., ve Kansu Çelik, F. (2019). Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi Görsel Sanatlar Dersi Öğretimine Yönelik Gözlem Sonuçları. *Sanat ve Tasarım Dergisi* (23): 179-203.
- Kılınç, S. (2024). Alternatif malzemenin düşsel ve görsel dili: Kurt Schwitters’in Merzbild asamblajları. *Bodrum Journal of Art and Design*, 3(1): 56-69.

<https://doi.org/10.58850/bodrum.1341117>

- Kıran, H. (2017). Puantiyeli Sonsuzluğun Obsesif Sanatçısı: Yayoi Kusama <http://web.archive.org/web/20160604193824/http://dergipark.ulakbim.gov.tr/sanat-tasarim/article/viewFile/5000187956/5000165382/> (10.04.2025).
- Kırca, M., Kaya, A., ve Özsavaş Uluçay, N. (2023). 17. İstanbul Bienali kapsamında sergi mekânlarının enstalasyon aracılığı ile başkalaşımı. *SDÜ ART-E Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi*, 32(16): 36.
- Kırıçoğlu, O.T. (2015). *Sanat, kültür, yaratıcılık görsel sanatlar ve kültür eğitimi öğretimi*. (2.baskı) içinde (2), Ankara: Pegem Akademi.
- Kumar, R. ve Pandey, S. (2025). Reframing Space: Exploring Video Installation as Pedagogy in Design Education. *ShodhShreejan: Journal of Creative Research Insights*, 2(1): 57–69. doi: 10.29121/ShodhShreejan.v2.i1.2025.25
- Küre, S. ve Özsrkıntı Kasap, H., (2023). Mekân ve Enstalasyon Kavramı İlişkisi: Tekstil Malzemesinin Yeri. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, (32): 79-104
- Kwon, M. (2002). *OnePlaceAfterAnother-Site-Specific Art andLoationalIdentity*, London: The Mit Press.
- Laçınbay, K. ve Azılıoğlu, K. (2020). Disiplinlerarası Interdisciplinary and Çok Alanlı Yaklaşımlarda Bir Varlık Göstergesi Olarak Sanat Nesnesi, *International Journal of Interdisciplinary and Intercultural Art*, 5(11).
- Lazzarato, M. (2017). *Sanat ve politika: Estetik rejim içinde sanatın rolü* E. Onur (Çev.). Sel Yayıncılık, 40.
- Lee, D., Kim, E., ve Patel, F. (2023). *Bridging Knowledge and Skill through Interdisciplinary Curriculum*. *International Journal of Pedagogy*.
- Marques Ibanez, A. M. (2024). Spaces for aesthetic creation and experimentation in art education: installation as genre for teaching and learning. *International Journal of Education & the Arts*, 25 (6). <http://doi.org/10.26209/ijea25n6>
- McNabb, D. E. (2015). *Research Methods For Political Science: Quantitative And Qualitative Methods*. London: Routledge.
- MEB (2018). *Görsel Sanatlar öğretim programı* (1-8 Sınıflar). Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber*, Çev: S. Turan, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Müller, S., ve Chen, H. (2024). *Advanced Cognitive Gains from Interdisciplinary Instruction*. *European Journal of Learning*.

- Neuman, L. W. (2014). *Social Research Methods: Qualitative And Quantitative Approaches* (Seventh Ed.). Essex: Pearson Education Limited.
- Oliveira, N. (2005). *Yeni Milenyumda Enstalasyon Sanatı Duyular İmparatorluğu*, O. Akınay (Çev). İstanbul: Akbank Yayınları
- Orkan ve Benli (2024), *Installation as a Practice in Architecture: Young Architects Program (YAP) Bodrum Journal of Art and Design dergisi*.
- Özayten, N. (2015). *Türkiye’de Obje Sanatı/ Kavramsal Sanat/ Post-Kavramsal Sanat Eğilimleri, Kullanma Kılavuzu: Türkiye’de Güncel Sanat 1975-2015*, Haz. Süreyya Evren, Halil Altındere, İstanbul: Art-Ist Prodüksiyon Yayıncılık,
- Özçam, I., (2022). Assist. Prof. Dr., Mimar Sinan Fine Arts University, Department of Interior Architecture, *Online Journal of Art and Design*, 10(3).
- Özkan Bilgiç, S. (2024). *Yerleştirme (Enstalasyon) ve Yer-Mekana Özgü Yerleştirme Sanatı: Sanatçının Yer-Mekan Tanımı Üzerine Bir İrdeleme*, Sanatta Yeterlik Tezi. Eskişehir: Eskişehir Anadolu Üniversitesi, İç Mimarlık Anasanat Dalı,
- Özeskici, E. (2023). Biyo ve ekolojik sanat bağlamında yedinci kıta. ARTS, *Arts Artuklu Sanat ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 59-74.
- Özsoy, V. (2006). *Görsel Sanatlar Eğitiminde Uygulamalar*, Ankara: Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları No: 4, 19.
- Öztürk, A. B. (2021). *Disiplinlerarası yaklaşımların eğitim uygulamalarındaki rolü. Eğitim ve Bilim Dergisi*, 46(2): 123–140.
- Öztürk, C. (2009). *Çevre eğitimi ve sürdürülebilir kalkınma*. Ankara: Pegem Akademi.
- Patton, M. Q. (2005). *Qualitative Research*. New York: John Wiley & Sons, Ltd.
- Paul, C. (2008). *Digital Art* (Second Edition). London: Thames & Hudson.
- Pelvanoğlu, M. (2009). *Çağdaş Sanata Dair: Türkiye’de Güncel Sanatın Anatomisi*. İstanbul: İletişim Yayınları. 45.
- Punch, K. F. (2005). *Sosyal araştırmalara giriş*, Bayrak D., Arslan H. B. ve Z. Akyüz (Çev.) Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Renkçi, T. (2016). Sanat, doğa ve teknoloji ekseninde sanatçılar ve yapıtları. *İdil Dergisi*, 5(19): 159-180.
- Rubin, A. ve Babbie, E. R. (2016). *Empowerment Series: Research Methods For Social Work*. Boston: Cengage Learning <https://doi.org/10.1177/1049731514547906>
- Poroy, A. (2014). Sanat ve bilimin kesişiminde bir yerleştirme sanatçısı: James turrall. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 6(6): 212-223. <http://doi.org/10.20488/austd.16305>

- Sağlamtimur, M. (2011). *Modern Sanatta Kolaj ve Assemblage*. 108–109.
- Şahinkaya, S. ve Aladağ, E. (2013). Çağdaş sanatın eğitimdeki yeri ve önemi. *Eğitim ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 1(1): 23-34.
- San, İ. (2010). *Sanat eğitimi kuramları*. (3. Baskı). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Sarıkartal, Z. (2007). Sanat Alanının Küresel Kurumsallaşması ve Yerleştirmenin (Enstalasyon) Gelişimi, *Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Yazıları*, Ankara, Bahar. 16.
- Scholte, T. (2021). *Conservation of installation art: Understanding the artist's intent*. Amsterdam University Press.
- Semahat, E. (2018). *Sanat ve Bilim İlişkisinin Eğitime Yansıması Hakkında Öğretim Elemanlarının Görüşlerinin Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Sui, G. Yodmalee, B. (2024). Exploring the educational potential of immersive new media and installation art. *Journal of Education and Learning*, 13(1). 2024 ISSN 1927-5250 E-ISSN 1927-5269
- Süzen, H. (2018). Modern batı sanat akımlarının güncel sanata katkıları. *Uluslararası Beşerî ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, 2(1): 20-30.
- Sözen, H. (2018). *Sanatta disiplinler arası bir yaklaşım: enstalasyon sanatı ve Genco Gülan örnekleme*, Yayınlanmış Yüksek lisans tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Sürmeli, K. (2012). *Dada Hareketinde Kavramsal Sanat*. Yüksek lisans tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Şahiner, R. (2008). *Sanatta Postmodern Kırılmalar ya da Modernin Yapıbozumu*, İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Türkdoğan, T. (2014). *Sanat Kültür Politika: Modernizm Sonrası Tartışmalar*, Ankara, Nobel Yayıncılık: 132.
- Tanyel, B. Ç. ve İnce, M. (2019). Kavramsal sanat uygulamalarıyla öğrencilerin sanatsal ifade biçimlerinin geliştirilmesine ilişkin eylem araştırması. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 7(1): 438-469.
- Taştan, R. T. (2018). *Türkiye' de Çağdaş Sanatta Yerleştirme (Enstalasyon) ve Kültür*, Gazi Üniversitesi, Sanatta Yeterlik Tezi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Resim Anasanat Dalı, Ankara.
- Tekindal, M. ve Uğuz Arsu, Ş. (2020). Nitel Araştırma Yöntemi Olarak Fenomenolojik Yaklaşımın Kapsamı ve Sürecine Yönelik Bir Derleme. *Ufkun Ötesi Bilim Dergisi*, 20(1): 153-172.

- Toluyağ, D. (2020). Sanat Pratiğinde Enstalasyon, Mekan ve Nesne. *Akademik Sanat*, 5(11), 101-114.
- Turna, Ö., Bolat, M. ve Keskin, S. (2012). Disiplinlerarası yaklaşım: müzik, fizik, matematik örneği. X. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi'nde sunulan bildiri. Niğde, Türkiye, 27-30 Haziran.
- Tutar, H. (2023). Nitel araştırma deseni belirleme ölçütleri ve gerekçelendirilmesi. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25(1): 334–355.
- Tuzlak, B. (2004). *Sanat eğitimi ve çevre ilişkisi, ilköğretim (6.7.8.) sınıf öğrencilerinin sanat eğitimi ve sanat eğitiminin çevredeki sanatsal objelere etkisine ilişkin görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi. Yayın No:190386.
- TYMM. (2025). Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, Görsel Sanatlar Dersi 5. ve 9. sınıflar).
- Uğrul, D. E. (2022). *Sanatta Malzemeye İfadenin Doku Bağlamında İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir
- Ulus, H. (2024). *Sanat Eğitimi STEAM & Yaratıcılık*, Çanakkale: PA Paradigma Akademi Basın Yayın Dağıtım.
- Ülger, K. (2015). Sanat Eğitiminin Düşünme Becerileri Üzerine Etkisi, *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı 206/ Bahar
- Üner, S. (2013). *Kübizm ve Görsel Algı*. *Akademik Sanat Tasarım ve Bilim Dergisi* 5 (1).
- Pooke, G., ve Whitham, D. (2018). *Contemporary art: A critical introduction* (2nd ed.). Routledge.
- Sarıkartal, Z. (2007). *Sanat Alanının Küresel Kurumsallaşması ve Yerleştirmenin (Enstalasyon) Gelişimi*, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Yazıları Bahar (16), Ankara.
- Özkan Bilgiç, S. (2024). *Yerleştirme (Enstalasyon) ve Yer-Mekana Özgü Yerleştirme Sanatı: Sanatçının Yer-Mekan Tanımı Üzerine Bir İrdeleme*, Sanatta Yeterlik Tezi, Anadolu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İç Mimarlık Ana Sanat Dalı, Eskişehir
- Süzen, H. N. (2010). Sanatta Disiplinlerarası Bir Yaklaşım: Enstalasyon Sanatı ve Genco Gülan Örnekleme, *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1(6): 147-162.
- Üner, Ö. (2013) Malzemeye Karşı Malzeme. RH Dergisi. S:1https://www.academia.edu/8052353/Malzemeye_Kar%C5%9e1_Malzeme_Rh_Derg%C4%B0s%C4%B0 (01.02.2025).
- Whitham, G., ve Pooke, G. (2018). *Çağdaş sanatı anlamak*. (T. Göbekçin, Çev.). İstanbul: Hayalperest Yayınevi.

- Uzun Gedikli, A. ve Ayaydın, H. (2024). Görsel sanatlar eğitiminde yetenek ve beceri kavramı. *Art Dergi*, 3(3): 74-93.
- Yakman, G., ve Lee, H. (2012). The STEAM educational framework: Transdisciplinary teaching and learning. *Inquiries Journal*, 4:2.
- Yarımca, Ö. (2011). Disiplinlerarası yaklaşıma dayalı bir durum çalışması. *Akademik Bakış Dergisi*, 25: 1-22.
- Yıldım, E. (2014). *İlköğretim 8. Sınıf Görsel Sanatlar Dersinde Kavramsal Sanat Uygulamalarına İlişkin Algılar (Denizli İli Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Denizli.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021) *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, M. (2012). Sanat eğitimi yoluyla çevre bilinci kazandırma. *Sanat Eğitimi Dergisi*, 1(2): 45-58.
- Yücel, G. ve Ciritci, İ. (2020). Uluslararası İstanbul Bienali (1987-2019) Sergi Mekânları. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 10(21): 86-100 DOI: 10.16950/iujad.722296.
- Zerrin, K. (1995). *Çocuğun Görsel Sanat Eğitimi*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. 32.
- Zohny, H. (2025). *Installation art as a visual art that supports the presence of audience. Egyptian Journal of Art Studies*. https://journals.ekb.eg/article_395721.html (10.05.2025).
- Özel Sağlamtimur, Z. (2011). *Fotoğrafçılık Tarihinde Teknik ve Kültürel Dönüşümler*, İstanbul, Ege yayınları.

İNTERNET KAYNAKLARI

URL-1

(2025).<http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=36&RecID=601> (04.08.2025).

URL-2 (2025). https://en.wikipedia.org/wiki/Museum_of_Modern_Art (05.08.2025).

URL-3 (2025). <https://www.icmimarlikdergisi.com/2018/09/21/dunyanin-ilk-dijital-sanat-muzesi-tokyoda-acildi/> (07.08.2025).

URL-4 (2025). Art.art. Refik Anadol: Creating narratives where art, science and technology collide. Art.art Blog. <https://art.art/blog/refik-anadol-creating-narratives-where-art-science-and-technology-collide> (12.08.2025).

ŞEKİLLER KAYNAKLARI

URL-1 (2025). https://tr.wikipedia.org/wiki/Nadire_kabineleri, Domenico Remps, Merak Kabini, yaklaşık 1690, (04.02.2025).

- URL-2 (2025). <https://www.wikiart.org/en/georges-braque/violin-and-pipe-le-quotidien-1913> Georges Braque, Keman ve Pipo, 1913, (05.02.2025).
- URL-3 (2025). <https://www.sanatinoykusu.com/marcel-duchamp/> Ducamp, 1917, (08.02.2025).
- URL-4 (2025). <https://www.wikiart.org/en/kurt-schwitters/merzbau-seen-from-the-outside-1933> Kurt Schwitters, Merz, 1933, (12.03.2025).
- URL-5 (2025). <https://www.moca.org/exhibition/michael-heizer-double-negative-1969> Micheal Heizer, “Double Negative” Arazi Sanatı, Nevada Çölü, 1969, (04.04.2025).
- URL-6 (2025). <https://www.researchgate.net/figure/El-Lissitzky-Proun-Space-1923-reconstruction-1> El Lissitzky Proun Odası, 1923, (06.04.2025).
- URL-7 (2025). <https://www.tate.org.uk/art/artists/yayoi-kusama-8094/introduction-yayoi-kusama> Yayoi Kusama, Sonsuzluk Odaları, (11.04.2025).
- URL-8 (2025). <https://www.galerinevistanbul.com/tr/artists/49-fusun-onur/works/10032-fusun-onur-zamanin-ikonlari-1990/> Füsün Onur, Zamanın İkonları, 1990, (20.04.2025).
- URL-9 (2025). <https://argonotlar.com/cember-gore-serhat-kiraz-kadim-arzular-ve-itiraf-edilen-Serhat-Kiraz-Enstalasyon>, (03.05.2025).
- URL-10 (2025). <https://yapidergisi.com/venedik-bienali-60-uluslararasi-sanat-sergisi-turkiye-pavyonu-gulsun-karamustafayi-agirlayacak/> Gülsün Karamustafa, Enstalasyon, Hamburger Bahnhof, 2024, (03.05.2025).
- URL-11 (2025). <https://artdogistanbul.com/limbo-contemporary-istanbul-vakfinda/> Nil Yalter, Kahire Mısır, 1938, (09.05.2025).
- URL-12 (2025). <https://alchetron.com/Serkan-%C3%96zkaya> Serkan Özkaya, Enstalasyon, (12.05.2025).
- URL-13 (2025). <https://www.wikiart.org/en/ayse-erkmen/plan-b-2011> Ayşe Erkmen, “B Planı” Enstalasyonu, 2011, (19.05.2025).
- URL-14 (2025). <https://burchfieldpenney.org/about/news/article:05-15-2013-5-30am-a-review-of-em-phora-em-by-michael-beyser/> Ann Hamilton, *Phora*, 2005, (02.06.2025).
- URL-15 (2025). <https://a-part.online/apartkat/i-like-america-and-america-likes-me/> Joseph Beuys, “Amerika’yı Seviyorum Amerika’da Beni” Enstalasyonu, 1974, New York, (21.06.2025).
- URL-16 (2025). <https://4columns.org/deitcher-david/carolee-schneemann> Carolee Schneemann, İzlemeler Performansı, New York, 1973, (09.07.2025)

- URL-17 (2025). <https://www.dailyartmagazine.com/story-damien-hirst-shark/> Damien Hirst, Yaşayan Birinin Zihninde Ölümün Fiziksel İmkansızlığı, 1991. (09.07.2025)
- URL-18 (2025). <https://www.lissongallery.com/exhibitions/carolee-schmeemann> Carolee Schmeemann Enstalasyonu, (02.08.2025).
- URL-19 (2025). https://t24.com.tr/yazarlar/gulay-kazancioglu/chiharu-shiota-dan-dunyalar-arasinda-bir-sergi-250-kilometre-uzunlugunda-iple-orulen-kirmizi-aglar-tarihi-limanda-sizi-bekliyor,47241#google_vignette Shiota, İstanbul Modern, 2024, (18.08.2025).
- URL-20 (2025). <https://www.artforum.com/events/huseyin-bahri-alptekin-190845/> Hüseyin Bahri Alptekin ve Michael Morris Enstalasyonu, 1992, (20.08.2025).
- URL-21 (2025). <https://eskaparate.co/el-dia-que-doris-salcedo-junto-1-550-sillas/> Doris Salcedo'nun Enstalasyonu, 2023, İstanbul Bienali, (20.08.2025).
- URL-22 (2025). <https://www.smb.museum/en/exhibitions/detail/joseph-beuys> Joseph Beuys, "20. Yüzyılın Sonu" Enstalasyonu, 1982-1983. (21.08.2025)
- URL-23 (2025). <https://www.kemperartmuseum.wustl.edu/on-view/on-view/ai-weiwei-bare-life-20192020/filter/past/page/2> Ai Weiwei Enstalasyonu, Mildred Lane Kemper Sanat Müzesi, 2019, (21.08.2025).
- URL-24 (2025). <https://alchetron.com/Serkan-%C3%96zkaya> Serkan Özkaya, "Dünya İşçileri" Enstalasyonu, Postmasters Galeri, New York, 2020, (21.08.2025).
- URL-25 (2025). <https://dacistanbul.com/christo-ve-jeanne-claudeun-hayali-larc-de-triomphe-wrapped-acildi/> Christo ve Jeanne Claude Enstalasyonu, Paris, 1975-1985, (21.08.2025).
- URL-26 (2025). <https://hepworthwakefield.org/whats-on/allan-kaprow-yard-19612014/> Allan Kaprow, The Calder, Yard Enstalasyonu, 1961-2014, (01.08.2025).
- URL-27 (2025). <https://www.moma.org/audio/playlist/288/3732> James Turrel, Toplantı, Modern Sanat müzesi, New York, 2016, (03.08.2025).
- URL-28 (2025). <https://www.wikiart.org/en/olafur-eliasson/one-way-colour-tunnel-2007> Olafur Eliasson, "Su, Işık, Sis", 2007, (03.08.2025).
- URL-29 (2025). <https://www.sarkis.fr/1986/caylak-sokak-2/> Sarkis, Çaylak Sokak Enstalasyonu, Maçka Sanat Galerisi, 1986, (17/02/2025).
- URL-30 (2025). https://en.wikipedia.org/wiki/Dan_Flavin, Flavin, Enstalasyon, Ren-Elbe Bilim Parkı, 1996. (13.03.2025).
- URL-31 (2025). https://tr.wikipedia.org/wiki/Robert_Smithson, Robert Smithon, Spiral Mendirek Arazi sanatı, Utah, ABD, 1970 (13.03.2025).

- URL-32 (2025). <https://tzv.org.tr/kultur-sanat/enstalasyon-sanati-ve-dunyada-ilgi-goren-ornekleri/> Ekkehard Altenburger, Ayna Ev (13.03.2025).
- URL-33 (2025). <https://www.ekac.org/genesis.html> Eduardo Kac, Genesis, 1999 (04.08.2025).
- URL-34 (2025). <https://walkerart.org/magazine/mel-chin-revival-field-peter-boswell-rufus-chaney-eco-art> Mel Chin'in Tarla Maketi Enstalasyonları, 1991, (04.08.2025).
- URL-35 (2025). <https://tzv.org.tr/kultur-sanat/enstalasyon-sanati-ve-dunyada-ilgi-goren-ornekleri/> Mel Chin'in Tarla Maketi Enstalasyonları, 1991, (04.08.2025).
- URL-36 (2025). <https://www.facebook.com/itusanatart/posts/eriyen-sadece-siz-degilsiniznele-azevedo-eriyen-insanlar-melting-menk%C3%BCresel-%C4%B1s%C4%B1n/2925981134302325/> Nele Azevedo, Eriyen İnsanlar Enstalasyonu. (04.08.2025).
- URL-37 (2025). Pakui Hardware, Donanımı Düşük Formda Sergisi, MAXXI Müzesi, Roma, 2018. <https://www.maxxi.art/tr/etkinlikler/düşük-form/> (19.08.2025).
- URL-38 (2025). Nam June Paik Enstalasyon <https://wikioo.org/tr/paintings.php?refarticle=AQR9JF&titlepainting=Megatron+Matrix&artistname=Nam+June+Paik> (03.08.2025).
- URL-39 (2025). Refik Anadol Refik Anadol, <https://artam.com/makaleler/sergiler/refik-anadolun-moma-cikartmasi> (03.08.2025)
- URL-40 (2025). Ekkehard Altenburger, Ayna Ev. Ekkehard Altenburger – Ayna Ev (Mirror House) <https://tzv.org.tr/kultur-sanat/enstalasyon-sanati-ve-dunyada-ilgi-goren-ornekleri/> (01.02.2025)
- URL-41 (2025). Anish Kapoor, Getto Kapısı'ndaki Moriah Dağı, 2022. <https://www.lissongallery.com/studio/anish-kapoor-in-venice> (01.02.2025)
- URL-42 (2025). Carolee Schneemann, Dört Kürk Kesme Tahtası, 1962-1963. <https://www.moma.org/collection/works/196031> (03.08.2025).
- URL-43 (2025). Ann Hamilton, Yoksunluk ve Aşırılıklar, 1989. <https://www.artchive.com/artwork/privation-and-excesses-ann-hamilton-1989/> (07.08.2025).

EKLER

Ek 1: Etik kurul onayı



T.C.
BARTIN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu
Onay Belgesi

TOPLANTI SAYISI
14

KARAR SAYISI
1

TOPLANTI TARİHİ
6.11.2024

Protokol No:	2024-SBB-0834
Araştırmanın Başlığı:	Disiplinlerarasılık Bağlamında Enstalasyon Sanatı: Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Deneyim ve Algıları
Proje Yürütücüsü:	Dilek MENTEŞ
Başvuru Formunun Geliş Tarihi:	11.10.2024

Başvuru dosyasında etik sorun oluşturabilecek sorular/maddeler, süreçler ya da unsurlar bulunmadığından 06.11.2024 tarihli ve 14 numaralı toplantıda 2024-SBB-0834 numaralı başvuruya araştırma için ETİK KURUL ONAY belgesinin verilmesine karar verilmiştir.

Prof. Dr. Ayla ÇETİN DİNDAR
Başkan

Doç. Dr. Hilal UYSAL
Başkan Yardımcısı

Doç. Dr. Mehmet
ALTUNMERAL
Üye

Doç. Dr. Özge ÖZGÜR
Üye

Doç. Dr. Sevda KAMAN
Üye

Dr. Öğr. Üyesi Nergiz TEKE
Üye

Dr. Öğr. Üyesi Sevim Handan
YILMAZ
Üye

Ek 2: Enstalasyon sanatı bilgi formu

Öğrencinin Adı-Soyadı:

Sınıfı:

- “Enstalasyon” hakkındaki bilgi düzeyiniz nasıldır?

.....

.....

.....

.....

- “Enstalasyon sanatı” denilince aklınıza ne geliyor?

.....

.....

.....

- Daha önce hiç enstalasyon sanatı çalışması gördünüz mü? Gördüyseniz açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

- Çağdaş sanat bağlamında, enstalasyon sanatı deneyimine sahip misiniz? Cevabınız evet ise açıklar mısınız?

.....

.....

.....

Ek 3: Veli onam formu

Tarih:

Sayın Veli,

Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Resim-İş Eğitimi Yüksek lisans öğrencisiyim. Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde yapmakta olduğum yüksek lisans eğitimi kapsamında, “Disiplinlerarasılık Bağlamında Enstalasyon Sanatı: Ortaokul 8.Sınıf Öğrencilerinin Deneyim Ve Algıları” başlıklı bir araştırma ile, ortaokul 8. sınıf “ortaöğretim görsel sanatlar dersi programlarında yer alan görsel sanatlar dersinin yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik kazanımları içinde bulunan bilişsel, duyuşsal ve psikomotor beceriler geliştirme hedefleri dahilinde mekan içinde atık malzeme kullanımı, üç boyutlu, geri dönüşüm, sürdürülebilirlik algısı oluşturmaya imkan tanıyan, pek çok sanat disiplini içinde barındıran enstalasyon örneklerini planlamaya dâhil etmek” odağında yürütülmeye dayalı yapılandırılmış bir görsel sanatlar dersinin nasıl gerçekleştirilebileceği üzerine araştırma yapma amacındayım. Bu uygulamalar için 8/B’de bulunan velisi olduğunuz öğrencilerle haftada 1 ders saati olan görsel sanatlar dersini, 2 hafta süreyle proje kapsamındaki etkinlikler doğrultusunda işleyeceğim. Uygulamalarım, öğretilmek istenenler kapsamında seçilecek sanat çalışmalarının öğrenci ilgileriyle ilişkili sorgulama ve anlamlandırmalarına dayalı yapılandırılacak etkinliği içermektedir. Yaklaşık 2 haftalık uygulama fotoğraflanacak, öğrencilere uygulama öncesi uygulama sonrası ve uygulama esnasında belirli sorular ile görüşleri alınacak.

- Bu çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır.
- İsim yazmak ya da kimliği açığa çıkaracak bir bilgi vermek zorunda değildir, araştırmada katılımcıların isimleri gizli tutulacaktır.
- Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.
- İstemeniz halinde sizden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır.
- Öğrencilerden toplanan veriler korunacak ve araştırma bitiminde arşivlenecek veya imha edilecektir.
- Veri toplama sürecinde/süreçlerinde öğrencilere rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru/talep olmayacaktır. Yine de katılımı sırasında öğrenci herhangi bir sebepten rahatsızlık hissettiğini belirtirse çalışmadan istediği zamanda ayrılabilir. Çalışmadan ayrılması durumunda öğrenciden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacak ve imha edilecektir.

Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim.

Dilek MENTEŞ

Lütfen, velisi olduğunuz öğrencinin çalışma kapsamına alınması ya da alınmaması konusundaki görüşünüzü aşağıda belirtiniz. İlginiz için teşekkür ederim.

İzin veriyorum	☐
İzin vermiyorum	☐

Velinin Adı- Soyadı:

İmza:



Ek 4: Yarı yapılandırılmış bireysel görüşme formu

Araştırma Konusu: Disiplinlerarasılık Bağlamında Enstalasyon Sanatı: Ortaokul 8.Sınıf Öğrencilerinin Deneyim Ve Algıları

Görüşmecisi:

Tarih:

Saat (Başlangıç-bitiş) :

Katılımcı:

Kod:

Sınıfı:

1. GİRİŞ

Merhaba değerli öğrencilerim. Bartın Üniversitesi Resim-İş Öğretmenliği Yüksek Lisans öğrencisiyim ve tez sürecinde bulunmaktayım. “Disiplinlerarasılık Bağlamında Enstalasyon Sanatı: Ortaokul 8.Sınıf Öğrencilerinin Deneyim Ve Algıları” başlıklı araştırma tezimi yürütmekteyim.

Araştırma, belirlenen görüşme formundaki soruların yanıtlanması ve ses kaydına alınması suretiyle yüz yüze gerçekleştirilecektir. Görüşme yaklaşık 15-20 dakika sürecek olup, “kişisel bilgileriniz gizlilik esasına göre yalnızca tarafımda saklı tutulacaktır.” Çalışmama katkı sağlamak için soruları yanıtlamanız yeterlidir. Değerli zamanınızı ayırdığınız için şimdiden teşekkür ederim.

Araştırma konumu gerçekleştirmek üzere siz değerli öğrencilerimin fikirlerine ve yorumlarına ihtiyacım var. Aşağıdaki alt başlıklara yanıt alabilmek üzere görüşme formu hazırlayacak ve analize tabi tutacağım. Bu çalışmada tüm kişisel verilerinizin gizlilik ilkesi çerçevesinde korunacağını belirtmek isterim. Görüşmemiz, sizlere sunulan görüşme formundaki sorulara vereceğiniz yanıtlar doğrultusunda daha ayrıntılı bir şekilde şekillenecektir. Uygun görürseniz, görüşmemize başlamak isterim.

2. GÖRÜŞME SORULARI:

1. Ortaokul 8. Sınıf öğrencileri, disiplinlerarasılık bağlamında enstalasyon öğretimi öncesinde, nasıl deneyimlere sahiplerdir?
 - 2.1.Uygulama yaptığınız enstalasyon çalışması hakkında bilgi verir misiniz?
2. Yapmış olduğumuz uygulama sürecini nasıl değerlendirirsiniz?
 - 1.1: Yapmış olduğumuz uygulamada dikkatinizi çeken noktalar nelerdir?
 - 1.2: Uygulama sürecinde neler yaptınız?
3. Enstalasyon uygulamaları hakkındaki olumlu/olumsuz görüşleriniz nelerdir?

3.1: Uygulama sırasında zorlandığınız yönler nelerdir?

4. Enstalasyon uygulamalarının görsel sanatlar derslerinde kullanılması konusunda neler düşünüyorsunuz?

3. SON SÖZ

1. Sizlere soracağım sorular sona erdi. Bu aşamada eklemek istediğiniz herhangi bir şey var mı?
2. Araştırmama zaman ayırdığınız ve katkı sağladığınız için çok teşekkür ederim.

Dilek MENTEŞ



Ek 5: Haftalık ders planları

Enstalasyon Sanat Uygulamaları Dersi Haftalık Ders Planı (1. Hafta)

BÖLÜM 1	
Ders	Görsel sanatlar
Konu	Enstalasyon sanat uygulaması
Sınıf	8
Süre	40 dak. (1 ders saati)

BÖLÜM 2	
Kazanımlar	• Enstalasyon sanatının temel özelliklerini ve diğer sanat dallarından farklarını açıklar. • Günlük yaşamdan nesneleri kullanarak anlamlı bir enstalasyon tasarımı oluşturur. • Farklı malzeme ve mekân düzenlemeleriyle duygu, düşünce veya toplumsal bir mesajı görsel biçimde ifade eder. • Enstalasyon çalışmalarında bireysel yaratıcılığını ve estetik duyarlılığını ortaya koyar. • Tamamlanan enstalasyon çalışmalarını biçim, içerik ve anlatım yönünden değerlendirir. • Sanatın mekânla kurduğu ilişkiyi fark eder ve sanatın günlük yaşamdaki yerini tartışır.
Öğrenme,Öğretme Yöntem ve Teknikleri	Soru-cevap, anlatım, grup çalışması
Kullanılacak Malzemeler	Plastik su şişeleri, çöp poşetleri, tabureler, resim defteri
	Antmen, A. (2008). <i>20.Yüzyılda batı sanatında akımlar</i> , İstanbul: Sel Yayıncılık. Antmen, A. (2014). <i>Sanatçılardan yazılar ve açıklamalarla 20. yüzyıl batı sanatında akımlar</i> . İstanbul: Sel Yayıncılık. Artun, A. (2022). Sanat manifestoları avangard sanat ve direniş. İletişim Yayınları Aydın, İ. ve Zümrüt, Y. (2013). Doğa ve sanat ekseninde farklı yaklaşımlar. <i>Sanat ve Tasarım Dergisi</i> , 4 (4): 53-78. Bürger, P. (2019). <i>Avangard kuramı</i> , çev. Özbek, E. ;

Kaynaklar	Öztürk, Ş. İstanbul: İletişim Yayınları, 31-32 s. Danto, A. C. (2010), <i>Sanatın Sonundan Sonra, Çağdaş Sanat ve Tarihin Sınır Çizgisi</i>, Çev: Zeynep Demirsü, İstanbul: Ayrıntı Yayınları. Godfrey, T. (2024). <i>Çağdaş sanatın Öyküsü</i>, çev. Alpay, E. B., Hayalperest Yayınevi, İstanbul İşler, A. Ş. (2004). Meb (2024). Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Oliveira, N. (2005). Yeni Milenyumda Enstalasyon Sanatı Duyular İmparatorluğu, Çev: Akınhay, İstanbul: Akbank Kültür sanat Yayınları.
Öğretme-Öğrenme Süreci	Öğrencilerin konuya ilişkin mevcut bilgilerini belirlemek amacıyla, enstalasyon kavramı ve enstalasyon sanatı hakkında bildiklerini yazmaları için 4 sorudan oluşan bilgi formları dağıtılır. Öğrencilere bu formu doldurmaları için 10-15 dakikalık süre verilir ve sürenin sonunda formlar toplanır. Ardından, araştırmacı tarafından hazırlanan slayt sunumu aracılığıyla enstalasyon sanatının ortaya çıkışı, öncü sanatçıları, örnek çalışmalar ve çağdaş sanattaki yeri hakkında bilgi aktarılır. Son olarak, bir sonraki derste gerçekleştirilecek enstalasyon uygulaması için gerekli malzemeler öğrencilerle birlikte belirlenerek, gelecek derse hazırlıklı olarak gelmeleri üzerinde durulur.
Değerlendirme	Bilgi formunda sorulan sorulara öğrencilerin vermiş oldukları yanıtlar incelenir. Öğrencilerin enstalasyon kavramını algılayış düzeyleri değerlendirilir.

Enstalasyon Sanat Uygulamaları Dersi Haftalık Ders Planı (2. Hafta)

BÖLÜM 1	
Ders	Görsel sanatlar
Konu	Enstalasyon sanat uygulaması
Sınıf	8
Süre	40 dak. (1 ders saati)

BÖLÜM 2	
Kazanımlar	• Enstalasyon sanatının temel özelliklerini ve diğer sanat dallarından farklarını açıklar. • Günlük yaşamdan nesneleri kullanarak anlamlı bir enstalasyon tasarımı oluşturur. • Farklı malzeme ve mekân düzenlemeleriyle duygu, düşünce veya toplumsal bir mesajı görsel biçimde ifade eder. • Enstalasyon çalışmalarında bireysel yaratıcılığını ve estetik duyarlılığını ortaya koyar. • Tamamlanan enstalasyon çalışmalarını biçim, içerik ve anlatım yönünden değerlendirir. • Sanatın mekânla kurduğu ilişkiyi fark eder ve sanatın günlük yaşamdaki yerini tartışır.
Öğrenme,Öğretme Yöntem ve Teknikleri	Soru-cevap, anlatım, grup çalışması
Kullanılacak Malzemeler	Plastik su şişeleri, çöp poşetleri, tabureler, resim defteri
Kaynaklar	Antmen, A. (2008). <i>20. Yüzyılda batı sanatında akımlar</i> , İstanbul: Sel Yayıncılık. Antmen, A. (2014). <i>Sanatçılardan yazılar ve açıklamalarla 20. yüzyıl batı sanatında akımlar</i> . İstanbul: Sel Yayıncılık. Artun, A. (2022). Sanat manifestoları avangard sanat ve direniş. İletişim Yayınları Aydın, İ. ve Zümrüt, Y. (2013). Doğa ve sanat ekseninde farklı yaklaşımlar. <i>Sanat ve Tasarım Dergisi</i> , 4 (4): 53-78. Bürger, P. (2019). <i>Avangard kuramı</i> , çev. Özbek, E. ; Öztürk, Ş. İstanbul: İletişim Yayınları, 31-32 s. Danto, A. C. (2010), <i>Sanatın Sonundan Sonra, Çağdaş Sanat ve Tarih</i>

Kaynaklar	Antmen, A. (2008). <i>20.Yüzyılda batı sanatında akımlar</i>, İstanbul: Sel Yayıncılık. Antmen, A. (2014). <i>Sanatçılardan yazılar ve açıklamalarla 20. yüzyıl batı sanatında akımlar</i>. İstanbul: Sel Yayıncılık. Artun, A. (2022). Sanat manifestoları avangard sanat ve direniş. İletişim Yayınları Aydın, İ. ve Zümrüt, Y. (2013). Doğa ve sanat ekseninde farklı yaklaşımlar. <i>Sanat ve Tasarım Dergisi</i>, 4 (4): 53-78. Bürger, P. (2019). <i>Avangard kuramı</i>, çev. Özbek, E. ; Öztürk, Ş. İstanbul: İletişim Yayınları, 31-32 s. Danto, A. C. (2010), <i>Sanatın Sonundan Sonra, Çağdaş Sanat ve Tarihin Sınır Çizgisi</i>, Çev: Zeynep Demirsü, İstanbul: Ayrıntı Yayınları. Godfrey, T. (2024). <i>Çağdaş sanatın Öyküsü</i>, çev. Alpay, E. B., Hayalperest Yayınevi, İstanbul İşler, A. Ş. (2004). Meb (2024). Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Oliveira, N. (2005). Yeni Milenyumda Enstalasyon Sanatı Duyular İmparatorluğu, Çev: Akınhay, İstanbul: Akbank Kültür sanat Yayınları.
Öğretme-Öğrenme Süreci	Enstalasyon sanatı uygulaması için grup çalışması yolu ile tasarımlar oluşturulur. Enstalasyonda kullanılacak malzemeler ile kurulum denemeleri yapılarak, uygulama süreci tamamlanır. Yapılan çalışmaların fotoğrafları çekilir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu soruları yöneltilir. Süreçle ilgili görsel ve yazılı dokümantasyon tamamlanır.
Değerlendirme	Katılımcı gönüllü öğrencilerden deneyim ve algıları ile ilgili geri bildirimler alınır.

Ek 6: Yapılandırılmış gözlem formu

Yapılacak Gözlemin Amacı: Bu gözlem, ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin enstalasyon sanatı uygulamaları bağlamında çağdaş sanata yönelik farkındalıklarını; algı, deneyim ve bakış açıları çerçevesinde değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda yapılandırılmış gözlem formu, öğrencilerin enstalasyon sanatı uygulamaları sonrasında farkındalık ve bilgi düzeylerindeki değişimi, yaratıcılıklarını, malzemeleri kullanma ve tasarlama biçimlerini, grup çalışması sürecinde akranları ve öğretmenleriyle kurdukları iletişim ve etkileşim biçimlerini ayrıntılı olarak gözlemlemeyi hedeflemektedir. Araştırma süresince araştırmacı, gözleme müdahale etmeyen ve yönlendirmede bulunmayan bir rol üstlenmektedir.

Gözlem Süreci:

Tarih:

Yer:

Gözlenen:

Gözlemci:

Araştırma kapsamında gerçekleştirilen enstalasyon sanatı uygulamasında, katılımcının deneyimleri, akranları ve öğretmenine yönelik yaklaşımı ile öznel ve deneyimsel davranışları aşağıda belirtilmiştir.

Enstalasyon sanatı uygulamasına katılan öğrencinin gözlemlenen deneyim ve algısal süreçleri:

Ek 7: Uzman görüş formu

Halen Görev Yapmakta Olduğunuz Üniversite:

Meslekte Görev Yapma Süreniz:

Tarih:

A. GİRİŞ

Merhaba Sayın Hocam,

Ben Dilek Menteş. Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Resim-İş Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programında öğrenciyim. Yüksek lisans tezi kapsamında “Disiplinlerarasılık Bağlamında Enstalasyon Sanatı: Ortaokul 8.Sınıf Öğrencilerinin Deneyim Ve Algıları” konulu bir araştırma yürütmekteyim.

Bu çalışmada, ortaöğretim görsel sanatlar dersi programlarında yer alan görsel sanatlar dersinin yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik kazanımları içinde bulunan bilişsel, duyuşsal ve psikomotor beceriler geliştirme hedefleri dahilinde mekan içinde atık malzeme kullanımı, üç boyutlu, geri dönüşüm, sürdürülebilirlik algısı oluşturmaya imkan tanıyan, pek çok sanat disiplini içinde barındıran enstalasyon örneklerini planlamaya dâhil etmek odağında yürütülmeye dayalı yapılandırılmış bir görsel sanatlar dersinin nasıl gerçekleştirilebileceği üzerine araştırma yapma amacını taşımaktadır. Bu bağlamda araştırma bu amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap arayacaktır:

B. GÖRÜŞME SORULARI

1. Enstalasyon sanat uygulamaları hakkında neler biliyorsunuz?
2. Daha önce enstalasyon yaptınız mı?
 - 2.1.Süreçten bahseder misiniz?
3. Enstalasyon uygulamalarının sanat eğitiminde kullanımına dair görüşleriniz nelerdir?
4. Enstalasyon etkinlikleri uygulanırken karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

C. SON SÖZ

-Sorularım bu kadardı. Başka eklemek istediğiniz bir görüş, yorum veya öneri var mı?

-Vaktinizi ayırarak araştırmama sağladığınız katkılardan dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Yukarıda verilen görüşme soruları kapsamında gerçekleştirilecek olan araştırma süreci aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Uygulama Öncesi		
Enstalasyon Görüşme Formu	<i>Görüşme yapılan gönüllü öğrencilerin uygulama öncesi oluşturulan veri toplama aracının birinci bölümünü kişisel bilgiler formu oluşturmaktadır. Bu formda Ad-soyad, okul ve sınıf bilgileri yer almaktadır.</i>	
Uygulama Süreci		
1. GÜN (1 Ders saati-40 dak.)	<i>Önceden Hazırlanmış Bilgi Formları ve Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formları Gönüllü öğrencilerle günlük hedeflerin belirlenmesi Mekanın düzenlenmesi, malzeme ve tekniklerin belirlenmesi</i>	
2. GÜN (1 Ders saati-40 dak.)	<i>Sanatsal Uygulama Enstalasyon kurulum denemeleri ve kurulumun genel aşamasının tamamlanması Enstalasyonun uygulama sürecinin tamamlanması; malzeme yerleşimi, teknik kurulumlar Yapılan çalışmaların fotoğrafları ve videoları yoluyla süreçle ilgili görsel ve yazılı dokümantasyonun tamamlanması Geri bildirimlerin alınması</i>	
Uygulama Sonrası		
Görüşmeler	<i>Araştırmaya katılan öğrencilerin enstalasyon hakkındaki düşünceleri “yarı yapılandırılmış görüşme formu” ile elde edilecektir.</i>	

Sayın hocam, yukarıda detayları verilen araştırmanın veri toplama araçlarının geçerlilik çalışması için görüşlerinize ihtiyaç duymaktayım. Bu kapsamda size e-posta olarak gönderilen “Enstalasyon Bilgi Formu”, “Haftalık Görüşme Planları” ve “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” hakkındaki görüşlerinizi aşağıda verilen tablo üzerinde bildirirmenizden memnun olurum. Saygılarımla.

Dilek Mentesh

UZMAN GÖRÜŞ FORMU

	UYGUN*	GELİŞTİRİLMELİ*	UYGUN DEĞİL*	<i>*Lütfen maddelerle ilgili görüşünüzü ilgili bölümdeki kutucuğa işaretleyiniz.</i> <i>**lütfen varsa geliştirme önerilerinizi madde karşılarında bulunan alanlara yazınız</i> GELİŞTİRME ÖNERİNİZ**
<i>Enstalasyon Görüşme Soruları</i>				
1. Soru				
2. Soru				
3. Soru				
4. Soru				

LÜTFEN VARSA GENEL ÖNERİLERİNİZİ AŞAĞIDAKİ ALANA YAZINIZ

<i>Tarih:</i>	
<i>Ad-Soyad:</i>	
<i>Çalışma Alanı:</i>	
<i>Unvan:</i>	
<i>Kurum:</i>	
<i>İmza:</i>	

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Dilek MENTEŞ

Doğum Yeri ve Tarihi :

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : 1992-Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Resim-İş Eğitimi/Öğretmenliği

Yüksek Lisans Öğrenimi : 2025-Bartın Üniversitesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı.

Bildiği Yabancı Diller : : İngilizce

Bilimsel Faaliyet/Yayınlar : Menteş, D. ve Küçükşen Öner, F. (2024). Disiplinlerarasılık Bağlamında Sanat ve Pozitif Bilimler. İnsanat Sanat Tasarım ve Mimarlık Araştırmaları Dergisi, 3(2): 244-264.

Aldığı Ödüller : 2023- EuroExpoArt, İtalya-Sanatçı Ödülü
2012- Macaristan, III. Balaton Szalon Resim Yarışması, Sergilenme
009 -Ege Hasta Derneği V. Uluslararası Resim Yarışması, Sergilenme
008-7.Lessedra Uluslararası Mini Print Yarışması, Sergilenme
2007 -Art Academy Resim Yarışması, 2.'lik Ödülü
2007- 6.Lessedra Uluslararası Mini Print Yarışması, Sergilenme
2007- Burdur Müzesi 22. Karikatür Yarışması, Sergilenme
2006 -Art Academy Resim Yarışması, Jüri Özel Ödülü
2006- Saküder, Sanata Hizmet Ödülü
2005- “China LM” Karikatür Yarışması, Çin-Liyakat Ödülü
1997 -Aker Desen yarışması, Mansiyon

1991- Nasreddin Hoca Karikatür Yarışması, Sergilenme

İş Deneyimi

Stajlar : 1991- TRT İstanbul Televizyonu
1992-Deneme Lisesi, Ankara-Öğretmenlik Stajı

Projeler ve Kurs Belgeleri : 2016-4.01.01.02.028-Fatih Projesi Etkileşimli Sınıf Yönetimi Kursu
2018-4.01.01.02.002-Öğretmenlerimizle 2023'e Projesi Eğitici Eğitimi Kursu
2019-4.01.01.02.017-Fatih Projesi-BT'nin ve İnternetin Bilinçli ve Güvenli Kullanımı Kursu
2025-1.01.03.01.242-Türkiye Yüzyılı maarif Modeli Ortaöğretim Görsel Sanatlar Dersi (Hazırlık Sınıfı, 9, 10, 11 ve 12) Öğretim Programı Kursu
2025-2.01.01.01.018-Harezmi Eğitim Modeli Öğretmen Eğitimi Kursu

Çalıştığı Kurumlar :

İletişim

E-Posta Adresi :

Tarih :/...../..... (Tez Savunma Tarihi)

